

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Першы бой старшыні Сухарэнкі

Міжнародны скандал
для ўнутранага карыстаньня.

Старонка 2

Пастухі забаранілі статак

Рэйтынг нячэсных карцінаў.

Старонка 17

Уражаныні левага акна

Японскі дзёньнік Міколы
Нікалаева.

Старонка 12

Рост цэнаў на сала

360-тонны БелАЗ, Купляйма
немецкае... Навіны
гаспадаркі.

Старонка 5

ПАЛІТЫКА

Крытэр духу

Інтрыгу на выбарах-2006
адчуем толькі ў выпадку,
калі Лукашэнку будзе
процістаяць беларускі
нацыянальны кандыдат.
Пры іншых раскладах нас
чакае нудны паўтор 2001
і 2004 гадоў. Хто
ідэальны кандыдат? Аналіз
Барыса Тумара.

Старонка 3.

З УСЁЙ КРАІНЫ

Алесь Цыркуноў

Арэал ягонае дзеянасці
ахоплівае мясцовасць
вакол хаты, якую ён набыў
у вёсцы Чэхі
на Мядзельшчыне.
Рэпартаж Веранікі Дзядок.

Старонка 6.

КУЛЬТУРА

Усё толькі пачынаецца

Купалу чулі і да Купалы
прыслухоўваліся, пакуль
ён быў у апазыцыі...
Купала сказаў пра свой
народ непрыемную
праўду, але так і
не зварухнуў ягонага
пачуцця годнасці...
Гэтую зямлю прарок
убачыў адно з гары Нево,
што насупроць Ерыхону...
Анатоль Сідарэвіч
пра поўнае выданье Янкі
Купалы. Старонка 8.

З УСІХ СТАРОН

Краіна разьюшаных пэнсіянэраў

Рэпартаж Лёліка Ушкіна з
Масквы. Старонка 2.

Гіганты софту

Софтвэр перамог трактар. Беларусы ганацаца заводамі-гіантамі ордэна Леніна імя партзязду. А самымі вядомымі ў сьвеце беларускімі прадпрыемствамі выявіліся кампаніі, якія займаюцца распрацоўкай камп'ютарнага праграмаванья — софту. «EPAM Systems» і «International Business Alliance» трапілі ў сотню найбуйнейшых IT-кампаній сьвету. Старонка 5.

Пабачымся ў Вялейцы

На спатканыне з чытачамі ў Вялейку прыедуць ссыпавак Зыміцер Бартосік, рэдактары «Arche» і «НН» Валер Булгакаў, Андрэй Дынько, журналістка Вераніка Дзядок, паэт Андрэй Хадановіч. Пабачымся ў пятніцу 4 лютага а 17-й у выстаўнай залі імя Сілівановіча (плошча Свабоды 2).

Дык падпісвайся!

Падпісны індэкс «Нашай Нівы» 63125. Падпіску прымаюць на любой пошце, а ў Менску — і на шапкі «Белсаюздруку». Цана на месец — 3820 рублёў на поштах або 3530 рублёў на шапкі «Белсаюздруку». «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзень. Чытаі сваё!

АДАМ ГЛЁБУС

* * *

Зімовы вечар. Вільня засынае.

Субота дагарае залатая

На вежах. Я јашчэ змагу,

Адкінуўшы маркоту і тугу,

Дамовіца з надзейнымі сябрамі,

Каб зранку памаліца ў Вострай Браме

Ды папрасіць у Бога дараваць

Грахі ўсім тым, хто пойдзе ваяваць

За Беларусь, хто меч съвяты падыме

І хто здабудзе волю на Радзіме.

Вершы Адама Глёбуса. Старонка 18.

Ня съмешна, затое пра презыдэнта

Баранавіцкі КВК.

Старонка 14.

Нацыянальны спорт гандбол

Каманда Спартака

Мірановіча адраджае

традыцыі. Старонка 21.

Пастаўскія мільянэры

10 гадоў таму

пэнсіянэр Мікалай
Собаль зь вёскі Касцяні
стаў акцыянэрам.

Старонка 7.

Вуліца перамагае тэлебачаньне

Віталі Тарас пра

інаўгуратаці Джорджа

Буша і Віктара

Юшчанкі. Старонка 10.

Леанід Маракоў

Навэла «Санька». Старонка 20.

Міжнародны скандал для ўнутранага карыстаньня

Справу аканома чэскага пасольства ў Менску Паўла Кржываглавага цяпер расцесьледуе і чэская паліцыя. Дыпляматычны работнік абвешчаны пэрсонай нон грата за ягоныя сэксуальныя схільнасці. Іронія сітуацыі ў тым, што пан Кржываглавы прыватна ня раз захапляўся дэмакратыйя па-беларуску. Што думаюць пра скандал у Празе? Піша чэскі карэспандэнт «НН» Павал Дубоўскі.

Павал Кржываглавы быў у пасольстве «гаспадаром». Па-чэску гэта значыць офіс-мэнеджэр. Тэрмін ягонага перабываўнія ў Менску скончыўся паўгоду таму, але ягоною місію працягнулі яшчэ на год.

У мінулу сераду чэскага дыпляматы затрымалі ў адной з кавярняў, нібы за распішцём гарачыцельных напояў з менскімі школьнікамі. У пятніцу БТ, а за ім і іншыя каналы паказалі сюжэт, у якім пан Кржываглавы п'е піва і цалуецца з зусім маладымі людзьмі. Дыплямата абвесьцілі пэрсонай нон грата і выдвярлы з краіны. Ён выехаў праз Берасцьце на ўласнай машыне ў накірунку Чххі.

Усе троі чэскія агульнадзяржаўныя каналы — грамадзкая Чэская тэлевізія і прыватныя «Nova» ды «Prima» — адразу зацікаўліся рэпартажам і прапанавалі БТ набыць яго. Атрымала рэпартаж жаўтавацца «Nova» — і была расчараўваная:

схаваная камэра, адказы невядомых асобаў на допыце былі блытаныя ў неканкрэтныя.

Абурыла чэхаў тое, што БТ не закрывае твараў непаўнолетніх хлощаў, якіх сама ж называе «ахвярамі дыплямата-распусыніка». У Чххі гэтак ня робіцца.

Чэская прэса падкрэслівае, што ў цывілізаваным сівеце падобныя канфлікты вырашаюцца па дыпляматычных каналах, без пропагандыскіх рэпартажаў у тэлевізіі. Паскунднікі трапляюцца ва ўсіх краінах, іх нідзе ня церпяць. Справу Кржываглавага будзе расцесьледаваць і чэская паліцыя.

У чэхаў ёсьць п'ёная алергія на падобную тэлепрапаганду. У 1970—1980-я гады за камуністамі «фільмы» такога кітапту круціла тэлевізія — каб паказаць у найгоршым сівітле апанэнтаў рэжыму.

Таму, акрамя нездаровай цікаўасці да пікантных падрабязніцяў у адных, абурэння ў другіх і

съмеху ў трэціх, «кіно» дало падставу чэскаму МЗС сцяўярджаць, што «інфармацыя, якую беларуское замежнапалітычнае ведамства прыводзіць як доказ дэпартыі, ня варта даверу».

Сам Кржываглавы пацвердзіў сапраўднасць кадраў, знятых у кавярні, але заявіў, што ніводзін зъ ягоных прыяцеляў ня быў непаўнолетнім.

Чэскі бок у адказ абвясціў пэрсонай нон грата беларускую дыпляматку. Выбар паў на другую сакратарку амбасады, аташэ па пытаннях культуры і СМІ Алену Шніткову. Беларуская культура ад гэтага, здаецца, не пацерпіць. Ніякіх значных культурных падзеяў пад апеакой беларускага дыпрадстаўніцтва беларуская дыяспара не назірала, калі не лічыць нячастых фотавыставаў і ўскладанняў кветак на магіль чырвонаармейцаў на Альшанскіх могілках разам з амбасадарамі Рәсей ды Украіны.

Не пацерпяць і СМИ. У памяшканні кансульяту разам з «Belarus Today» ляжаць расейскамоўныя рэкламныя газэткі, што выдаюць расейскія эмігранты, з інтэрнэт-сторонкі амбасады belarusembassy.cz/index.shtml (дарэчы, таксама цалкам расейскамоўнай) нас вітае Аляксандар Бельскі, што ўжо паўтара году заменены часовым паверненым Мікалаем Барысевічам.

Гэта ўжо ня першы «чэскі» выпадак. Чатыры гады таму адбылася дэпартыя чэскага журналіста Міхала Плаўца. Таксама было ўзваранье КДБ у кватэру, ролік, знятых схаванай камэрой, паказ у «Панараме». Праўда, тады бяз сэксу.

У сітуацыі ж з Кржываглавым ёсьць свята іронія. Асобы, блізкія да чэскага пасольства, згадваюць, што пан Кржываглавы ня раз выказваў захапленне Лукашэнкам і ягонаі палітыкай. Маўляў, у Беларусі дэмакраты па-своему больш, чым у нашай Чххі.

Скандал з Кржываглавым прачытаеца як спосаб новага кіраўніцтва КДБ гучна заявіць пра «новую эфектыўнасць працы», якой ад спэцслужбы запатрабаваў А.Лукашэнка.

Прага

ДАВЕДКА

- Новы старшыня КДБ **Сыцяпан**
- Сухарэнка (на фота)** нарадзіўся ў Гомельскай вобласці. Прафесійны кадэбіст. Падчас нарады з новым кіраўніцтвам КДБ Аляксандар Лукашэнка заявіў, што рэалізіруе вельмі хутка мяняюща ў тыму патрабуюць «большай ініцыятывы і энэргічнасці, новых, больш эфектыўных падыходаў». Хоць Лукашэнка матываваў змены ў КДБ неабходнасцю абламаджэння кадраў, сярэдні век новых прызначэнцаў 48 гадоў. Усе яны да аднаго прыйшли ў КДБ у глыбокі савецкі час.
- Сыцяпана Сухарэнку і прызначаных яму намеснікаў называюць людзьмі, гатовымі выкананіць любы загад. Першым намеснікам старшыні КДБ стаў Васіль Дземянцей, былы старшыня упраўлення КДБ па Віцебскай вобласці. Намеснікам і кіраўніком контравыведкі — Віктар Вягера. Намеснікам і старшынём упраўлення па барацьбе з карупцыяй — Мікалай Свораб.

У краіне разьюшаных пэнсіянэраў

Увядзенне ў Рәсей закону аб манетызацыі льгот выклікала бунт пэнсіянэраў — першы за доўгія гады ўсплеск спонтаннай грамадзянскай актыўнасці. Рэпартаж з Масквы спэцыяльнага карэспандэнта «Нашай Нівы» Лёліка Ушкіна.

Напярэдадні ваяжу я ведаў, што 22 студзеня ў Маскве кампартыя ладзіць мітынг, прысьвечаны нядаўнім пратэстам. Мітынг адбываўся на пляцы Горкага, што побач зь Беларускім вакзалам. Для падняцця настрою арганізаторы яшчэ зранку ўрубілі на юсю моц трансыляцію патрыятычных і рэвалюцыйных песень. Іх абрыўкі можна было пачуць нават на вакальнім пэроне. Таму пасажыры ранішніх цягнікоў з Захаду быў

вельмі зьдзіўлены, што іх сустракаюць матывам «Варшавянкі». Што яшчэ прыдумаў мэр Лужкоў?

Яшчэ больш зьдзіў маскоўскі маштаб прафіляктыкі экстрэмізму. Маніфэстантаў было прыкладна піць тысяч чалавек. Іх атачылі два карэр міліцыянтаў і АМОНаўцаў з сабакамі. Апроч таго, міліцыя стала

ла цераз кожны мэтар, яны пабудавалі ў дадатак дзівэ агароджы з турнікетаў. Зайсці ўнутр агароджанай прасторы можна было выключ-

на праз спэцыяльныя вароты, якія нагадвалі зоны кантролю ў аэропортах. Спачатку ахвотнікаў памітынгаваць шманаў шараговы мент.

Потым жанчына-псыхоляг душэўна пытала пра наяўнасць колюча-рэжучых прадметаў. Канчатковы дазвол на ўздеў у мітынгу выдаваў сабака, вымуштраваны на гексаген.

Структура мітынгу выглядала традыцыйна: насупраць помніка стала імправізаваная tryбуна, якую пайкругам атачыла група ста-

ных людзей. Побач — партыйныя блёкі: нацыянал-бальшавікі, «Авангард чырвонай моладзі», камуністы. На пэрыфэрыі акцыі разгарнуўся гандаль чырвона-карычневым агітпропам накіталі книгі «Беразоўскі — гаспадар Крамля». Тут жа фляніравалі лаўцы душ з трансісцікіх сэктаў і поўных шызоіды. Напрыклад, групоўка, якая змагаецца з «жыдакампютарнымі чыпамі».

Касцяк удзельнікаў, безумоўна, складала т.зв. «кампышыза», ад якой усякаму нармальному абывацелю проста страшна.

«Рэч у тым, што тут больш актыўнаў, чым простых людзей, — удакладніў сітуацію знаёмы анархы-сындыкаліст. — Сапраўдныя акцыі адбываюцца на пэрыфэрыі, вось як, напрыклад, было ў Хімках, дзе людзі перакрылі дарогу на аэрапорт «Шарамеццева». Там было менишы сцягоў, а больш простых пэнсіянэраў».

Працяг на старонцы 11.

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Думкамі з Марынічам

Дэмакратычныя партыі вырашылі правесці 30 студзеня з 14.00 на Каstryчніцкай плошчы ў Менску Ланцуг неабыякавых людзей на знак салідарнасці зь вязнемі Міхailам Марынічам.

Чытаныні ў «Ведах»

Аўтары сэрыі «Другі фронт мастацтваў» выдавецтва «Логвінаў» правядуць літаратурныя чытаныні ў кнігарні «Веды» (Маркса, 36). З лютага а 18-й з чытачамі супронуцца Пятро Васючанка, Валянцін Акудовіч, Дзэці і Віктар Жыбуль (на фота) і іншыя пісьменнікі. Кожны з наведвальнікаў атрымае ў падарунак кнігу «Alter Nemo» Юрасія Барысевіча альбо «Горад за 101-м кіляметрам» Алеся Бычкоўскага.

Падпіска на «Дзеяслоў»

На літаратурны часопіс «Дзеяслоў» цяпер можна падпісацца. Падпісны індэкс для індывідуальных падпісчыкаў 74813, для ведамаснай падпіс 748132. Цана аднаго нумару 4140 рублёў (для інд.), 4400 (для ведамаснай).

РУБІН/БЕЛАМІДІА

Ня той Пугачоў

У Барысаве здымалі фільм пра вайну «Апошні бой маёра Пугачова». Замовіў яго расейскі тэлеканал НТВ, у галоўных ролях — акторы, вядомыя беларускаму гледачу па расейскіх кінамагіялінных тэлесерыялах. Чаму ж здымалі ў Беларусі? Матывыяй можна быць тое, што ў Менску перад

вельмі здзіўлены, што іх сустракаюць матывам «Варшавянкі». Што яшчэ прыдумаў мэр Лужкоў?

У Барысаве здымалі фільм пра вайну «Апошні бой маёра Пугачова». Замовіў яго расейскі тэлеканал НТВ, у галоўных ролях — акторы, вядомыя беларускаму гледачу па расейскіх кінамагіялінных тэлесерыялах. Чаму ж здымалі ў Беларусі? Матывыяй можна быць тое, што ў Менску перад

весці капітан Міхаіл Пугачоў. Праўда, зь юбілейным кінагэроем яны наўрад ці былі знаёмыя. Рэальны застаўся пры немцах у Менску ды заніўся арганізацый паліцыі. Пра яго цёпла згадаў ва ўспамінах Франц Кушаль: «Афіцэр вельмі дысыпінаваны й сумленны. Ён праства з скуры вылазіў, каб як-небудзь пры-

АР

Крытэр духу

Інтырі на выбарах 2006 году можна чакаць толькі ў выпадку, калі Лукашэнку будзе процістаяць беларускі нацыянальны кандыдат. Пры іншых раскладах нас чакае нудны паўтор 2001 і 2004 гадоў. А хто ж той ідэальны кандыдат? Аналіз Барыса Тумара.

Кандыдаты-2006 зь неба ня падаюць. Іхны сьпіс акрэсліваеца ўсё дакладней і пакуль безъ нечаканасцяй.

Першай, яшчэ ў сінегні, свой выбар пацвердзіла Кансэрваторыя-на-хрысьціянская партыя БНФ. Ад «платформы народнага ўдзельніцтва» кандыдует Зянон Пазьняк. Аб'яднаная грамадзянская партыя пропануе свайго нязменнага лідэра Анатоля Лябедзьку. Паводле сацыёлагаў, ён самы вядомы з апазыцыйных палітыкаў.

Партыя камуністаў таксама ставіць на свайго кіраўніка зь

Харызматычны камуніст Сяргей Калякін.

дзесяцігадовым стажам Сяргея Калякіна.

Чацвертаму старшыню не хапіла пары тыдняў. Міколу Статкевіча вылучыла ўжо не ягоная Народная Грамада, а шматковая кааліцыя «Свабодная Беларусь», моцная рухамі моладзі «Зубр» і «Малады фронт». Вылучэнне «Свабоднай Беларусьсю» Міколы Статкевіча азначае, што

Ірина Красоўская ня мае прэзыдэнцкіх амбіцый і што «Зубр» з «Маладым фронтам» гатовыя падтрымачь любога вылучэнца сваіх старшых таварышаў.

Не хавас сваіх амбіцый адстайну генерал Валер Фралоў, а высокая вайсковая пэнсія робіць яго амаль аўтаномнім палітыкам.

Пакуль маўчицы так званая «група Ляўонава». Гэтае маўчаныне можна інтэрпрэтаваць як дэпрэсію пасля няўдачай 2001-га і дэмантратаўна расправы з Марынічам. Аднак жа, пра стварэнніне праразескіх левацэнтрысцікіх сілі абвесьціў былы міністар замежных спраў Пятро Краўчанка. Пэрыядычна зъявляючы ў «Народнай волі» і «Салідарнасці» адозвы Грамадзянс-

Пячатка стомленасці ляжыць апошнім часам на твары лідэра АГП.

Рашучы пратэст акадэмікаў

Каля 70 акадэмікаў і сяброў-карэспандэнтаў НАН накіравалі кіраўніцтву краіны ліст. Яны нязгодныя з новымі статутамі Акадэміі, пратэстуюць супраць прызначэння правадзейнымі сябрамі Агульнага сходу прадстаўнікоў улады, а таксама магчымасці пазбаўлення навуковых званьняў за розныя «праступкі». На іхную думку, гэта можа выкарыстоўвацца для палітычнага пераследу.

Мука да цукру

З 1 сакавіка муку будуть прадаваць толькі ў крамах. Раней на базарах забаранялі прадаваць толькі цукар.

Пляцоўка пад АЭС

Навукоўцы працягваюць шукаць пляц пад атамную станцыю. Прага гэта заяўлюе ў Менску акадэмік Пётр Віцяз. Ён зыняпраўдзіў вестку, што рапшыне абе будаўніцтве ўжо прынятае А.Лукашэнкам патаємна. Пра

СЦІСЛА

апошніе заявіў экс-дэпутат Уладзімер Парфяновіч, абавіраючыся на сакрэтную інфармацыю.

Вячорка: выбар Беларусі залежыць ад Украіны

Старшыня Партыі БНФ Вінцук Вячорка сустрэўся з будучым міністрам замежных спраў Украіны, лідэрам Народнага руху Украіны Барысом Тарасюком. Вячорка адзначыў: эканамічны посыпех дэмакратычнай Украіны, яе цывільная ўсходнепалітычная пазыцыя пазытыўна падтрымліваюць на дэмакратычную будучыню Беларусі.

Не ў сям'i

Новы старшыня ПАРЭ нідерляндзе Рэн ван дер Ліндэн у інтурызацыйнай прамове выказаў шкадаванье, што грамадзяне Беларусі «пакуль ня могуць увайсці ў сям'ю ўсходнепалітычных народаў». Старшыня падкамітэту па Беларусі эстонец Андрэс Херкель заяўлюе, што ПАРЭ не гатова

Каласуй?!

кага камітэту ў абарону Канстытуцыі Аляксандра Ярошку. Уладзімер Колас гуртус вакол сябе Раду інтэлігенцыі. Нарэшце, з антыядзернай ініцыятывай актualізаваўся алімпійскі чэмпіён Уладзімер Парфяновіч. Вобраз палітыка, які шчэ ня ўсё сказаў, лепіць сабе Натальля Машэрава. За дзесяцігодзьдзе прайшоўшы эвалюцыю ад змагаркі за аднаўленыне Савецкага Саюзу да рэспектабельна-сацыял-дэмакратычнае прыхільніцы ўмацавання грамадзянскіх супольнасці, яна застаецца вечным абіяннем. А яшчэ ж наяжджае з Масквы эксп-рэктар Казулін, унікальны сваім выхадам на свободу з праукратуры. Усіх іх яднае калі не прыналежнасць да альтэрнатыўных цэнтраў апазыцыі, дык, прынамсі, непрыналежнасць да Народы дэмакратычных партый.

Шрагі кандыдатаў на пасаду прэзыдэнта даўжэйшыя за дысцыплінаваныя карэ «Пяцёркі». Сустракаючыся нават такія буйдзілі, што ня вераць ні ў Бога ні ў чорта і чакаюць сыгналу з Масквы.

Нягледзячы на горкі досьвед 2001-га, дэмакратычныя партыі,

згуртаваныя ў «Пяцёрку» і шырэйшую Нараду дэмакратычных сілаў, вераць, што ўрэшце выбар «адзінага» прыпадзе на аднаго з іх вылучэнцай.

Мяркуючы па заяве Юр'я Хадыкі, што «найхутчай падтрымку дэмакратычных сілаў атрымае пазапартыйны палітык», Партыя БНФ і, бяры шырэй, недзяржайныя арганізацыі, што выраслі з Народнага Фронту пачатку 90-х, падтрымаюць Алеся Мілінкевіча — бо ж ён, бадай, адзіны той пазапартыйны ў «Пяцёрцы». Гэты навуковец-фізык, краязнавец, а на пачатку 90-х намесьнік старшыні гарадзенскага гарыканкаму, у 2001 годзе кіраваў перадвыбарным штабам Сямёна Домаша, забясьпечыўшы яму сціплую, але найбольшую колькасць подпісаў. Прауда, падтрымка «трэцім сектарам» Домаша чатыры гады таму скончылася няздолнасцю настаяць на ягонай кандыдатуры. А Мілінкевіч на сёняння выглядае як сціплы пай-

Генэрал Фралоў жыве за вайсковую пэнсію і ні ад кога не залежыць.

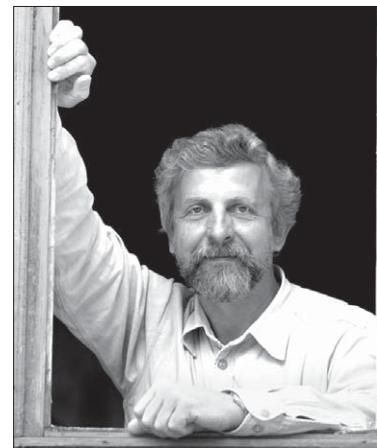
тор «вядома ж, Домаша».

Другі «пазапартыйны» беларускамоўны — гэта Колас. Ня ўсе ведаюць, што ён нядаўна кра-самоўна пакінуў шрагі Партыі БНФ.

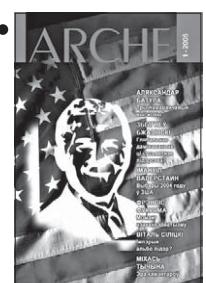
У нацыянал-камуністай выбару менш, чым у нацыянал-лібералаў. Імёнамі, шырока вядомымі хоць бы ў вузкіх колах, яны пахваліцца ня могуць. Вынятак — Сяргей Калякін зь ягонай добрай славай маральнага палітыка.

Калякін сумленна пагадзіўся ў дзельніцаць у перадвыборах. Аднак у шанцы Калякіна стаць «адзіным», здаецца, ня вераць нават тыя, хто яго вылучыў. Бо шрагавыя актыўісты дэмакратычнае апазыцыі ў рэгіёнах яшчэ не готовыя працаўаць на камуніста. Што датычыць Статкевіча, дык ён не з абоймы «Пяцёркі» і дагэтуль выбіваўся з каманднае гульни.

Працяг на старонцы 4.

Інтэлігентны Алеся Мілінкевіч правёў кампанію-2001 у ценю Домаша і застаецца як публічны палітык невядомы.

У новым «ARCHE»

Аляксандар Батура «Тры высновы з Аранжава рэвалюцыі»
Міхась Тычына «Згаданы Быкаў»
Дзымітры Падбярэскі «Кніга жыцця і смерці Уладзімера Мулявіна»
Пётра Рудкоўскі «Панская Польшча і бяспанская Беларусь»
Віктар Леаненя «Гісторыя мэліярацыі Беларусі»
Сяргей Дубавец «Праект Беларусь»
Андрэй Хадановіч «Неба над Бэрлінам»
Апавяданы Міленкі Ергавіч у перакладзе Сяргея Шупы
Гутарка з Алемем Пушкіным «Народ бяз нас, як бараны рэсьселянья»
А таксама падборка тэкстаў Віталія Сіліцкага, Зыбігнева Бжазінскага, Робэрта Кагана, Франсіса Фуксіямы, Імануіла Валерстайна да іншых аўтараў пра замежную палітыку ЗША пасля пераобраўніцтва Дж. Буша.

СЦІСЛА

легітымізаўца ціпер уладу Лукашэнкі.

Рост тыражу беларускамоўных кніг

За мінулы год 460 выдавецтва Беларусі выпуслі 8198 называючіхся кніжнай прадукцыяй агульнымі накладамі 31,6 млн асобнікаў. Доля беларускамоўных кніг склала 11,4%. Іх выйшла 919 з агульнымі накладамі 3,6 млн асобнікаў (на 7% больш, чым у 2003 г.).

Грып спазыянецца

Паводле працнозаў спэцыялістаў, эпідэмія грыпу пераносіцца на пачатак лютага.

15 гадоў Закону аб мовах

26 студзеня 1990 Вярховны Савет XI склікання ўзаконіў беларускую мову ў якасці дзяржаўнай. Дыскрымінацыя беларускай мовы аднавілася з 1995 году.

Цэны і заробкі

Кватэрная плата ў 2004 г. вырасла ў 1,99 разу (ад 77,56 да 154 руб. за м²),

налічаны заробак рабочых і службоўцаў — толькі на 44%.

Шэнген пашырыцца

Новыя сябры ЭЭЗ (у тым ліку Польшча, Літва) далучацца да Шэнгенскай дамовы ў 2007 г. Падпісаныя дамовы заплянаване на 28 кастрычніка.

Далоў цэлібат

Група аўстралійскіх ксяндзоў заклікала Ватыкан скасаваць цлібат. На іхнюю думку, гэта прышыгнула б юнакоў да сцягарскага паклікання.

Штраф за абраузу пантыфіка

Польскі суд абавязаў выплаціць 20 тыс. злотых штрафу выдаўцу скандальнага тыднёвіка «Не», былуому прэс-сакратару камуністычнага ўраду Ежи Урбану. Пазалетася Урбан у адным з артыкулаў называў Яна Паўла II «жывым трупам» і «Брэжневым Ватыканам».

AШ; svaboda.org, БелаПАН

Крытэр духу

Працяг са старонкі 3.

З найцяжэйшых пазыцый прыйдзеца стартаваць Зянон Пазыняку. Сябе ён падае як кандыдата альтэрнатыўніка «лібэракамуны», справа ад Коласа й Мілінкевіча. Чатыры гады таму каманда сабрала яму ўсяго 70 тысяч подпісаў. У 2005 год ён выходзіць з той жа камандай, толькі за прамінулья ж гады яе патэнцыял, здаецца, яшчэ падупаў.

Былы рэдактар «НН» Сяргей Дубавец аднойчы заўважыў, што забраць уладу ў Лукашэнкі можа толькі кандыдат «ні ад улады і ні ад апазыцыі». Пад апазыцыяй ён меў на ўзве дэмакратычны істэблішмент. Такі кандыдат мае шанцы парушыць правілы гульні, зъмішаць карты, сыграць на ірацыянальных пачуццях. Урэшце, такі палез, каб біща да канца. У адрозненьне ад тэхнічных кандыдатаў патэнтаванае апазыцыі. І хоць у краінах нашага рэгіёну пазасыстэмныя кандыдаты не дасяглі посьпеху, у Беларусі толькі такі кандыдат і можа прагучыць, вось ягоная

думка.

Гэта і так, і ня так. Выбарчая кампанія ва ўмовах аўтарытарызму — ня проба сілаў улады і апазыцыі ў рамках жорсткіх пісаных правілаў. Аднак гэтая кампанія палітычна адукоўвае, фармуе і рэфармуе сівядомасць людзей. Адбываецца непазыбежная палітызацыя грамадзства, яно робіцца ўспрымальным на новыя ідэі.

Кандыдацтва ў ладзімера Ганчарыка не было бацата ідэямі. У гэтым сэнсе яно здавалася для незалежнага грамадзства нонсэнсам і скончылася правальна. Той гаварыў па-рассейску, і той. Той быў за Раку, і гэты. Часу на палітычныя

ніякіх спадзіваньняў. Другіх большасць, і яны патаемна спадзяюцца на нерэгістрацыю. І з канкурэнтамі Лукашэнкі ператвараюцца ў ягоных міжвольных хаўрусьнікай.

Дух нацыі падымаюць лідэры, мошныя духам. Але гэта той крытэр, які ня зъмераеш сацыялягічнымі аптытаньнямі. Нават клясычным: како б вы хацелі бачыць у сябе ў хаце ў гасцях?

Толькі тады, калі Лукашэнку будзе супрацьстаяць палітык, які ўвасабляе ясную нацыянальную альтэрнатыву, наша палітыка стане нармальнай эўрапейскай палітыкай зь яе масавай мабілі-

тыкненіне двух бачаньняў будучыні краіны, дзівюх рэцыяў сьвету, дзівюх культуры, якое адно толькі і здольнае выбіць іскру з нашага грамадзства.

Пры ўсіх іншых раскладах нас чакае нудны паўтор 2001 і 2004 гадоў, з млявым адказам на фальшаваныне і нерэгістрацыю ўжо на ранніх этапах кампаніі, а далей працяглай палітычнай дэпрэсіі.

Нацыянал-кансэрватар ці нацыянал-ліберал, креатура дэмакратычнасці «Пяцёркі» ці пазасыстэмны дзяяч? Ня мае значэння, калі гэта палітык беларускамоўны, носьбіт беларускага духу.

З 2006 году Беларусь мусіць

Пётр Краўчанка быў за сваю кар'еру ўсялякім. Цяпер ён праразейскі.

забаве давядзеца саступіць месца маладзейшаму пакаленіню. Ці маральны інстынкт, ці хоць пачуцьце самазахаванья падкажа ім, што ўвязваща ў выбары-2006 з думкою толькі пра выбары-2011 самагубна.

Дык хто ж той самаахвярны, што стаў бы нацыянальна альтэрнатываю? Няма сэнсу спыняцца на прозывішчы, пакуль ня ўсе патэнцыйныя кандыдаты перайшлі Рубікон.

Цяпер модна браць прыклад з Юшчанкі. Як заўважыў у сваім артыкуле ў «Народнай волі» Ніл Гілевіч, цяжка ўяўіць, каб дэмакратычным кандыдатам ва Ўкраіне стаў расейскамоўны палітык, а tym больш асоба, якая ня ведае украінскіх мовы. І гэта кожа той самы народны паэт, які чатыры гады таму падтрымліваў Ганчарыка. Што гэта, калі не выява тэндэнцыі?

Крытэр беларускага духу стане вызначальным для посьпеху кандыдата-2006 на этапе перадвыбараў. Калі, вядома, яны ня будуть ператвораныя ў прафанацыю, шырму для перадвызначанага рагшэння кабінэтных стратэгаў.

Фота Юліі Дарашкевіч, Андрэя Лянкевіча, Анатоля Кляшчука

Толькі калі Лукашэнку будзе супрацьстаяць палітык, які ўвасабляе ясную нацыянальную альтэрнатыву, наша палітыка стане нармальнай эўрапейскай палітыкай зь яе мабілізацыяй людзей пры дапамозе нацыянальных лёзунгаў і магнэтычным спаборніцтвам ідэяў. Тады само сабой адбудзеца су-

дзбаты ва ўмовах абмежаванай дэмакратыі так мала, што трэба мець талент, каб данесці сваё пасланыне да людзей.

Палітолягі апазыцыі не чакаюць, што выбары будуць свабоднымі, бо ня бачаць магутных групаў уплыву ўнутры краіны, гатowych паставіць на дэмакратызацыю. Яны падазраюць, што реальная небяспечныя кандыдаты ня будуть нават зарэгістраваныя. З гэтага вынікае іхная стаўка на назапашванье сілаў для будучых палітычных баталій, або кульпарную барацьбу, або на вуліцу, на мірную рэвалюцыю. Спынімся падрабязней на апошнім. Хто ж найлепши адпавядае гэтай патрэбе? Хто здольны натхняць людзей?

Дзеячы апазыцыі дзеляцца на тых, хто будзе рэальнна змагацца за перамогу-2006, і тых, хто ў душы ня зьвязае з гэтым годам

зацияй людзей пры дапамозе нацыянальных лёзунгаў і магнэтычным спаборніцтвам ідэяў. Тады сама сабой адбудзеца су-

Мікола Статкевіч на вулічных шэсціцах як рыба ў вадзе.

выйсці калі не з альтэрнатывным лідэрам — у сэнсах маральнім, інтэлектуальным і палітычным, — то зь ясным усьведамленнем, якога кшталту палітык можа стварыць спарадкую альтэрнатыву Лукашэнку. Калі такога ня выявіцца, будзе вялікая прыкраса. Гэта будзе знак, што клуб ціперашнія апазыцыйнай палітычнай эліты не яднае нацыянальных лідэраў, як гэта мусіла быць, як гэта ёсьць ва Ўкраіне ці Польшчы. Тады ціперашніму верхняму эшалёну апазыцыі не-у-

Калі айчынным фатографам удаецца зноў пазымаць кандыдата ад народнае платформы «Беларуская салідарнасць»?

Пытаныне, з кім Натальля Машэрава, застоецца вялікай загадкай.

Ніхто ня хоча саступаць

Запіяняваная на 23 студзеня справа здачна на выбарчая канфэрэнцыя Гарадзенскай гарадзкай суполкі аўтадынанія «БНФ «Адраджэнне» не адбылася з прычыны непадрыхтаванасці: не былі абраныя делегаты нізовых арганізацый, таму сход быў прызначаны нелегітимным. Нягледзячы на гэта, вырашылі не разыходзіцца, а паслухаваць гасцей ды выказацца самім.

Намеснік старшыні БНФ Аляксей Янукевіч распавеў пра намаганыя кааліцыі «Пяцёркі» па каардынацыі партыйных высілкаў падчас выбараў дэпутатаў парламенту па выбарчай акрузе №52. Праўда, тут ёсьць праblems. Партыя БНФ, БСДП ды ПКБ вырашылі падтрымліваць Сяргея Антусевіча, які, на іх думку, мае найлепшыя шанцы сярод іншых прэтэндэнтаў: вядомы ў горадзе як актыўны дэпутат гарсавету ды кіраўнік прафсаюзнай арганізацыі Беларускага незалежнага прафсаюзу на заводе «Азот».

Але калегі з АГП вылучылі свайго праціўніка — Яраслава Раманчука — і на сас-

тупкі не ідуць.

Прыехаў у Горадню і яшчэ адзін кандыдат — генэрал Валер Фралоў. Зъвіяртаючыся да прысутных, ён падкрэсліў, што ў горадзе не чужы — тут нёс вайсковую службу, быў абрачны дэпутатам палаты прадстаўнікоў другога склікання. Сп. Фралоў падкрэсліў, што найлепшага кандыдата можна выяўіць праз сацыялягічнае аптытаньне альбо рэйтингавае галасаванье. Генэрал зазначыў, што зь іншымі дэмокандыдатамі можна «захады дамовіцца».

Сп. Фралоў панаракаў таксама, што кааліцыя «Пяцёрка+» не прыслухоўваецца да думкі волітвенных палітыкаў і гаспадарнікаў, бярэ на сябе съмасаць самастойна расправоўваць, напрыклад, сцэнар вылучэння як аздінага кандыдата на пасаду прэзыдэнта ад дэмакратычных сіл.

Старшыня гарадзенскай партыі БНФ Сяргей Мальчык парыраваў: «Крытыкуючы работу партыі, траба быць больш тактоўным. Ви, Валеры Дзымітрыевіч, таксама з праўні-

га часу сябра БСДП (НГ)».

Калі гаворка зайдла аб прэзыдэнцкіх выбарах, то з найноўшай інфармацыяй прысутных азнаёміў Аляксей Янукевіч. Ён падкрэсліў, што робяцца заходы, каб асноўныя прэтэндэнты ад апазыцыі былі назованы ў траўні, а цяпер вызначаецца рэальнае кола магчымых кандыдатаў. Дэмілі кожнай вобласці на адпаведным рэгіональным форуме могуць называць прызвішча свайго вылучэнца, а канчатковы выбар будзе зроблены на Кангрэсе дэмакратычных сіл.

Гарадзенчына вызначыла як мінімум двух кандыдатаў — Аляксандра Мілінкевіча ды В. Фралова. Апошні прыынода яшчэ раз цыўёра падчаркніў: «Буду выстаўляць сваю кандыдатуру ў прэзыдэнты РБ». Зъбіраецца былы дэпутат заняцца і партыйным будаўніцтвам. Ён мае намер перацягніць у свой рух «Супраціў» людзей, якія пераканаліся ў бяздзязінні сваіх партый і гатовыя далучыцца да яго. Так, сябра ЛДП, паводле ягоных

слóў, вялікімі групамі пакідаюць партыйныя шэрагі, аўтнавачваючы Сяргея Гайдукевіча ў здрадзе і злам і прымітыўнай змове з уладай...

Канфэрэнцыя гарадзкай арганізацыі БНФ «Адраджэнне» адбудзеца пазыней. Давыдзецы па 52-й выбарчай акрузе набіраюць хаду. Прэзыдэнцкая гонка яшчэ наперадзе, але некаторыя ўжо старанна надзімаюць шпокі.

Мяркуючы па выступленнях прысутных, усім надзвычай абрыйді «міжсабойчыкі» дэмакратычных партый. Нібыта і дамаўляюцца аўтольных заходах, аднак на справе ўсе па-іншаму.

Простыя гарадзенскія хлопцы ў роздуме. Наслухалішь шмат, ажно галава пухне. Каму верыць, на каго стаўку рабіць, каму дапамагаць? Выбар спраўных палітыкаў ёсьць. Але мала часу, каб гэты выбар зрабіць. Ужо цяпер трэба вызначацца.

Антон Лабовіч,
Горадня

Беларускія кампаніі ў сусветнай сотні

У часопісе «Managing Offshore» (managingoffshore.com) надрукаваны рэйтынг найбуйнейшых экспартна арыентаваных кампаній сусвету, якія займаюцца інфармацыйнымі тэхналогіямі. У яго трапілі дзівье беларускія кампутарныя фірмы — «EPAM Systems» (epam.by) і «International Business Alliance» (iba.by).

У дзесятцы найлепшых распрацоўшчыкаў спэцыялізаванаага праграмнага забесьпячэння гэтая кампанія заняла адпаведна трэцяе і сёмае месцы, а ў пяцёрцы найлепшых кампаній Цэнтральны і Ўсходнія Эўропы — першае і другое месца. Для вызначэння рэйтингу ацінваліся кліентура кампаніі, якасць паслуг, кадравая палітыка.

Цікава, што «EPAM Systems» назначана ў рэйтингу як амэрыканская кампанія. Аднак пераважная колькасць з больш як тысячы спэцыялістаў фірмы працујуць уофісах «EPAM» на вуліцы Харужай у Менску, а так-

сама ў Горадні і Гомелі.

Прэзыдэнт кампаніі — колішні выпускнік БНТУ Аркадзі Добкін, які неўзабаве па распадзе СССР выехаў у ЗША, дзе і заснаваў «EPAM Systems».

Летасць яна была адзінай кампаніяй з Цэнтральнай і Ўсходнім Эўропы, якая ўвайшла ў топ-500 софтвэрных кампаній (355 месца) часопісу «Software Magazine». Асноўным паказынкам пры вызначэнні гэтага рэйтингу з'яўляецца гадавы даход кампаніі.

Сярод кліентаў «EPAMu» — сусветныя лідары рынку ў сваіх галінах «SAP», «Microsoft», «Compaq», «Reuters», гіганты тэлекамунікацыі «British Telecom», «Procter & Gamble», Лёнданскія фондаў біржа і расейскі Цэнтраўбанк; РАТ «ЕЭС Pacei» ды «Росэнэргаатам». Партнёры «EPAMu» па навуковых і прыкладных даследаваннях — БДУ, БНТУ, Акадэмія науک Беларусі і німецкі Мангаймскі ўніверсітэт.

«IBA» — ляйрэт прэміяў

ураду Беларусі «Якасць-1999» і «Якасць-2002». Кампанія была зарэгістраваная ў пачатку 1993 году як сумеснае прадпрыемства, заснавальнікамі якога выступілі кірпачы «IBM» ды некалькі беларускіх арганізацый. На час заснавання ў кампаніі было каля дзесятка спэцыялістаў, ціпер іх больш за тысячу.

Беларусы прывыкі гандыцца сваімі заводамі-гігантамі ордэна Леніна імя партызану. Ціпер жа найбольш вядомымі ў сусвете беларускімі прадпрыемствамі аказваюцца кампаніі, якія займаюцца кампутарным праграмаваннем. Гіганты нашага машынабудавання выпускаюць прадукцыю, якая канкурантаздольная толькі на рынках трэцяга сусвету, у тым ліку Pacei. Інфармацыйная ж тэхналогія — гэта супэрсучасная сфера, і беларусы ў іх не адстаюць ад канкурэнтаў з Інды і Ірланды.

У прадукцыі IT-кампаніі

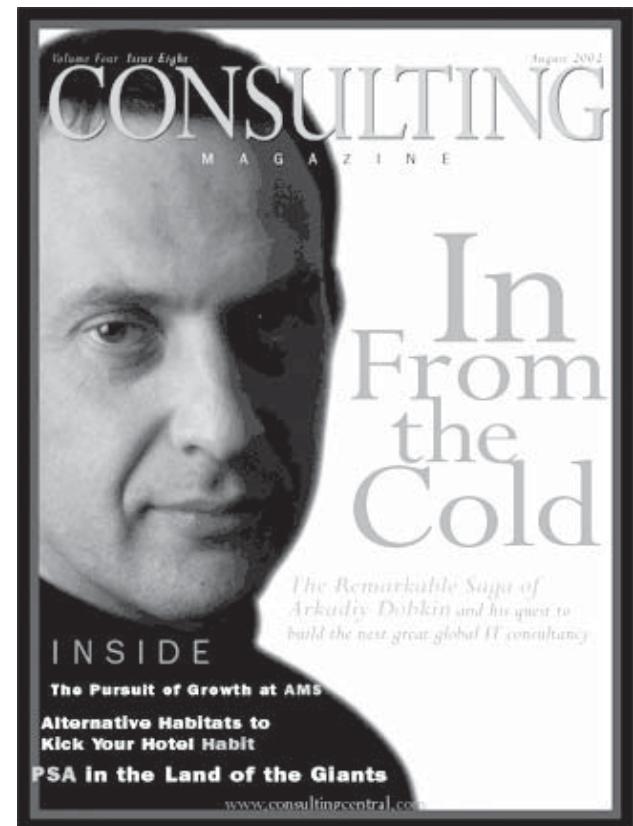
найбольшая дабаўленая вар-

тасць. Гэтыя фірмы шчыльна супрацоўнічаюць з беларускім ВНУ — мно-гі спэцыялісты выкладаюць ува ўніверсітэтах, та-кім чынам рыхтуючы сабе кадравыя рэзэрвы. Таленавітыя студэнты далучаюцца да рэальных праектаў, па-чынаючы з другога курсу.

IT-кампаніі забясьпечваюць сваім супрацоўнікам найвышэйшы ў Беларусі ўзровень жыцця. Нізкая матэрыяльнасць і энэргаёмістасць іхнага прадукту таксама розынць іх ад гігантаў савецкага часу, цалкам залежных ад расейскіх сталі і газу. У сусветны топ-100 уваходзяць на проста добрыя кампаніі. За імі будучыя беларускія гаспадаркі.

Алесь Пяткевіч

АРКАДЗЬ ДОБКІН,
кіраўнік «EPAM Systems»,
на вокладцы часопісу
«Magazine Consulting».

ПДВ: падатак даў выдатак

Беларуска-расейскі інтэграцыйны вазок, які раней каціўся, нібы з гары, цяпер ледзьве рухаецца, ды каменъчыкі, што трапляюцца пад колы, адчуваюцца вельмі выразна. Апошнім разам асабліва моцна падкінула на праблеме падатку на дабаўленую вартасць. Чаму спыніў экспарт у Расею Мазырскі нафтаперапрацоўчы? Тлумачыць Алесь Кудрыцкі.

1 студзеня Беларусь ды Расея перайшлі на спагнанне ўскосных падаткаў паводле прынцыпу краіны прызначэння. На практицы гэта выглядае прыкладна так. Фірма X з Беларусі жадае прадаць свой тавар у Расею. Паводле новых правілаў, падатак на дабаўленую вартасць (18%) будзе плаціцца на фірму X, а расейская кампанія Y, якая імпартуе тавар; пры гэтым гроши пойдуть не ў беларускі, а ў расейскі бюджет. Адпаведна, калі экспарт ідзе з Расеі ў Беларусь, усё робіцца наадварот.

У выніку реалізацыі гэтай схемы беларускі ўрад плянует штогод атрымліваць каля 200 млн даляраў дзякуючы адмоўна-

му сальда ў гандлі з Расеяй. Але новы прынцып падаткаабкладання адрэзу прыносіць непрыемны сюрприз. Канцэрн «Газпром», які пастаўляе ў Беларусь прыродны газ, пагадзіўся пастаўляць блакітнае паліві па старой цане — 46,68 долара за 1 тыс. кубаметраў. Раней у яе ўжо ўключочаўся «газавы» ПДВ, аднак цяпер праз тое, што падатак будзе спаганяць не Расея, а Беларусь — з прадпрыемства «Белтрансгаз», якое знаходзіцца ў дзяржавай уласнасці, — цана на газ для беларускіх спажывоў значна ўзрасце. Прамаўляючы 21 студзеня да Рады быспекі, Лукашэнка загадаў адшукваць канку-

рэнта «Газпраму» ды выцягнуць з архіву пляны пабудовы айчыннай атамнай электрастанцыі. Паліва для якой, зазначым у дужках, прыйдзеца купляць у таго самага «Расэнэргаатаму».

Паводле разылікаў ураду, новая систэма падаткаабкладання дапаможа нанесці ўдар па ценявым бізнесе. Реч у тым, што, каб пазбавіць фірму X ад абавязку плаціць падатак, кампанія Y павінна будзе своечасова заплаціць ПДВ, а расейская падатковая інспекцыя — перадаць адпаведныя звесткі сваім беларускім калегам. Калі гэтага не адбудзеца, фірма X будзе вымушана выплаціць у беларускі бюджет тыя 18%. Дзяржава спадзяеца, што гэта зробіць прадпрымальнікаў больш дысплінаванымі, а экспартна-імпартныя аперацыі — больш прызрымітэ. Самі бізнесоўцы, аднак, непакояцца, што гэтая систэма будзе даваць збоі праз бюрократычную валакіту ці нядобра сумленнасць партнэраў.

Акурат гэтак выйшла, калі на месцы фірмы X апынуўся Мазырскі нафтаперапрацоўчы завод. Як выявілася, яго кіраўніцтва зусім ня упэўнена, што расейская партнёры завodu сумленна заплацяць ПДВ у расейскім бюджэт. Ад пачатку году МНПЗ не адгружвае прадукцыі ў Расею — баіца стращаць гроши. Аналягічная сітуацыя і на «Нафтане». У меншых фірмах, што гандлююць з Расеяй, — тое самас. Мала таго, некаторыя расейскія фірмы, спасылаючыся на тое, што ня ведаюць новага закона, насталі вылічваць з цаны свайго тавару ПДВ — фактычна павыслі цэны на 18%. Напужаліся так, што ў выніку таваразвартот зъменшыўся за студзень наполовину.

Ва ўрадзе лічаць, што сітуацыя з ПДВ «утрасцца» цягам двух тыдняў, найгорш двух месцаў. Інакш паміж Расея ды нашай краінай ізоў можа быць усталявана паўнавартасная мытная мяжа. Якая дэфекта ніколі і не прыбралася.

СЪЦІСЛА

Сала даражэй наихутчэй

Паводле Мініструту, рэкардсменам па дарагой і ў летасці было сала — цана на яго паднялася на 46,3%. Сьвініна падаражэла на 42,5%, ялавічына першай катэгорыі — на 35,5%. Таксама шпарка раслі цэны на паслугі — плата за праезд у транспарце ды копіт юрдычных паслуг павысілася на 33—36%. Сярод нехарчовых тавараў у рэкардсменах ровары з матацыкламі (на 17,3%), газеты (16,2%) ды пральныя машыны (14,3%).

360-тонны БелАЗ

Новая магутная машына — больш за 360 тон — будзе створана на прадпрыемстве БелАЗ для патрабаў

вугальных разрэзau Кузбасу. Дагэтуль самай магутнай машынай быў самаскі дызайн.

Вярніце гроши!

Беларусь выкарыстоўвае адміністрацыйны рэсурс у барацьбе з вынікамі пунамі — міністар спорту і турызму Юры Сівакоў накіраваў у Расейскую фэдеральную агенцтва па турызме ліст, прапанаваўшы выплаціць кампенсацыі беларускім турыстам, якія адмовіліся ехаць на разбураныя курорты Паўднёва-Ўсходняй Азіі. Беларускія турапрэраты прадавалі падарожнікі, пропанаваныя маскоўскімі фірмамі. Цяпер расейскія кампаніі масава адмалююцца

вяртаць гроши.

Пакаштуем балтыйскай рыбкі

У лютым у Карабляўцы створаць сумесную беларуска-расейскую рыбалавецкую кампанію. Але каралявецкія порты маюць слабую інфраструктуру, а тарыфы на транзит грузаў у расейскім анкляе занадта высокія. Беларускі ўрад гатовы ўзяць у арэнду ды мадэрнізацію каралявецкіх прычалы ці разам з расейцамі пабудаваць новыя парты.

Купляйма нямецкае

Урады Францыі ды Нямеччыны пачынаюць масава распрадаваць нацыянальную маёмастць. Прыватyzация вымушаная

краіны мусяць давесці дэфіцит дзяржбюджету да 3%, каб адпавядаць патрабаванням

Эўрапейскай валютонае сістэмы. Францускі ўрад прадае свае долі ў энэргетычных канцэрнах «Gaz de France» ды EDF, атамнымі гіганце «Areva» ды французскай тэлекамунікацыйнай кампаніі. Нямеччына прыватызуе дзяржавную пошту ды Deutsche Telekom.

Інавацыі для інвалідаў

Беларускім таварыствам глухіх і інвалідаў па зроку дазволілі ствараць інавацыйныя фонды. Падначаленыя таварыствам прадпрыемствы будуть адлічваць у фонды 2,5% прыбылку і выкарыстоўваць

гроши ў сваіх мэтах — сродкі фондаў ня будуць уключаны ў склад дзяржбюджету.

АНТ павялічвае вішчаньне

З 1 лютага тэлеканал АНТ павялічвае аб'ём вішчаньня. Зынкі дзённыя перапынак па буднях.

Пасыяхова выдышу

Gazeta.ru з нагоды візіту Юшчанкі: «Расея можа падкупіць Украіну інвестыцыямі свайго буйнога бізнесу і палітычнай ляяльнасцю да яе аб'ектўнага агентства». Падначаленыя таварыствам прадпрыемствы будуть адлічваць у фонды 2,5% прыбылку і выкарыстоўваць

больш надзеіным і выгадным партнірам, чым непрадказальная дыктатарская Беларусь, адкуль Лукашэнка пасыяхова выдышу ўесь расейскі бізнес. І якая фармальна гатова да стварэння АЭП у любы момант. Але менавіта таму, што ў думках не трывае выполніць уласныя абавязкі ў дачыненіі да яе».

АК; АФН, БелАПАН, svaboda.org

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 27 студзеня:

- 1 амэрыканскі даляр — 2 173 рублі
- 1 эўра — 2 824,25
- 1 латвійскі літ — 4 057,13
- 1 польскі злоты — 693,92
- 1 расейскі рубель — 77,33
- 1 украінская гривна — 409,21

Паводле Нацбанку

Чатыры крыжы Алеся Цыркунова

Свае карціны Алеся Цыркуноў піша ўзімку, улетку — зьбірае сюжэты для новых работ. Цяпер арэал ягонае дзейнасці ахоплівае мясцовасць вакол лецішча, якое ён набыў у вёсцы Чэхі на Мядзельшчыне, там і зрабіў сабе майстэрню. Рэпартаж Веранікі Дзядок.

Крыж у Чэхах

Дачуўшыся ад краязнаўцаў ці ад некага з жыхароў, што недзе ёсьць магілы ці помнікі нашым героям, ён неадкладна бярэща за справу: распытае, робіць эскіз, знаходзіць зацікаўленых і стварае помнік.

Крыж у Чэхах зьявіўся да двухтысячагодзідзя хрысціянства. Шырака съятковалася — і ў сьвеце, і ў Беларусі, а ў вёсцы нават крыжа няма. Спачатку вырашыў паставіць хоць які-небудзь, але затым выйшаў сапраўдны шасцімэтровы, для ўсталявання якога зьбіраліся мужыкі з суседніх вёсак, а экскаватор рабіў насып — месца балоцтва. Крыж відаць, калі едзеш па трасе Вільня—Полацак. Пасыля гэтага, кажа Алеся, мясцовыя жыхары сталі глядзець на яго менш дзіка. Думалі, што ён прыбядняеца, бо, напэўна, атрымлівае гроши за свой энтузіазм, і часам, дапамагаючы ў якой працы, казалі: «Хоць бы пляшку паставіў за работу». А Алеся спачатку спрабаваў прыঢ়агнучы да працы аднавіскоўцаў, але потым зразумеў: чаго агітаваць? Бяры сам ды рабі. Як зробіш сам, дык нешта і будзе.

Помнік паўстанцу

У 2002 годзе паміж вёскамі Канябічы і Каралінова (Пастаўскі раён) зьявіўся надмагільны помнік Фларыну Даноўскому — аднаму з заснавальнікаў «Братняга саюзу літоўскае моладзі» (1849 г.). Падпольная арганізацыя рыхтавалася да ўзброенага паўстання. За тры дні да пачатку нехта здрадзіў — і арганізатары былі пакараныя. Даноўскі вярнуўся ў тая мясціны празь

дзясятак гадоў, прайшоўшы сібірская капальня, ды знайшоў прытулак у маёнтку мастака Альфрэда Ромэра, дзе працаваў акантомам і фэльчарам.

Пра магілу паўстанца Алеся пачнёў выпадкова ад аднаго дасьледчыка. На той час на магіле знаходзіўся камень, пастаўлены яшчэ за польскім часам. Улады пастаянна адбрыкваліся: дорага, фізычна немагчыма, ды гэта ж ня ваш родзіц. Але дапамог прадпрымальнік зь Вялейкі Віктар Гіль — усталёўваць гранітны камень трэба было на вышыні, дзе-ля чаго быў збудаваны сапраўдны памост. Каваль з Паставаў зрабіў аздабленыне для помніка, дапамаглі і мясцовыя жыхары. Так і павялося далей з усім Алесявымі праектамі: дапамагалі ў іх рэалізацыі хто чым мог.

Маёнтак Ромэра

На тых жа могілках, дзе пахаваны Даноўскі, знаходзіцца магіла Ванды Ромэр, жонкі Альфрэда Ромэра, якой Алеся Цыркуноў здакама паставіў крыж. Ён быў асьвячоны яшчэ ў 1992 г.

Драўляны маёнтак Ромэраў у Каралінове знаходзіцца ў занядбаным стане. Цяпер Алеся Цыркуноў зьбірае подпісы пад зваротам у Міністэрства культуры за аднаўленыне маёнтку. Намаганьнемі мастака і грамадзкага аб'яднання «Гісторыка» маёнтку быў нададзены статус помніка. Да нядоўнага часу там знаходзілася школа, якая цяпер зачынена. Улетку сябры «Гісторыка» з ініцыятывы Алеся Цыркунова адрамантавалі там дах. Але ўзімку, паводле слоў мясцовых людзей, маёнтак больш падобны на лядовы палац. Мясцовыя ўлады ня хочуць браць будынак

на свой баланс. Гэты маёнтак дзівам захаваўся падчас вайны: вёску спалілі немцы, але маёнтку не кранулі. Ванда Ромэр перажыла вайну, але ніякіх нашчадкаў ні ў Ромэраў, ні ў Даноўскага не засталося.

У Страчы

Чацьвёртым помнікам Алеся Цыркунова стала надмагільле ў вёсцы Страча (Астравецкі раён). Будуючы яго, мастак думаў, што рабіць надмагільле Ромэра, — неяк адна бабулька казала, што яго тут пахавалі. Але нядоўна адзін з Алесявых сябров знойшоў у віленскіх архівах звесткі пра тое, што ў Страчы быў пахаваны паўстанцы Касцюшкі. А Ромэр, як стала вядома пазней, спачывае ў родавай крыпце ў Троках. Але ж надмагільле ў Страчы засталося. Над капліцай — надпіс: «Капліца пашаны змагарам, якія аддалі жыцьцё за вольную Айчыну». У гэтым выпадку з помнікам дапамог мясцовы «маршалак»: знайшлі бляху, дошкі і піламатэрэялы. Адна мясцовая бабулька прынесла жалезнае распяцце, якое Алеся замацаваў пасярод крыжа: яна яго некалі набыла і падумала, што, можа, тут, на помніку, спатрэбіцца.

Не хачу быць рабом чатырох сыцен

Цяпер Алеся Цыркуноў прачу́пра яшчэ адну паўстанцкую магілу — у Мядзельскім раёне. Магчыма, там і закрасуе новы помнік. «Я ахвярую час і сродкі на гэта, бо больш няма каму, але цяпер раблю гэта толькі ў тым краі, дзе набыў сабе дачу», — кажа Алеся. У Страчу ён ездзіў

Алеся Цыркуноў

на ровары, за 35 кіляметраў.

Алеся укладае ўсе сродкі ў свае помнікі і лічыць, што мастаку цяпер нельга жыць у раскошы, бачачы нэнду навокал. Апошнім часам яму нават давялося адмовіцца ад менскай майстэрні, бо за яе даводзілася шмат плаціць, а Алеся не хаче рабіцца «рабом чатырох сыцен».

Часам ён нават гатовы раздаць і раздарыць карціны. На адкрытыцці адной выставы ў раёне ён нават сказаў: падару любую карціну чалавеку, які напіша ў кнізе водгуку, чаму ён хоча менавіта гэтую карціну і дзе ён яе будзе

захоўваць — так, каб з'ёй пазнаёміліся яшчэ нейкія людзі. Іншыя карціны знаходзяцца новых гаспадароў бязь ведама аўтара. Мастак без майстэрні ня мае дзе іх захоўваць. «Мae карціны — горш як падчаркі: якая ў хляве, якая ў гаражы, якая ў ліцэ. А некоторых потым не далічышся, але я не крыйду. Спачатку хваливаўся, а потым вырашыў: украдлі — ну то не згніе. Нехта знойдзе прытулак».

А крыжоў насамрэч больш: толькі на магіле Даноўскага іх трох, два каталіцкі і адзін сонечны.

50 партрэтаў ад Вітаўта да Чарняўскага

У Вялейцы працягваеца пэрсанальная выставка сябра творчай суполкі «Пагоня» мастака Алеся Цыркунова — «Асоба і час». Кожная гісторычная эпоха нараджае сваіх герояў. Алеся Цыркуноў сваімі творамі спрабуе давесці, што гадзіннікі Беларускага Дзяржаваўнасці ніколі не спыняюць і на спыніць хады, трэба толькі навуцьца крытычна мысліць, рабіць высновы і не забываць сваіх герояў. Гледачам прапануецца больш за 50 партрэтаў як дзеячай мінулага — Вітаўта, Францішка Скарэны, Міхала Клеафаса Агінскага, Міхала Валовіча, так і выбітных асоб мінулага стагодзідзя — Станіслава Булак-Балаховіча, Вінцэнта Гадлеўскага, Уладзімера Дубоўкі, Міколы Ермаловіча, Аўгена Калубовіча, Максіма Танка, Уладзіслава Чарняўскага ды іншых.

Праз гэтыя імёны мастак перакінуў своеасаблівы мост памяці ад нацыянальных геніяў далёкай мінуўшчыны да жывых сучаснікаў.

Палотны Цыркунова канца 1980-х лёгка пазнавальныя праз дамінантны съветла-бэжавы і жоўтыя тонаў, у карцінах, створаных за апошнія дзесяць гадоў — па фіялетавых, халодна-сініх колерах.

Выставка адбылася дзякуючы мясцовым рупліўцам беларушчыны Мікалаю і Інэссе Сцебуракам, а транспартам дапамог вялейскі завод «Буддэталіяў».

Алеся Юркайць, Вялейка

ВІТАЛЬ ПАЛАУНОВСКИ

Пастаўскія мільянэры

10 гадоў таму пэнсіянэр Мікалаі Собаль зь вёскі Касцяні на Пастаўшчыне стаў акцыянэрам, набыўшы на 10 млн руб. акцыі ААТ «Пастаўскі малочны завод» — трэба было прыстроіць чэкі «Маёмасць».

Біты жыцьцём дзядуля ня надта верыў абяцанкам, але раптам хоць неікім чынам кампэнсуюцца гроши, што ў адзін «цудоўны» дзень ператварыліся ў нішто. Дыўдэндаў чакаў доўга. Урэшце дастаўся дзядуля да гэтага ААТ: дзе працэнты ад укладу? А на заводзе патлумачылі, што за мінулыя гады не было ў прадпрыемства прыбытку. Між тым, Пастаўскі малочны завод — адно з найбольш паспяховых прадпрыемстваў райцэнтра. У «раёнцы» рэгулярна друкуюцца артыкулы, якія расказваюць, што працуяцца карыстаецца нязменным попытам далёка за межамі раёну, прызнаеца найлепшай на конкурсах харчовай прадукцыі.

Дзядулю чарговы раз падманулі з акцыямі, як не атрымаў ні лядоўні, ні тэлевізара за зынклы ў ашчадбанку ўклад, што абяцалася на першых презыдэнцкіх выбарах.

1,5 млн за прысядзібныя участак

Пра падаткі

У Літве ў 1990-х улады пачалі ня праста зь ліквідацыі калгасаў. Там спачатку вяскоўцам выплацілі даўгі савецкай улады.

Жыве ў Паставах сям'я Чарняўскіх. Бацька ў свой час быў рэпрэсаваны ў Літве, у яго адабралі зямлю і ўсю маёмасць. Пасля вызваленняня пасяліўся ў Беларусі, дзе і памёр. Нашчадкіў знайшлі і выплацілі кампэнсацию.

У нас жа людзям даводзіща за зямлю ўвесь час плаціць дзяржаве. Пасля вайны, перад стварэннем калгасаў, вяскоўцы былі абкладзены такімі высокімі падаткамі на зямлю, што некаторыя вымушаны былі праста

кідаць яе. За панская Польшчай падаткі былі реальнымі. За год селянін выдаткоўваў на падаткі кошт адной каровы. А далей жыў, як хацеў. З прыходам жа савецкай улады трапіў пад пільны нагляд і фіскальных, і карных органаў. У каго больш за 20 гектараў — на высыленье ў Сібір. У некалгасынікай прысядзібныя соткі абрализі па самы ганак. Вымушала плаціць за кожную яблыню. І вось цяпер нібыта паслабленыне — бярыце зямлю, вяскоўцы, бо яна ў калгасах ужо зарастае бадыльём. Але зноў жа плаціце. Ці ў апошні раз?

Сыцены паміж людзьмі

Замалёўка з савецкіх часоў.

Кабінэт начальніка невялікай арганізацыі аддзяляе ад бухгалтерыі перагородка. І калі ў боса настараюцца госьці, якім мала прынесенага, той грукае кулаком у сцяну: «Выпіць і закусіць!» Работніца прыносіць і першае і другое. Ніякіх грошай начальнік не дае, ды ў яго й не пытаюцца. Ведаюць, што такое дробнае паднашэнне акупіца лагодай у службовых спраўах. У работніц бухгалтерыі нават установлена чарга, каму адгукацца на грукат у сцяну. Яны і запас тримаюць у сябе, каб ня бегаць штораз у краму.

Сёння тая ж самая ситуацыя. У Паставах існуе прыватнае дрэваапрацоўчае прадпрыемства. Досьць немалое, дас працу

многім. Але ўбачаю кіраунік у кафэ двух сваіх работнікаў — зваліненне. Хаця ў тых быў выхадны дзень, і паводзілі яны сябе прыстойна. Дый прасіліся зылітавацца вельмі — сем'і. Таксама сцяна.

Заўсёды існавала пэўная сцяна паміж гаспадаром і наймітамі, начальнікам і падначаленымі, уладай і народам. Старэйшыя памятаюць прыклад з жыцця працавадыра пралетарскай рэвалюцыі Ўладзімера Леніна. Ён, малады рэвалюцыянэр, ці ня першы раз арыштаваны, пад наглядам паліцэйскага вядзенца ў турму. І паліцэйскі ўшчувае: маўляў, куды вы, малады чалавек, грукаеце — сцяна. А Ленін, які тады быў яшчэ Ўльяновым, адказвае, што сцяна, вядома, сцяна, але ж гнілай. Піхні — і разваліца.

І сапраўды развалілася, хутка і без вялікай крыва. Кроў пачала ся потым — і амаль адразу ўзынілі новыя сцены. Але і тыя рухнулі. Хто ж ня памятае славутай берлінскай сцяны? Потым усё рухнула — і берлінская, і астатнія.

Але цяпер будуюцца новыя сцены.

Дык ці ёсьць якое выйсьце? Пошук яго — справа палітыкаў, вучоных, урэшце. Але бяз цвёдрдай нацыянальнай і дзяржаўнай ідэі, напэўна, не абысціся. Мы яшчэ ня сталі адным згуртаваным народам, у якога цвёрды намер на сваё жыццё, безь ніякіх паправак на сусъветныя інтэграцыйныя працэсы, што ідуць і будуть ісці па сваіх напрамках. Будзе такая ідэя і згуртавана сцяна дзеля яе ажыццяўленыя — сцены разбурацца самі ці хаяцца.

Міхал Гіль, Паставы

Полацкія традыцыі

Полацкі дзяржаваўны ўніверсітэт дэ-юре і дэ-факта робіцца самым старажытным універсітэтам на тэрыторыі Беларусі. Студэнты ПДУ зь верасеньня будуть займацца ў будынках былога езуіцкага калегіуму. Яшчэ два гады таму ўніверсітэту ўрачыста перадалі частку корпусаў калегіуму, якія сёлета зойме гісторыка-філялягічны факультэт. Раней старажытны будынак езуіцкага калегіуму належалі вайсковому шпіталю. Сур'ёнага рамонту ў гістарычных камяніцах

не было даўно — не была нават падлучана систэма ацяплення. На сёньняшні дзень у корпусе «Д» (XIX—XX ст.) ужо паступіла цяпло, кладзеца падлога, працујць тынкоўшчыкі. Корпус «Г» (XVIII ст.) таксама памаладзеў — драўляныя перагородкі заменены на цагляныя, драўляныя перакрыцці — на жалезабетонныя. Два гэтыя корпусы будаўнікі павінны здаць у траўні. А ў верасеньні студэнты гісторыка-філялягічнага факультету ПДУ новыя навучальныя год пачнучуць у аўдыторыях, дзе чыталі лекцыі

эўрапейскія інтэлектуалы XIX ст. Езуіцкія камяніцы можна будзе наведаць як музэй-універсітэт. ПДУ, створаны ў 1993 годзе на базе Наваполацкага політэхнічнага інстытуту, рыхтуе інжынэрнай, філёлягічнай, гісторыкай, юрыстычнай, правазнаніцай, архітэктараў.

Атрутныя тарты
12 чалавек трапілі ў інфекцыйнае аддзяленыне наваполацкай бальніцы пасля сіяточнае вечарыны для вэтэранаў у Доме культуры заваду «Нафтан». А ўсяго да

мэдыкаў зъвярнуліся 16 чалавек. Мяркуюць, што прычынай атручэння сталі два 35-кіляграмовыя тарты, вырабленыя супрацоўнікамі кулінарнай ААТ «Нафтан».

**Васіль Кроква,
Полацак**

Насельніцтва меншае

Колькасць насельніцтва Беларусі за 2004 г. зъменшылася на 50 тыс. чалавек і склала на 1 студзеня крыху менш за 9 млн 800 тыс., паведамляе Міністэрства статыстыкі і аналізу. Колькасць

памерлых большая, чым народжаных. Таксама зь Беларусі эмігравала на 3 тыс. чалавек больш, чым прыехала. Найбольшыя страты насельніцтва церпіц Віцебская вобласць, найменшыя — Менск і Берасцейшчына.

МВ

Падзямельны ход

Гомельскія пажарнікі-ратавальнікі дапамаглі археолягам дасьледаваць падземельны ход, знайдзены ля старога будынку ў цэнтры Гомелю. Ход сканчаецца двума пакоямі-камэрэмі, выкананымі ў першай палове XX ст.

СВ

СЪЦІСЛА

Усё толькі пачьнаецца

Над старонкамі Поўнага збору твораў Янкі Купалы

АНАТОЛЬ СІДАРЭВІЧ

Непачуты прарок

Паэта беларускае наканаванасці, безвыходнасці, трагічнасці — так бы я азначыў галоўнае ў Купалавай творчасці. Паэта, які ня можа дакрычацца, дагукацца да свайго народу. Паэта, які сказаў пра свой народ непрыемную праўду, але так і не зварухнуў ягонага пачуцця годнасці. І калі ўжо выходзіць за межы ўласна пазытых тэкстаў — Лявон Зяблік хацеў бы шукаць прауды «не тапаром, а разумам», а сына свайго Сымона абяцаў забіць «гэтым тапаром» за тое, што той хоча адваряваць сабе права на зямлю і волю. Ня маючы съмеласці асянгнуць прауды сякераю, не дапяўшы яе разумам, Лявон засільваеца. Беларускае наканаванье: або павесіцца, або...

Мікіта Зносак — вось сымбаль беларуса, які патрапіць патримаць чужы сцяг «над беларускай беднай хатай», памяняць мову, падтрымаць «сыпей чужацкі» і згаварыцца з чарговым гаспадаром становішча, каб штосыці мець і сабе. І дарма, што той — з «Тутэйшых» — Мікіта гіне. На кожным вітку гісторыі яны — Лявон Зяблік і Мікіта Зносак — узнаўляюцца, прадукуюцца асяродзьдзем — бытам і этапахалёгіяй.

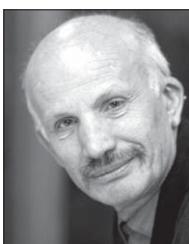
Зноскі шматаблічныя, розны ў іх сацыяльны статус, але ўсім ім уласцівы куль асэарства: адны пакараюцца і пакланяюцца асэарам, другія пинуцца ў асэары.

Тут нехта пацягне мяне за крысо: а Незнаёмы (у драматычнай пазме «На папасе» і ў «Раскіданым гняздзе»), а Сымон? Ці не Сымон пайшоў на Вялікі сход, па Бацькаўшчыну? На кожным вітку гісторыі беларускае асяродзьдзе родзіць і Сымонаў, але таго — з драмы ў пяцёх актах — Сымона ці не «беларускі сыны» Лявон і Мікіта паявлі «па беларускім бітым пляху» ў Сібір і на Салаўкі?

Купала паказвае футурафобію беларуса, яго пасіўнасць. «Стаймы перад будучынай нашай і ўсё варожым, сочым ейны ход...». Няробім будучыню, не змагаемся за яе. Калі які Сымон і памкнецца па сякеры, Лявон — абы ціха было — гатовы яго забіць або ўдаць асэару Зноску, а асэар — «каму трэба». Купала траціць надзею, што беларусаў аўб'ясняць «розум ясны», што яны перастануць «біцца з кута ў кут».

Ня южо кліч вечны будзе ў нас
напрасны —
Кліч бураломны: вызваленне
з пуг?

АНАТОЛЬ СІДАРЭВІЧ —
гісторык,
публіцыст. Цяпер
працуе над
укладаннем
збору твораў
Антона Луцкевіча.
Сталы аўтар «НН»
і «Arche».

Пятро Васючэнка характарызуе Купалу як непачутага Прарока. Ды прарок ня мусіць бедаваць і ня мусіць спадзівацца на тое, што яго пачуе і зразумее ўесь народ. Народ хутчэй схільны выдаць свайго прарока ўладам, як тое было з Майсесем. Выведзены з эгіпецкага рабства і няпэўны сваёй будучыні, Ізраіль наракаў на Майселя і з насталытій згадваў то эгіпецкія катлы зь мясам, то хлеб, то ваду; знявіверыўшыся ў невідочным сваім Збайцу, ён змусіў Аарона выліць залатое цяля, пакланяўся яму і казаў: «Вось бог твой, Ізраіль!» Ні сыны Ізраілевы, якіх вывеў Майсей, ні сам прарок не дайшлі да абязнай зямлі. Гэтую зямлю прарок убачыў адно з гары Нэво, што наспৰоць Ерыхону...

Паэта расчараваны ў сваім народзе, не знаходзіць водгуку ў ім. Перабольшшаны спадзіваныні — вось адна з прычын ягонае трагедыі, трагічнага съветаадчуванья.

Сказаўшы прауду пра свой народ, Купала — як сын гэтага народа і яго Паэта — успадковаў яго ідноты і заганы. Прарок, будзіцель, ён сам ня быў цывёрды. Адбылося дакладна тое, што намаляваў ягоны геній у 1919 годзе:

у беларускім вольным краі,
Зъ ярэмнай збрыйшы стараны,
Царыць чужынец, а ў паслугах
Хто?

— Беларускія сыны!

Не, не з асуджэннем я пішу пра гэта. Гісторык, калі ён гісторык, апісваючы мінуўшчыну, «наракаць, клясьці ня будзе», бо мінуўшчыну не паправиш.

Прарокаў разумеюць адзінкі, абраныя. Купалу чулі і да Купалы прыслухоўваліся, пакуль ён быў у апазыцыі.

Прарок царам ня служыць... Купала надламаўся. І мы ведаем год ягонага злому: 1926. Апошняя радкі нацыянальнага прарока мы чытаєм у вершы «Каб...». А верш «Ёсьць жа япчэ...» (яго апошняя страфа) съведчыць пра гэты надлом.

...Эх, людзі,
Сябры мае тут і там,
Мае непадкупныя судзьдзі,
Чаго ж яшчэ хочацца вам?

У 1930-м Купала мог або прыняць вянец мучаніка, або... Здарылася другое. Пачаўся пэрыйд, пазначаны цяжкім ды змрочным пятым томам (азначэнні Янкі Брыля) Поўнага збору твораў. Улада атрымала сваё, Беларусь — страціла прарока. Нагадоўячы пакаленьні школьнікаў творамі, якія Паэта напісаў для ўлады, і натуралистычнымі вершамі з «Жалейкі», бальшавікі хавалі ад іх прарока. І толькі да самых дапытлівых збожшага даходзіла, чаму Купала — вялікі Паэта.

Чаму?

Лягчэй дасыльдаваць сацыяльныя, палітычныя чыннікі надлому і злому Купалы, аднак купалазнаў-

ства не дасыльдавала больш глыбокіх каранёў — псыхалічных. У свой час Антон Луцкевіч прачытаў лекцыю і напісаў артыкул аб «крытычных мамантах» у Купалавым цыклаге ражкому гэтая тэма была забаронена, бо траба было б пісаць, як зь вясковага хлопца Яна Луцкевіча нараджаецца прарок Янка Купала і як у рэшце рэшт Ян Луцкевіч калі не забівае, дык прыводзіць да падзеньня (тэрмін П. Васючэнкі) Янку Купалу. Трэба было б пісаць аб разбежнасці паміж Луцкевічам

і Купалам.

Малады, але ўжо і сталы, Янка Купала ў 1919 годзе піша, што жыццёвые пляхі кінуў яму «толькі жаль». У яго прарываючы і такія слова: «Каб не радзіўся лепш на съвет!»

Гэта не паэтычнае высыцёбванье, як у постмадэрністай. У Купалы, калі хочаце, — пачаткі беларускага экзыстэнцыялізму. Ён як мінімум тро разы быў у памежнай сітуацыі, як мінімум двойчы — на мяжы самагубства.

Пра ягону хваробу канца 1919 — пачатку 1920 году, калі ім апекаваўся кс. Фабіян Абрантовіч, пісалі газеты.

Пра ягону першы «крытычны мамант», нашаніўскага пэрыйду,

калі ён, апінуўшыся на віленскім бруку, спатыкнуўся на ім, Луцкевіч піша, не ўдаючыся ў дэталі. Дый Вацлаў Ластоўскі нешматлелоўны: згадвае толькі «шклянога бога». А Мікола Шыла ў мэмуарах ды Ўладзімер Самойла ў лісьце да Браніслава Эпімаха-Шыпілу пра

гэта маўчаць (Самойлу толькі «страшна за яго»). Сам жа Купала, застаўшыся ў Вільні без працы і разумеючы, якая ганьба яго чакае, калі ён вернеца ў вёску, пісаў Эпімаху-Шыпілу: «...са мной кепска будзе». Што такое «кепска», ён раслумачыў у драматычнай пазме «На папасе».

Наш беларускі Вэрдзі і квота 75%

Міністэрства інфармацыі вынесла папярэджаныне радыёстанцыям «Гіт-FM», «Юністар» і «Новае радыё», якія не дацягваюць да наваўведзенай квоты 75% на беларускую музыку. Чым гэта скончыцца? На пытанні Сяргея Будкіна адказвае Павал Бараноўскі, які да 1 студзеня працаваў праграмным дырэктарам радыё «Юністар».

«НН»: Павал, мы перажываме часы ператварэння беларускага этнасу ў сучасную беларускую нацыю. Эпоха стварэння сучаснай італьянскай нацыі дала Вэрдзі, вімекскай — Бэтховену, украінскай — «Волі Відангисава» і «Акіян Эльзы». Вы ўжо больш за 10 год працуеце ў музичным бізнесе. Наш беларускі Вэрдзі ўжо зьявіўся?

Павал Бараноўскі: Калі ён ужо ёсьць — мала хто ведае пра яго існаваньне. Не разъвіты інструменты данясення таленту да масаў. Напрыклад, у Смалівічах жыве таленавіты мэлдыстык, які ўласбляе свае ідзі на ўзроўні самадзеянасці. Ён запісвае дыск і дасылае яго на FM-станцыі, але посыпеху ня будзе. Бо прадукт не вытрымлівае крытыкі — зьяўдзенне, мастэрнынг, узвореньне заўсі не дазваляюць паспрыяць такому музыканту. Я намаляваў тыповую для Беларусі карціну.

«НН»: Якім жа чынам мусіць дзеянічаць наш Вэрдзі, каб яго начулі і ацапілі масы?

ПБ: Найперш неабходны прадусар, што пакуль для нашага музычнага рынку вялікая рэдкасць. Роля прадусара такая: ён просіць таленавітага музыку напісаць некалькі добрах песень, пры гэтым ён знаходзіць паралельна таленавітага чалавека, які можа гэтыя песні на належным узроўні выкананы, потым ён знаходзіць таленавітага аранжыроўшчыка і прафесійных музыкаў, каб потым аддаць менш таленавітаму саўнідпрадусару. Толькі пасля ўсяго пералічанага можа нарадзіцца реч, якая будзе ўспрыманца публікай. Проблема айчыннага шоў-бізнесу палягае ў tym, што ўкладаць грошы ў музичныя таленты — нерэнтабельна. Ганарары нашых музыкаў вагаюцца ў раёне 200 доляраў, а калі ты маеш «цэннік» у 1000 доляраў, то ты лічыцца тут суперкрутым. У Рэспубліцы на раскрутку праграму аддаецца 300—500 тыс. доляраў, якія могуць і не вярнуцца, але ў тамтэйшай схеме відаць, якім чынам гэтыя грошы абарочваюцца. Мусіць існаваць пэўная інфра-

ПАВАЛ БАРАНОЎСКІ
стаяў ля вытокаў беларускага FM-вяшчання, падчас свайго працы на «Альфа-Радыё» стаў адным з самых папулярных ды-джэяў. Зь ягоным прыходам на пасаду праграмнага дырэктара радыё «Юністар» яно ўйшло ў труйку самых папулярных FM-станцыяў Беларусі. Менавіта «Юністар» стала першай станцыяй, якая актыўна закруціла «крамбамблыны» «Абсэнт». Бараноўскі шыроў сваі пасады, бо ня бачыць вялікіх пэрспектыў беларускага FM.

структур. У нас яна яшчэ ня склаўлася.

«НН»: Няўжо талент — такая дробная адзінка? Няўжо ўсё залежыць толькі ад раскруткі?

ПБ: Нашыя спробы з «Атлантыкай» (Бараноўскі — прадусар і аўтар тэкстаў гэтай групы) год дзесяць таму не далі плёну, бо мы ня мелі ўяўлення пра прафесійную

аранжыроўку. Праца на радыё мне ў гэтым дапамагла, і ў нас акрэслілася дакладная канцепцыя. Мы хапілі арыентавацца на сучасную ўрапейскую культуру, а не на Рәсей.

«НН»: Квота на 75% беларускай музыкі можа стаць штуршком для выяўлення беларускіх Вэрдзі?

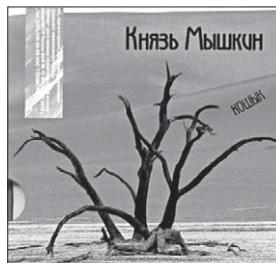
ПБ: Ёсьць вялікая рызыкі выклікальцаў у слухача непрыманье. Квота не павінна быць навязана. Хоць з 30-працэнтнай квотай я б пагадзіўся. Пасля ўядзення нават 50-працэнтнай квоты на беларускую музыку продаж дыскаў нашых выкананіццаў не павысіўся. Радыё менш слухаюць, зынкаюць рэкламадаўцы. 75% — сур'ёзнае абмержаванье, якое можа паставіць крыж на беларускі FM-руху.

ІНШАЕ МЕРКАВАНЬНЕ

«Беларуская музичная альтэрнатыва» сабрала 2000 подпісаў у падтрымку рашэння Міністэрства інфармацыі аб уядзені 75%-е квоты на беларускую музыку. З удакладненнем: 50% ад іх мусіць быць на беларускай мове.

ДЫСКАГРАФІЯ

Кошык. Горячый финский зартипос

«Князь Мышкин». (р.)
2004,
«Геометрия»,
Расея

Нехта можа падумаць: гэты дыск — адна з найбольшых нечаканасцяў мінулага году. Не пагаджуся! Невялікае расейскае выдавецтва «Геометрия», як аказалася, ужо шмат гадоў пільна сачыла за творчасцю адзінага ў Беларусі калектыву, які выконвае спонтанна імправізаваную інструментальную музыку і мае сваё, няхай і нязначнае, кола вельмі адданых прыхільнікаў.

Дзіве праграмы калектыву, зъмежчаныя на дыску, зъяўляюцца сапраўднай ці не найлепшымі ў даробку «Князя» з гораду М. «Кошык» быў запісаны ў верасні 1998 году з узделам Івана Кірчuka, Юр'я Паўлоўскага і нязменнага лідера групы Леаніда Нарушэвіча. Гукі гітары мяшаюцца тут на аснове гэтага мінімалізму з галасамі жалейкі, дуды, дудачак і пэркусіі. Мусіць, ужо тады Іван Кірчук паклаў вока на Паўлоўскага як на будучага ўдзельніка ўласнага праекту.

Другая праграма была запісана раней, у 1996 годзе, калі «Князь Мышкин» выступіў як квартэт з узделам піяніста Ўладзіміра Сівіцкага і басіста Валер'я Башкова, колішняга калегі Нарушэвіча па групе «Зартипос». Больш інструмэнтаваў — і больш багатая гукавая гама, якую да таго ж годна расквейці гукарэжысэр Андрэй Назараў. Варта адзначыць, што сёняння «КМ» выступае часцей за ўсё як дуэт. Скарачэнне складу выклікала рознымі прычынамі — гэта і адсутнасць музыкантаў, гатовых ахвяраваць магчымым ганарам дзеля ідзе, і архайнічнай музычнай рынку, і нават адсутнасць здольнасці прайграць музыку пракаўцам у падобнай манеры.

Але ж нездарма кажуць: лепш, калі ўнагарода знойдзе цябе, чым самому яе шукати. І сапраўды: ці шмат у нашай музыцы выпадкаў, калі дыск выдаваўся б у Рэспубліцы з ініцыятывы саміх выдаўцоў? Вось вам і выпік: непадобнасць, арыгінальнасць і цвёрдая адданасць некалі абрачнаму шляху далі, як у выпадку з «Князем Мышкинм», плён. І сапраўды: горш німа куды, як прасіць ды даганяць. Рулі ва ўласным кірунку!

Інтутыўны Слухач

Люты

- 4 — 500 гадоў з дня нараджэння польскага пісьменніка Мікалая Рэя, «бацькі польскай літаратуры».
- 5 — 75 гадоў актору Расціславу Янкоўскаму (1930), народнаму артысту БССР.
- 6 — 125 гадоў з дня нараджэння палітычнага дзеяча Станіслава Вільгельма Радзівіла (1880—1920), удзельnika расейска-японскай і Першай сусветнай войнай.
- 8 — 150 гадоў з дня нараджэння рэвалюцыянара, публіцыста Івана Гласка (1855—1881).
- 9 — 150 гадоў з дня нараджэння гісторыка Мікалая Кітрыяновіча (1855 — пасля 1917).
- 9 — 75 гадоў пісьменніку Валянціну Тарасу (1930).
- 10 — 250 гадоў з дня сымерці французскага філёзафа, пісьменніка Шарля Мантэск'ё (1689—1755).
- 12 — 75 год Вальмэну Аладаву (1930), заслужаному архітэктuru Беларусі, сын кампазытара Мікалая Аладава.

Да ўдзелу запрашаюцца творцы ад 16 да 26 гадоў (на момант абавязчэння конкурсу). Ляўрэаты будуть запрошаны на літаратурны сэмінар і майстар-клясы ў Менск, перад імі выступіць знаныя пісьменнікі, выкладчыкі ВНУ, вучоныя, сьпевакі, адбудзеца зацікаўленая гутарка аб творах маладых аўтараў і літаратурнай дзеяйнасці.

На конкурс прымаюцца літаратурныя творы (вершы, апавяданні, эсэ, п'есы, сцэнары, дзённікі і г.д.; асабліва вітаюцца дэтэктывы-прыгодніцкія жанры).

Да разгляду будуць прымацца творы, дасланыя (паводле даты на

КАЛЯНДАР

- Спраектаваў крыты павільён Камароўскага рынку, спартовы комплекс «Раубічы».
- 13 — 300 гадоў з дня нараджэння пісьменніцы Францішкі Ўршулы Радзівіл (1705—1753).
  - 14 — 100 гадоў з дня нараджэння актора-купалаўца Ўладзіміра Дзядзюшкі (1905—1973), народнага артыста БССР.
  - 14 — дзень Святога Валянціна.
  - 15 — Грамніцы ў праваслаўных.
  - 17 — 50 гадоў пастцы І літаратуразнаўцы Галіне Твароновіч-Сяўрук (1955).
  - 21 — 100 гадоў з дня нараджэння генерал-лейтэнанта авіяцыі Ўладзіміра Шымка (1905—1990).
  - 22 — 100 гадоў з дня нараджэння польскага лінгвіста Месціслава Аляхновіча (1905—1982), аўтара прац па беларускай філалёгіі й фальклёру.
  - 24 — 200 гадоў з дня нараджэння навукоўца-прыродазнаўца Сыцяпана Кутаргі (1805—1861).
  - 26 — 200 гадоў з дня нараджэння гісторыка, чальца Віленскай археалагічнай камісіі Аляксандра Здановіча (1805—1868).
  - 27 — 100 гадоў з дня нараджэння мастака Міхаила Сейрука (1905—1979).

АНДРЭЙ ЛІНКЕВІЧ

Да 75-годзінні з дня нараджэння Ўладзіміра Караткевіча

Беларускі ПЭН-цэнтар

пры падтрымцы Беларускай асацыяцыі журналістаў, газэтай «Белорусская деловая газета», «Биржа информации», «Барысаўскія наўіны», «Вітебскій кур'ер», «Вольны час», «Газета Слонімская», «Інтэкс-пресс», «Народная воля», «Наша Ніва», «Наша слова», «Новы час», «Рэгіянальная газета», «Рэгіональные ведомости», «Телевід-інфо», часопіса «Архе», «Студэнцкая думка», «Дзяяслу», інтэрнэт-выданнія «Літара.net», «Knigicom», «Дзед Талаш», «Пагоня.promedia.by»

аб'яўляе

КОНКУРС ДЛЯ МАЛАДЫХ ЛІТАРАТАРАЎ:

паштовым штэмпелі або даты адпраўкі электроннага ліста) не пазней за 10 красавіка 2004 г. Падвядзенне вынікаў першага туру адбудзеца 25 красавіка. Літаратурны сэмінар пройдзе ў Менску ў першай палове траўня.

Журы конкурсу: Васіль Сёмуха (старшыня), Пятро Васючэнка, Ганна Кісьліціна, Андрэй Хадановіч, Барыс Пятровіч, Сяргей Сматрычэнка. Творы дасылайце на адрес: e-mail: maladylitaratar@tut.by

Паштовы адрес: 220050, а/с 218, Менск, РГА «Беларускі ПЭН-цэнтар». Даведкі праз электронную пошту ці тэлефон (017) 284-73-29.

Вуліца, поўная нечаканасці

Развагі Віталя Тараса з нагоды тэлепрагляду дзвюю інаўгураций — Джорджа Буша ў Вашынгтоне і Віктара Юшчанкі ў Кіеве. Вуліца на вырашальным этапе перамагае тэлебачанье.

Паводле сацыялягічных звестак, найбуйнейшая колькасць тэлегледачоў ва Украіне — 78 працэнтаў — у навагоднюю ноч глядзелі жывую трансляцыю з Майдану Незалежнасці, дзе Юшчанка й Цімашэнка віншавалі ўкраінскі народ зь перамогай на прэзыдэнцкіх выбарах. Каля восьмі працэнтаў глядзелі выступ спаборніка Юшчанкі Януковіча і менш як 3 працэнты глядзелі на адным з афіцыйных каналаў навагодняе віншаванье дзейнага на той момант прэзыдэнта Кучмы. На жаль, падобнае дасыльданье не праводзілася ў Беларусі. Але, паводле маіх асабістых назіранняў, многія з тых, у каго ідзе «Эўраньюс» (а такіх ня так і мала, прынамсі, у сталіцы) сустракалі Новы год пад віншаваньні з Майдану.

Колькі людзей глядзелі ў жывым этэры інаўгурациі новага ўкраінскага прэзыдэнта, дакладна невядома (на момент, калі пішуцца гэтыя радкі). Але не даводзіцца сумнявацца, што назірала за гэтым відовішчам ня толькі ва Украіне, але й на ўсёй эўрапейскай тэрыторыі былага ССР ня менш, а можа, і больш людзей, чым за інаўгураций Джорджа Буша ў мінулы чацьвер. Тут трэба адразу агаварыцца, што ўсялякага роду афіцыйныя мерапрыемствы, накшталт інаўгураций, парадаў, прыёмаў, самітаў і г.д., як гэта ні падасца камуны ці дзіўным, зусім не належалі да рэйтынгавых тэлеперадач. Тоё, што ўражвае непасрэднага гледача, скажам, на парадзе вайскова-паветраных сіл, зусім мала ўзьдзейнічае на яго з экрана тэлевізора.

Зразумела, Сі-Эн-Эн не магла ня весьцы жывой трансляцыі з Вашынгтону, дзе Буш-малодшы другі (і заўважым — апошні) раз у жыцці прымайць прысягу ў якасці прэзыдэнта ЗША. (Некалі расейскі паэт Дзымітры Прыйгай цудоўна сфармуляваў у верши стаўленыне савецкага, дый постсавецкага, чалавека да найвышэйшага асобы амэрыканскага адміністрацыі: «Подумаеши — ну, президент, ну Соединенных Штатов. А все-таки — ведь президент. Соединенных Штатов!») Хаця ўражвала ня столькі пышнасць цырымоніі ѹ колькасць высокапастаўленых і — тут сапраўды найлепш падыходзіць гэтае слова — самых упэўневых у съвеце асоб у адным месцы, колькі вонкавая сыціласць, з якой гэтыя асобы ды іх жонкі былі апрануты. Паколькі цырымонія праходзіла пад адкрытым небам, а надвор’е ў Вашынгтоне было ў той дзень ня лепшае, як у Менску, выпэйшыя чыноўнікі Злучаных Штатаў Амэрыкі былі апрануты ў асноўным у курткі й паліто. Запомніўся выразны тэлепартрэт міністра абароны Доналда Рамсфэлда, які ў сваім чорным палітоне з узянятым каўняром, амаль што каўбойскім, але больш строгім капелюшы ды акулярах нагадваў нейкага рамантычнага героя сэрыялу накшталт «Сакрэтных матэрыялаў».

Зразумела, вопратка на ўсіх была самая модная, але ж і ўсялякі ювэлірныя ўпрыгожаніні накшталт дыядэм, ланцужкоў і г.д. навідавоку не блізчэлі. Гэтаму будзе свае месца ў час. Але ў момант прысягі ўсё мусіла выглядзець — і выглядала — строга, як належыць краіне, якая знаходзіцца ў стане вайны.

Капітолій самой сваёй назвой і абліччам (ён быў аздоблены агромністымі амэрыканскімі флягамі) міжволі выклікаў у памяці згадкі аб Рымскай імперыі.

Але ж карцінка атрымалася б прэнсану і нават нецікало, калі б ня група дэмантрантаў, якія падчас прамовы прэзыдэнта

ўзяялі антыўвайныя плякаты ды началі выкрываць антыўпрэзыдэнцкі лёунгі. Тэлекамэрэ адразу зафіксавала гэты момант і рэтранслювалася яго на ўесь съвет. Бадай, лепшага падарунку прэзыдэнту ягонай праціўнікі проста не моглі б прыдумаць — усе зноў пераканаліся ў тым, што з дэмакратыяй у ЗША ўсё ў парадку.

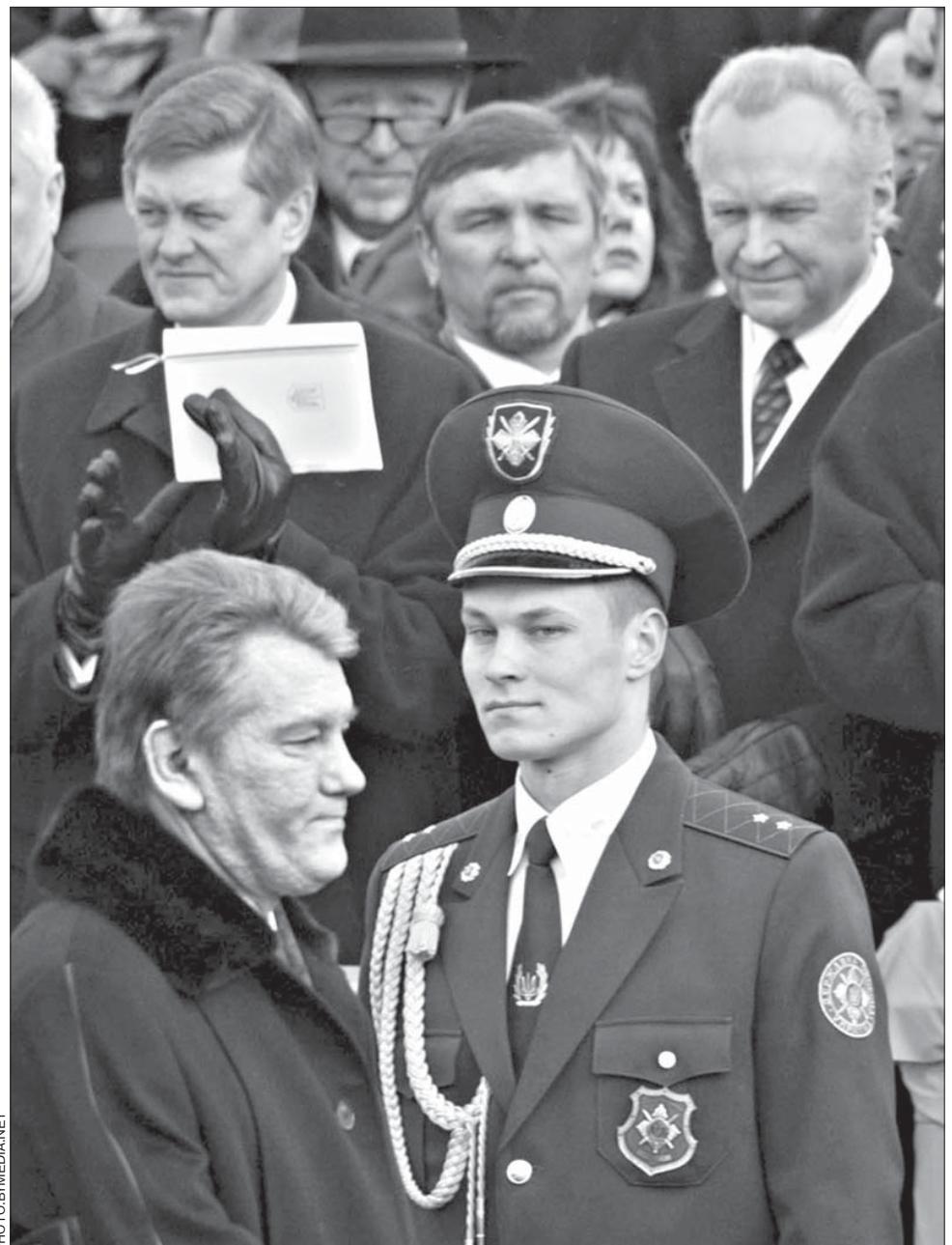
Зусім ня тое, што было задумана, выйшла ў АНТ, якое вырашыла прысьвяціць інаўгурациі Буша паказ фільму Майкла Мура «Фарэнгейт 9/11». Фільм таленавітага шоўмэна і тэледакументаліста-правакатаара маральна састарэў ужо ў той момант, калі атрымаў Залатую пальмавую галіну легась на Канскім кінафестывалі. Ніводзін чалавек, у тым ліку, думаю, і сам Мур, які не пазбяўлены пачуцця гумару, ні на хвіліну не паверыў, што такім чынам быў адзначаны мастацкі вартасці кінастужкі. Гэта была проста, так бы мовіць, паліткарэктнасць пя-эўрапейску. Фільм выйшаў відавочна зачягнутым і невыносна сумным — глядзець яго можна, толькі наглытаўшыся вялікай колькасцю кавы, што бліжэй да поўначы большасць беларускіх гледачоў наўрад ці рыхыкнулі зрабіць.

Куды падзелісь раскаваная манера ў бліскучай іроніі Мура-шоўмэна, якому звычайна выдатна ўдаецца высьмейваць тупаголовых амэрыканскіх чыноўнікаў рознага рангу? Ён ператварыўся ў звычайнага рытара, які тупа і ўпарты паўтарае на розныя лады прыкладна адно ўсе: Буш і ягонае атачэнне — кепскія, сквашыя людзі, сам ён сябре з кепскімі саудаўскімі пэйхамі, бэн Ладэн — ягоны тайны сябар, Садам Хусэйн — гэта зусім ня бэн Ладэн, Буш нічога не зрабіў дзеля бяспекі ЗША, амэрыканскі народ падманулі; вайна ў Іраку — гэта кепска, увогуле вайна — гэта кепска, Буш — ніякі не герой... І г.д. і да т.п. І так па коле цягам усяго фільму. Ніводнага сапраўды сэнсацыйнага факту, ніводнага кадру, якога б кваліфікованы, так бы мовіць, глядзіць ня ведаў ці ня бачыў раней на ўсіх тэлеканалах. Замест аналізу ці нават публіцыстыкі — нейкай жуікай агульных месцаў і трывіяльных ісцін. Ну і, вядома, галоўны, кепска прыхаваны патас: я крытыкую прэзыдэнта самай магутнай у съвеце дзяржавы, значыць...

Сюжэт пра чэскага дыпламата-распусніка стаўся прадмовай БТ да інаўгурациі першага дэмакратычнага прэзыдэнта Украіны, як «Фарэнгейт 9/11» папярэднічаў інаўгурациі Буша.

Зразумела, што тыя, хто вырашыў паказаць «Фарэнгейт 9/11», ня проста хацелі паказаць Амэрыку імпэрыяй зла й пераканаць у гэтым беларускага гледача (для гэтага можна было б выкарыстаць і лепшыя, але больш танныя для беларускага падакладкаплатніка фільмы). Гэта свайго роду знак. Мы паказваем такія фільмы ў самыя, што называюцца, прайм-тайм, мы крытыкуем Амэрыку ўсёлед за такімі краінамі, як Францыя ці Нямеччына, — значыць, мы...

Аднак, пры ўсяе моцы тэлебачанья як сродку масавае прапаганды, яно не зьяўляецца ўсёмагутным. Абагаўляць яго ці падаваць як нейкі штатскі супэрфэтыш, змагацца зь якім немагчымы — значыць,

АФІЦЫЙНЫ МЕНСК на інаўгурациі Віктара Юшчанкі прадстаўляў асабісты сябар Аляксандра Лукашэнкі і старшыня нацыянальнага сходу Ўладзімер Канаплёў.

рабіць звычайную памылку. Гэта памылка перабольшвання.

Ні кіно, ні тэлебачаныне, ні відэайндустрывя, ні нават Інтэрнэт не зъмянілі чалавечай сутнасці настолькі, каб людзі ператварыліся ў робатаў, якія толькі ўздоўжныя, што выконваць загады зъверху. Падобная антыўтопія, традыцыйныя якой былі закладзеныя многімі пісьменнікамі-фантастамі і атрымалі працяг у выглядзе «Матрыцы», сталася штампам масавае съядомасці.

Гэты штамп ня можа патлумачыць, чаму ва Украіне, дзе тэлеканалы былі ангажаваны ўладай на чале з Кучмам і Януковічам, людзі не паверылі прапагандзе й выйшлі на вуліцы. Менавіта вуліца на вырашальнім этапе перамагла тэлебачаныне (яго, як вядома, глядзяць галоўным чынам дома, седзячы ў крэслах, і ў гэтым яго звышзадача). Менавіта пра гэта, дарэчы, з жахам і адчаем гаварыў дарадца расейскага прэзыдэнта Глеб Паўлоўскі ў тэлеэстэры з Кіева адразу пасля таго, як стала ясна — перамога Януковіча паправая. Ён казаў тады пра перамогу «вуліцы» як пра нейкі апакаліпсіс новага часу. І гэта зразумела, бо «аранжавая рэвалюцыя» ва Украіне азначала, акрамя іншага, яшчэ й поўны правал Паўлоўскіх ды іншых спэцыяліст-палітэхнолагаў, паразу Першага ды іншых расейскіх дзяржавных, ці напаўдзяржавных, падкантрольных дзяржаве тэлеканалаў. Уся развязаная антыўшчанкаўская, антыўкраінская пропаганда, якая няспынным патокам лілася з тэлеэкранаў у тым ліку і на украінскага гледача, пайшла намарна. (Хаця нельга адмаўляць і тое, што тэлебачаныне — той самы «Эўраньюс», напрыклад, дапамаглі ў мабілізацыі кампаніі

Юшчанкі. Такая вось дыялектыка.)

Тым ня менш, дзяржаўная машына абаланьвання дала збой. Тоё самае, дарэчы, толькі ў меншых маштабах, здарылася пазней з акцыямі пратэсту расейскіх пэнсіянэраў супраць «упародкавання» ільготаў. Напэўна, камуністы, якія сталіся ў многіх месцах завадатарамі тых акцыяў, моцна зъдзіліся б, калі б ім сказалі, што сярод прычынаў, што вывелі людзей на вуліцы, былі акцыі пратэсту ва Украіне — вольна ці нявольна многія зрабілі з іх для сябе выснову, што дзяржаўная машына не такая ўжо ўсёмагутная... (Нездарма ў Санкт-Пецярбургу пратэстанты наўпрост перанялі на ўкраінцаў аранжавы колер як знак пратэсту.) Расейскія тэлебачаныне вымушанае было паказаць ня толькі самаў-пізненых дэпутатаў Дзярждумы і дзяржаўных чыноўнікаў на чале з Пуціным, але й звычайных людзей, незадаволеных палітыкай ўладаў і прэзыдэнта.

Такое ўражанне, што і беларускія ўлады таксама адчулі павевы новых настроў унутры краіны. Адчулі, але паступілі адведна ўласным старым уяўленням і стэрэатыпам — узмацненнем... тэлепрапаганды. Сюжэт пра чэскага дыпламата-распусніка, крывдзіцеля беларускіх юнакоў, паказаны ў пятніцу ва ўсіх інфармацыйных праграмах, стаўся свайго роду падрыхтоўчай акцыяй да інаўгурациі першага дэмакратычнага прэзыдэнта Украіны, як фільм Майкла Мура папярэднічаў інаўгурациі Буша. Але праз уесь мінулы тэлетыдзень прасьевчавала: улады баяцца, што беларускія грамадзяне змогуць адварацца ад крэслай перад тэлеэкранамі ды выйсці на вуліцу.

Україне разьюшаных пэнсіянэраў

Працяг са старонкі 2.

Знаходзячыся на мітынгу, я перш за ўсё хадзеў праверыць спрадвядлівасць тэзісу аб tym, што левы і правы флянгі расейскай апазыцыі заключылі негалосны пакт супраць тыраніі Пуціна. Знайсыці адказ мне дапамагло звязленыне хлопца з украінскай групой «Левая ініцыятыва» у аранжавым шалі. Маладыя сябры КПРФ, убачыўшы аранжыста, паставілі да яго аблітнотна нармальна. Лінія партыі, паводле іх слоў, ціпер наступная: «Ва Україне рэжым Кучмы давёў сітуацыю да такога стану, што народ пайшоў няхай з аранжавымі, але на рэвалюцыю. Любая рэвалюцыйная сілы, якія дапамогуць прыбраць Пуціна, апраўданыя. Праца з дэмакратамі ў гэтым пытанні павінна праводзіцца».

Бабка побач закрычала, што «Юшчанка — юда», але прызнала, што Януковіч «таксама някі». «А вось Лукашэнка — гэта так! 95 адсоткаў расейцаў гатовы яго падтрымач», — сказала пётка.

Напрыканцы мітынгу стала зразумела, што нешта ў расейскай апазыцыі за апошні час ўсё ж зъмянілася. З вялікім спазненнем да акцыі начала прыгусоўвацца моладзь. З аднаго боку тусоўшчыкі, з другога — студэнты, якіх рэформы таксама сур'ёзна закранулі.

Маладыя ўносяці новы тон у справу апазыцыі. Перш за ўсё заслугоўвае ўвагі іх установка на разыкальныя акцыі. Як толькі мітынг закончыўся, блёк «Авангард» чырвонай моладзі» паспрабаваў прарвацца ў мэтро, каб еханіць на штурм прыёмнай Пуціна. Ідэя здавалася бессенсуючай. Аднак маладыя камуністы ўсё роўна началі правакаваць мінтоў на сутычку. Гэзіней з радыё я даведаўся, што некаторыя з іх, нягледзячы на пэрвагу прадстаўнікоў «органаў», прарваліся ў прыёмную. Яны арыштаваны і чакаюць суду.

Асабістая ўзяць уздел у махачы зь мінтамі мне не давялося. Да нас падбег знаёмы карэспандент і апашрашыў навіной: у падмаскоўным Адзінцове пэнсіянэры зьбираюцца

перакрываць шашу на Мажайск. Мы хуценька скочылі ў машину і памчаліся ў Падмаскоўе. Перад будынкам адзінцоўскай адміністрацыі нас сустрэла жменька пэнсіянэраў. Гэта ўсё, што засталося ад мітынгу, які бушаваў тут гадзіну таму. Усё закончылася мірна — выступам начальніка адміністрацыі, які паабяцаў старым «ва ўсім разбрацца».

Натоўп паступова разыходзіўся, калі на ўскрайку плошчы пачуліся енкі. Афішэры ФСБ паспрабавалі праверыць дакументы ў камуністычнага бонзы Кручкова. Зъбегліся разьюшаныя пэнсіянэры. І тут я зразумеў, што расейскі пэнсіянэр — сапраўды страшная сіла. З крыкам «А где вы были, кали маю дачу рабали?!» жанчына павісла ў афішэра на рукаве. «Ганьба адзінцоўскай міліцыі!» — зароў іншы мітынговец, аддясняючы міліцыянтаў. У паветры запахла крывавым расейскім бунтам. Эфесбэнскі адразу кінулі пагане і недзе зьніклі. Пэнсіянэры апіхлі, аднак ненадоўга. Тут яны ўбачылі відзакамэру ў

аднаго з маіх знаёмых. Даведаўшыся, што ён робіць сюжэт для сайту КПРФ, яны нас абкружылі.

Так што перакрыцьце дарогі ў гэты дзень ўсё ж адбылося: пэнсіянэры блякавали выезд нашаму аўтамабілю, прымусіўшы записаць на

відза іх доўгія і нудотныя маналёгі пра тое, як цяжка жыць старым у пузінскай Рэсеi.

Прычым гэта быў яшчэ сітыя падмаскоўныя пэнсіянэры, а што адбываецца ў беднай глыбінцы, проста страшна сабе ўяўвіць.

«Мы станем сумленнай нацыяй»

«Мы вернем права людзям на месцах. Людзі самі навядуць парадак на вуліцы, у вёсцы ці горадзе. Самі будуць выбіраць мясцовых кіраўнікоў». З урачыстасці інаўграцыі прамовы Віктара Юшчанкі на Майдане Незалежнасьці.

Прыняўшы прысягу на Бібліі і Канстытуцыі, трэці ўкраінскі прэзыдэнт пачаў на Майдане Незалежнасьці, дзе яго чакалі 300 тысяч чалавек; рэшта краіны сачыла за прамовай Віктара Юшчанкі па тэлевізары.

Юшчанка падзякаў Богу ды «усім і кожнаму грамадзяніну Украіны, за каго б ён ні галасаваў»: «Мая перамога — гэта перамога ўсіх. Кожны мае права выбіраць шлях Украіны, кожны можа выбіраць тваю колеры, якія яму блізкія. Але наш супольны выбар — колеры ўкраінскага сцягу, ён яднае нас ўсіх, хто жыве на Ўсходзе, на Захадзе, на Поўначы і на Поўдні. Украінская дзяржава адбылася, наш выбар гэта пацьвердзіў. На Майдане Незалежнасьці ўкраінцы пайстали перад съветам як сучасная ўкраінская нацыя».

Адзінай нацыя

«Мы, грамадзяне Украіны, сталі адзінай украінскай нацыяй. Нас не падзяліць ні мовамі, на якіх мы размаўляем, ні верамі, якія мы візнаём, ні палітычнымі поглядамі, якія мы выбіраем. Прысягаю — кожны зможа вучыць дзіця на мове бацькоў. Кожны зможа маліцца ў сваім храме. Усім будзе гарантавана права на ўласную думку. Мы будзем чуць адзін аднаго, бо ў нас бу-

дзе свабода слова і незалежная прэса. Мы створым дэмакратычную ўладу — сумленную, прафесійную і аваіязкова патрыятычную.

Сцяна, якая аддзяляе чыноўніка ад людзей, будзе зруйнаваная. Быць і ва ўладзе, і ў апазыцыі стане аднолькава пачэсным, калі служыбы сваёй краіне. У нас будзе маральна ўлада, здольная аб'яднаць грамадзтва».

ЮЛІЯ ЦІМАШЕНКА,
улюбёнка Майдану і
нацыянальнае
інтэлігенцы, стала в.а
прэм'ера Украіны.
Віктар Юшчанка
стрымай
перадвыбарныя
абязаны і ў дачынені
да Адміністрацыі
прэзыдэнта. Яна
расфармаваная. Яе
зъмяніў Сакратарыят
прэзыдэнта на чале з
дзяржсакратаром
Аляксандрам
Зінчанкам.

Маральна ўлада — улада народу

«Урад будзе аддаваць людзям бюджэт да апошніяй капейкі. Мы зьнішчым систэму каруціць ў краіне, выведзем эканоміку зь ценю. Падаткі будуть зыніжаны, але плаціць іх будуть усе. Бізнес будзе аддзелены ад улады. Бюджэт ні для кога адгэтуль ня будзе кармушкаю. На дзяржаўных паса-

СЪЦІСЛА

ЗША для Украіны

У панядзелак на разгляд Сэнату ЗША быў прадстаўлены практэкт закону, які прадугледжвае рэжым найбольшага спрыяньня для ўкраінскага імпарту на рынку ЗША і скасаванье патраўкі Джэксана-Вэніка, якая дзейнічае ў дачыненіі да краінаў Былога СССР з 1974 г. Дакумэнт прадугледжвае таксама падтрымку Злучанымі Штатамі далейшай дэмакратызацыі ва Украіне.

Тэлефонаў больш, чым карыстальнікаў

У 10-мільённай Чэхіі колькасць мабільных тэлефонаў у 2004 годзе дасягнула 10,7 млн, то бок перавысіла колькасць жыхароў краіны: ціпер на 100 грамадзяніні краіны прыпадае 105 тэлефонаў.

Віншаваныі Украінцам ад Шварценгера

Губэрнатар штату Каліфорніі Арнольд Шварценегер павіншаваў

Віктара Юшчанку з абрэньнем на пасаду прэзыдэнта Украіны. «Каліфорнія ёсьць домам украінцаў, колькасць якіх увесь час расыце, і чые каштоўнасці і традыцыі ўмацоўваюць наш «залаты штат», робяць унёсак у наш прагрэс і працьвітанье», — напісаў славуты актор.

Hiукі абудзіліся

Гэты малы народ, карэнныя жыхары Сахаліну, даўно ператварыўся ў меншасць на

ўласнай зямлі, якую падзялілі і эксплюаціуюць нафтавыя кампаніі Рэсеi. На мінульым тыдні адбылося першае масавае негвалтоўнае выступленне сахалінскіх абарыгенаў. Яны трох дні перакрываілі дарогу, якую бульдозёры праклалі праз сівяту даліну ні́ухаў, дзе былі пахаваныя продкі народу.

Памёр Ян Новак-Езяранскі

Пісменнік, палітык,

шматгадовы кіраўнік польскай службы радыё «Свабодная Эўропа» Ян Новак-Езяранскі быў адным з творцаў сучаснай палітычнай сівядомасці палякаў. Сапраўднае ягонае імя — Зьдзіслав Езяранскі, але псеўданім «Ян Новак», якім ён карыстаўся ў польскім падпольлі падчас нямецкай акупацыі настолькі прыжыўся, што так і застаўся.

АП; gazeta.pl,
korrespondent.net

Альбарутэніка ў бібліятэцы

Першым зь беларусаў у Японіі быў Іосіф Гашкевіч, потым — Пётар Краўчанка і Адам Мальдзіс, а потым — я. Пачэснае чацвёртае месца. Запісы падчас і пасля падарожжа ў Японію прэзэнтуе пециярбурскі беларус, доктар філялягічных навук **Мікола Нікалаеў**.

Першым зь беларусаў у Японіі быў Іосіф Гашкевіч, потым — Пётар Краўчанка і Адам Мальдзіс, а потым — я. Пачэснае чацвёртае месца. Іосіф Гашкевіч пасля вяртання напісаў слоўнік і граматыку японскай мовы, Пётар Краўчанка па вяртанні расказаў мне, што ён на злойжываў пячаткай беларускага пасольства ў Токіё, бо ёй распароджаеца сакратар пасольства. Адам Мальдзіс напісаў дэйнік падарожжа з цікавымі разважаннямі пра японскіх прафэсараў і пра сад камянёў, які пабудавалі манахі-будысты сёкты дзэн. Я ад пачатку падарожжа падкупіўся пісаць хайку.

Канон патрабуе, каб у першым радку было пяць складоў, у другім — сем, у трэцім — ізноў пяць. Мая японская настаўніца Тамока паблажліва казала, што, калі выходзіць у сяроднім радку на сем, а восем складоў, гэта дапушчальна.

Ляцім у Токіё

Праз пагрозу тэрактаў усіх 300 пасажыраў грунтоўна трасуць спэцслужбы маскоўскага аэрапорту. Рэйс затрымліваецца. Сярод пасажыраў эўрапейцаў і азіятаў пароўну. Здалёк відаць купка экспурантаў, купка спартуўцаў, біснэсменаў з кейсамі, кіношнікам з рыштункам. Стаяць троі маладыя агрэсіўна прыгожыя дзіўчыны, па чарзе бегаюць пакурыш. Адна зь іх асаўліва высокая і ладная, на шыі вісіць вялізны, як у сывітара, крыж з каляровых шкельцаў. Вочы ў дзеўскі шырокі расплюшчаны — наізўна, едзе першы раз. Але за шырокі расплюшчанымі вачымі прыхаваны ляйніва-уважлівы ацэньваючы поўзір, што пільнue самотных японцаў. Падыходзіць да аднаго маленькага і тоўстага, добра апранутага, які стаіць за мной, — пачынае загаворваць. Што бачыў у Маскве, што спадабалася... Збываюцца на палітыку — гавораць пра злога Лукашэнку. Я міжволі падслухую. Японец з кепскай расейскай мовай. Пытгаецца, адкуль яна так добра разбіраецца ў палітыцы. Акаваецца, родам з Полацку. Значыць, я не чацвёрты...

Жыцьцё ў Кудайры

Жыву ў старой кватэры прафэсара Такуакі Баная ў Кукубундже. Тут захубаеца большая частка ягонай бібліятэкі. Сам прафэсар і яго жонка Тамока ўжо купілі новую кватэру, у Кудайры (зялёны раён вялікага Токіё). Гэта вельмі блізка ад месца працы — університету Хітасубашы.

Трэці ў Японіі паводле рэйтингу ўніверситет славіцца эканамістамі — менавіта выпускнікі Хітасубашы.

МІКОЛА НІКАЛАЕЎ —
супрацоўнік Расейскай
нацыянальнай бібліятэкі, сябра
вучонай Рады РНБ. Жыве ў Санкт-
Пециярбургу.

шы распрацавалі ідэі ўздыму разбуранай вайной краіны. Адзін з іх цяпер — прэзыдэнт кампаніі «Taëta», другі — міністар эканомікі.

У бібліятэцы ўніверситету паказваюць старыя партрэты: наш відомы паэт і эканаміст... знакаміты эканаміст і філёзаф... славуты літаратар і эканаміст... — шмат пра каго з выпускнікоў так гаворыць. Пециярбурскому госьцю паказваюць адзін з двух тамоў расейска-французскага слоўніка, які належыў капітану Васілю Галаўніну. Капітан на тры гады быў затрыманы ў японскім палоне — з 1811 да 1813. Ад няма чаго рабіць ён дапісаў на канцы адсутнія ў слоўніку слова.

Такуакі Банай нарадзіўся 19 студзеня 1949 году ў Токіё, яго жонка Тамока — 15 студзеня 1948. Абое былі адзінмі дзецьмі ў сем'ях і памятаюць паваенныя нястачу і голад. Такуакі ўспамінае, як пакрыгудзіў бацьку, калі ўзяў у сябра трохі ежы, якую раздавалі галодным тайскім школьнікам амэрыканскія салдаты.

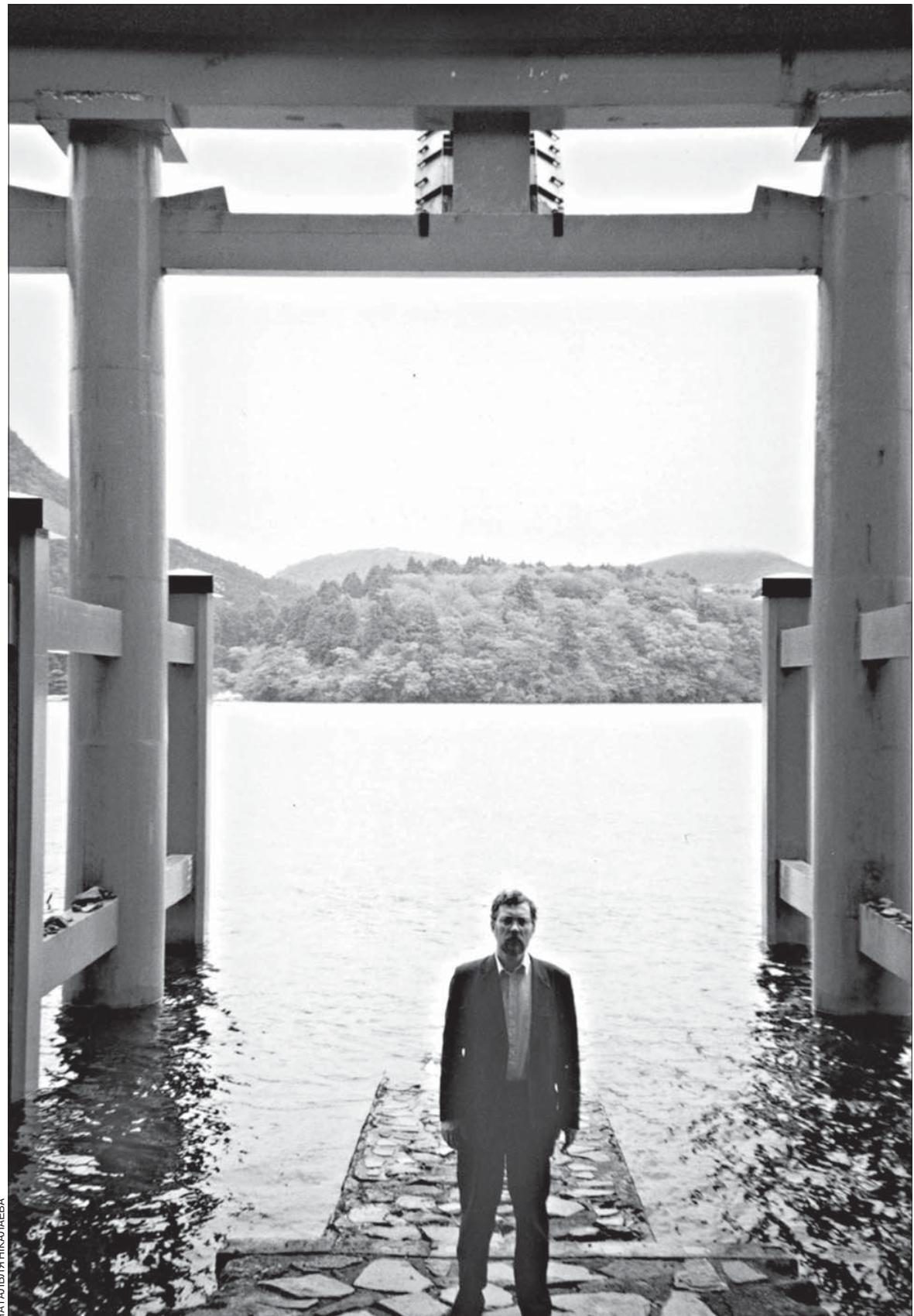
Тамока закончыла ўніверситет Святой Сафіі ў Токіё, пераклала на японскую мову кнігу Дзымітрыя Ліхачова «Паэзія садоў» і некалькі літаратурных твораў. Такуакі абараніў доктарскую на тэму «Перагляд гісторыяграфіі расейскай фальклорыстыкі» і выдаў паяпонску кнігу пра мастацтва лубку ў Расеі. Ён кнігалюб і бібліяфіл, цікавіцца паходжаннем славян, назвы «Белая Русь», гісторыя этнографіі дарвалоцкай Расеі, у тым ліку постацьцю Сержптуўскага. Я спадзяюся зацікаўці яго ідэя падружыць японскіх і беларускіх мастакоў кнігі і каліграфаў. Тут мы можам сябраваць на роўных.

Увечары сустрэча ў хаце прафэсара Такуакі Баная падае традыцыйная японская закускі і салодкае. Ролю алькагольных напіткаў выконвае пів «Сапара». У Такуакі Баная праз два дні павінен вызначыцца службовы лёс — яго выберуть ці на выбаруць праектарам на навучальнай работе.

Я ўспамінаю гісторыю праектата па навучальнай работе Акадэміі сувязі імя Будзённага, нашага піцерскага беларуса генэрала Кананюка, — я падчас навучальнага працэсу зінік адзін са слухачоў — сын маршала Савецкага Саюзу Радзівона Маліноўскага...

Тамока ня горш за мужа валодае мовай — яна перакладае мае (Кананюковы) байкі сыну-архітэктuru і дачца-студэнтцы. На дварэ пачынаеца навучальніца. Мяне завозіць на кватэру ў Кукубундже, і Банай паказвае сваю бібліятэку — два пакойчыкі з мэталічнымі бібліятэчнымі стэлажамі. Пропануе не саромеца і ў вольны час карыстападацца кнігамі. «Знайдзец тут і маю альбарутэніку», — гаворыць прафэсар.

Пакуль съvezjaya ўражаныні, складаю хайку:

АЗЁРНАЯ БРАМА. Ад яе пачынаеца дарога да манастыра Дзіндзя ў Хаконэ.

Дождж у Кудайры.
Маці пераклала сыну
Расказы госьця.

Сустрэча з «Председателем»

На візіту ўсялікімі літарамі напісаны: «Тацуо Хорай, Председатель». Ніжэй адрас: Токіё, Чуоку, Гінда. Моры-білдзинг, 4 паверх, юрыдычная кантрата «Харая». Гінда («срэбны раён») — самае цэнтральнае, дарагое і багатое месца ў Токіё. Маленькая літары наверсе візіту: «Общество японно-белорусской дружбы». Тацуо Харая — чалавек ужо стары і вельмі прадстаўнічы. Больш чым 40 разоў быў у СССР, пару гадоў таму наведаў Беларусь. Здымает з паліцы альбом «Аляксандар Рыгоравіч Лукашэнка». Там на адным з першых разваротаў яго, Тацуо Харая, партрэт і нейкае пажа-

данье. «Гэта надрукавана без маёй згоды», — гаворыць Тацуо і пачынае са съмешачкамі расказваць, які быў клопат, калі Аляксандар Лукашэнка прыехаў у Японію паглядзець на хакей [маецца на ўзве Зімовая Алімпіяды-98 у Нагане], не атрымаўшы згоды японскага ўраду.

Распытвае мяне пра маіх дзяцей, расказвае пра трох сваіх дачок... Я спрабую больш пагаварыць пра Беларусь, але стары такійскі адвакат застаецца ў сваіх расказах у тых часах, калі ён дапамагаў маскоўскай патрыярхіі на страцинцы правую на праваслаўны храм у Токіё (храм апынуўся ў зоне амэрыканскай акупацыі). Потым вядзе на абед у рэстаран. У рэстаране на Гінда дарога, смачна і ёсьць усё, што пажадаеш. Раптам разумею, што пажадаць можна і прыгожую палачанку... Хайку гэтага вечара:

Гэтай восенню
Згубілася ў Токіё
Дзеўка з Полацку.

Уражаныні левага акна

Я гляджу на Японію праз левае акно новай «Таёты» прафэсара Баная. З гэтага акна павінна быць бачная Фудзіяма, але яна закрытая шчыльнымі хмарамі — нават і не заўважыў, калі была. Ездзім у горы, ва ўніверситетскі пансіёнат. Мясцовасць называецца Хаконэ — там з гары б'юць гарачыя кропінцы. Да самай верхняй кропінцы гейзера пешкі ідуць турысты, а па канатнай дарозе едуть скрынкі з яйкамі. Якія вараць ў прыродна-гарачай вадзе, яны пры гэтым робяцца чорныя, усё адразу раскупляюць турысты. Стаяць страшнны смуруд ад серавадароду, які выходитць разам з парай з нетраў гары.

прафэсара Баная

**СРЭБНЫ
РАЁН,
па-японску
«Гіндза»,
— саме
дарагое
месца ў
Токіё.**

У пансіянаце, як і ва ўсіх навакольных дачах і курортах, басейн з гарачай тэрмальной вадой. А вось народу німа — усе ў Токіё, вучацца. Каля чатырох ночы будзімся ад грому — нібыта побач з нашым двухпавярховым пансіянацікам страліяў залпам цэлы артополк. Праўда, другога «залпу» не было, чуваць толькі моцны дождж. Гэты дождж адмыслова намачыў велізарныя дрэвы — суті — вакол сінтаісцкага манастыра 757 году. Веліч у прымым сонсе — суті павышасталі да дванаццаці пяці мэтраў, пры таўшчыні сама меней тры абхватаў.

На раніцы мы аглядалі манастыр Дзіндзя: складаецца зь некалькіх храмаў, некалькіх брам, штучных вадаёмаў з вадаспадамі ды залатымі рыбкамі і адной велізарнай лесьвіцы. Лесьвіца пачынаецца ад брамы, якая стаіць у вадзе возера. Усходы каменных і шырокія, крута падымамоўца ўгару да галоўнага храму. На сярэдзіне і ў канцы гэтай дарогі яшчэ дзве брамы, такія, як і азёрныя, ярка-чырвоныя, пабудаваныя з таўшчэйшых сукцэльных бярвенаў суті. Прыгажосць прыроды. Абсалютная прыгажосць прыроды. На зваротным шляху Фудзіямы таксама не відаць з-за хмар. Нечакана на некалькі хвілін хмары сыходзяць, і мы бачым велічную сінтаістскую гару.

Хайку гэтага падарожжа:

Паехалі мы
Далёка вандраваці —
Да гары Фудзі.

Перааднаўленыне

Рассейка-прафэсарка, якая жыве ў Японіі не адзін ужо год, любіць сінтаісцкія храмы. Многія зь іх, асабліва тыя, што ў Кіёта і Нары, датуюцца VIII—IX стагодзьдзямі нашай эры — і на іх тэрыторыі ёсьць пабудовы, якія з таго часу не гарэлі! А храму за Нарай яна ня любіць. Ён не захоўвае старажытнай забудовы. Ён заснаваны вельмі даўно, але кожныя 33 гады яго разбираюць дашчэнту, пакідаючы толькі слуп, каб пазней пазнаць месца. Месца заразстае лесам, а храм у гэты час будуюць на другім беразе ракі. Будуюць як мага лепш

— і бансай (падстрыжку дрэваў) прымяняюць, і залатых рыбак разводзяць у штучных вадаёмах... Праз трыццаць трэх гады ўсю створаную прыгажосць бураць. Бураць дашчэнту і ідуць у лес насупраць, каб адшукаць слуп — знак старога манастыра. Пачынаюць аднаўленыне, разбудову. На наступныя 33 гады. Гэтае будаўніцтва — месца абавязковага штогадовага паломніцтва імпэратара Японіі.

Хайку гэтага досьведу:

Разбураны храм
Можна праз час аднавіць
Абы хто хацеў.

Экскурсія ў Нару, альбо Сон у восеньскую ночь

Калі ў Кіёта ўзяць напракат машыну і ехаць гадзіну на паўночны ўсход, трапіш у Нару. Пад'ехаўши,

спыняемся падслікавацца. Я першы раз у жыцці бачу канвэер з сусі побач з сабой, а вуліцу — праз акно.

Сусі — гэта камячок рысу. Сырая рыбка зьверху — гэта так, дзеля смаку. Зъелі на кожнага па шэсць камячкоў з рознымі рыбкамі. Пакінул гару талерачак і атрымалі дзіўную нейкую сытасць. Першынства сытасць ад сырой рыбы з вараным рысам.

Імгненна засынаю ў гатэлі і бачу сон — мяне выклікаюць у Наваградак, узяць удзел у спрэчцы. Проблемы набадалыя, я спрачаюся горача, робіца відавочным, што мой дух маднейшы, і я перамагаю. Раніцай аказваецца, што наш гатэль знаходзіцца побач з паркам, у якім ручныя алені і будысцкі манастыр з самай старажытнай бронзавай статуяй Буды. Буда сядзіць у найвялікішым у сівеце драўляным будынку велічнай зь сімпавірховы дом, які не гарэў ад VIII стагодзьдзя нашай эры. Малося, дзякуючы Буду за сілы, якія далі мне перамагы ў спрэчцы на Радзіме. Хайку гэтага здарэння:

Сырая рыба
Аднавіла мне сілы
Дзеля малітвы.

Працяг падарожжа па Нары

У Нары можна наведаць магілы першых імпэратараў. Яны захаваліся, яны дагледжаныя.

Дзеля перакусу мяне частуюць мясцовай хурмой — яна цвёрдая, як морква, — і вязуць за горад, у манастыр Харудзі. Там ля галоўнага храму першай будысцкай абіцелі безліч паломнікаў, для якіх прафэсійныя пісцы пэндзлем упісваюць іерогліфы ў спэцыяльную «кніжачку паломніка». Прафэсар Банай успамінае, як быў тут на экспкурсіі школьнікам, як потым лёг-

**ІЕРОГЛІФ НА
ПАМЯЦЬ.
Каліграф
манастыра
Харудзі піша
імя Міколы
Нікалаева на
лісьце
наведніка.**

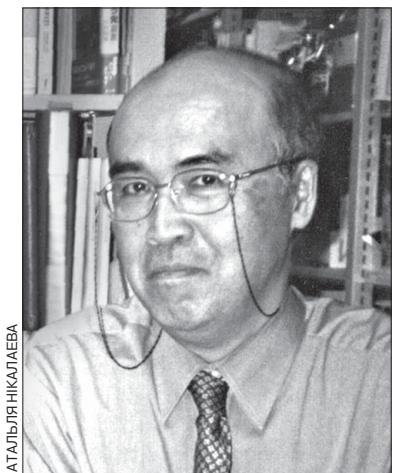
ка вучыліся клясычныя вершы, прысьвечаныя гэтай сівятыні. Нехта з паломнікаў разгайдай бервяно-біла і прымусіў загуцаць галоўны звон. Хайку гэтага манастыра:

Едучы хурму,
Раптам пачулі званы
Храму Харудзі.

Кіёта

З левай тэрасы «Храму чистай вады» я бачу, як імківа закацілася сонца за горы, што на другім баку Кіёту. З цэнтральнай тэрасы гэтага ж храму бачыў старажытную пагаду паміж дрэў на скіле супрацьлеглай гары. Ціпер я ведаю самае прыгожае месца ў японскім сівеце. У суботу 6 лістапада 2004 году раницай мы ішлі басанож па драўляных насыпілах аднаго з галоўных манастыроў сэкты дзэн. Спыніліся каля невялікага агароджанага двара. На двары разгрэблены жвір, урасылі ў зямлю камяні. Камянёў пятнаццаць, але з якога б месца ні глядзеў ты на гэты двор — бачыш толькі чатырнадццаць. Пятнаццаты можна вылічыць арыйтмэтыкай, спасыцігнуньцемдэйцаў, але ўбачыць — аніяк.

У Японіі дзве галоўныя канфесіі. Сынтаісцкія храмы на тэрыторыі будысцкіх манастыроў — звычайная рэч. Побач моляцца,

Прафэсар Такуакі Банай.

аленяў сівятарных даглядаюць, рыбак кормяць, бансаем займаюцца. Сынкрэтызм.

Гледзячы на ўсё гэта, я пачынаю хацець убачыць супрацоўніцтва галоўных канфесій Беларусі — праваслаўных, каталікоў, юдэяў, мусульман і атэістаў. Хай бы яны сталі гранямі нашага супольнага дыямэнту — Беларусі. Гатовы дзеля гэтага я толькі падстрыгаць дрэвы, карміць рыбак, гадаваць аленяў, зграбаць жвір каля ўрослых у зямлю камянёў... але і рабіць сваю звычайную работу. Адчуваю, што гэты новы досьвед нейкім чынам зменіц мой лёс, а хайку нагадвае:

Першы дзень тыдня
Пачынаю паходам
У сад камянёў.

Іншы сівет ці іншы погляд на той самы сівет?

Я не пасыпей атрымаць візы і не паехаў у Люблін на кнігазнаўчую канферэнцыю. Значыць, я ня змог заехаць у Беларусь. Расказаць сваім пра суп зь мідый, сусі і тушанае карэніне лопуху. Пакаштаваць сваё хлеба і бульбяных аладак, засмажаную на сале яечню і ццпеліны.

Затое трапіў на юбілейную — 290 год — канферэнцыю бібліятэкі Расейскай акадэміі навук. З трывалы, між іншым, гаварылі пра «кірылічныя палонікі» і «польскую» бібліятэку Радзівілаў. Маю Радзіму — Вялікае Княства Літоўскае — ніхто не успамінаў. Хай на іх. Я сам гэта зрабію. Часткова ўжо зрабіў, але мая книга, на жаль, не выходзіць з друку ўжо пяць гадоў. Застаецца вера і спадзяванье (гледзі хайку №6).

Наступнае хайку падагульняе ўсё, што я перажыў:

Майго маршруту
Паламана крывая —
Росчыны німа.

ЯПОНСКАЯ ПРЫГАЖОСЦЬ. Традыцыйны сад у Кіёта.

Ня съмешна, затое пра прэзыдэнта

Праектарка Баранавіцкага ўніверситету па выхаваўчай працы Рэгіна Вэнцаль і намеснік дэканы па працы з моладзьдзю Іван Кіцун пазбаўленыя пасадаў. У віну ім паставілі ня самыя дасыціныя жарты баранавіцкае каманды КВК.

Аднаго жарту, што прагучай на спаборніцтвах па КВК у менскім БНТУ, хапіла, каб у БарДУ пачаліся «чысткі». Пляцурсынікі інжынернага факультету закрупілі тэму прэзыдэнцкага заробку. Быццам бы вось так: Лукашэнка выступае перад электраратам і скардзіца зарабак:

— Хіба ж я многа палу-
чаю?.. Прэзыдэнт краіны —
1000\$, прэзыдэнт Адмініс-
трасці камітэту — 1000\$, га-
лоўнікамандуючы —
1000\$...

Далей жарт пераходзіў да клясычнага «Дажынкі» — да жынкі і завяршаўся тэмай уплыву прэзыдэнцкае аховы на вынікі выбараў.

Як паведамілі ў рэктара-
це ВНУ, спн. Венцаль узна-
чаліць з новага сэмэстру
мэтадычны цэнтар завоч-
нага аддзялення, а сп. Кі-
цун — аналагічную струк-
туру на інжынерным фа-
культэтэ.

Пры нагодзе выкладчы-

кам зроблены наганяй. На-
прыклад, асобным зь іх далі
парады не друкавацца болей у недзяржаўных вы-
даннях.

З університету нікога ня
выключылі. У дэканате ін-
жынернага факультету за-
пэўнілі, што няўдалы жарт
не адбіўся на здачы ягонымі
аўтарамі сэсіі, праста «з
жартайнікамі была праве-
дзеная сур'ёзна размова».

Ходзяць пагалоскі пра хут-
кае зъяўленыне ў Баранаві-
чах інспекцыі Камітэту дзяр-
жантроплю.

«Лукашэнка асабіста ад-
чыняў БарДУ, таму студэнты
абавязаны з павагай ставі-
цца да кіраўніка дзяржавы».

Гэтак тлумачыў прэсе на-
меснік старшыні Берас-
тейскага аблвыканкаму
сп. Цупрык.

Галоўная частка ўніверсите-
тету паўсталі на месцы ста-
рое вайскове часткі, якую
апошняя гады зымала шко-
ла МУС. У двухпавярхові-
ках былых казармаў, агра-

З ВОКНАЎ РЭКТАРАТУ лёзунг на стадыёне ня бачны: яны выходзяць на іншы бок.

роджаных бетоннай сця-
ною, размысцілі рэктарат,
сталоўку, эканамічны фа-
культэт і некалькі інтэрна-
таў. Тут і прайшло ўрачыс-
тве адкрыцця з узделам
прэзыдэнта, які ўласнымі

рукамі пасадзіў першае
дрэўца, дзе цяпер красуецца
адпаведная шыльда.

Мяркуючы па кініне, яго-
ныя складальнікі ставяцца
да прэзыдэнта краіны безъ-
штету, якога ад іх чакаюць.

I гэта тэхнары, ды шчэ ж з
правінцыі, з університету,
пратранаванага кіраўніком
краіны. Звычайна ў «няў-
дзячнасці» падараваці студен-
там тут з сталіцы, з гумані-
тарных спэцыяльнасцяў.

Прэзыдэнцкія сацыёлягі
публікавалі звесткі пра за-
хапленыне студэнтаў кіраўні-
ком краіны. А тут такія жар-
ты.

**Руслан Равякі, Зыміцер
Казлоўскі, Баранавічы**

ПОШТА

Красаўскую ў прэзыдэнты

Мой працяглы досьвед узделу ў
выбараў паказвае, што сам мэ-
ханізм такі, што апрыёры выключае
якія б там ні было шанцы іншадум-
цаў быць выбранымі. Тому задача-
мінімум — дамагчысці спрадвядлі-
ва га выбарчага працэсу. Іначай любы
кандыдат — гэта камікадэз, зъ яко-
га пасыля будуць съмяяцца.

1. Тэрмін прэзыдэнцкай выбар-
чай кампаніі, як і любой, мусіць
быць павялічаны хаця б да двух ме-
сяціў. Беларусь не маленькая краіна, і 30 дзён для такой кампаніі за-
малы тэрмін.

2. Датэрміновае галасаваныне і
галасаваныне дома мае быць скла-
саны.

3. Вайсковы павінны галасаваць на
агульных з цыwilнымі насельні-
цтвамі выбарчых участках.

4. Скрыні павінны быць празры-
стыя.

5. Старшыні выбарчых камісій не
павінны мець пячаткі для скрыніяў.

6. Камісіі мусіць быць парытэт-
ныя.

7. Працоўныя калектывы не
зъяўляюцца суб'ектамі палітыкі, таму павінны быць пазбаўлены
права вылучаць кандыдатаў ці ся-
роў выбарчых камісій, назіральні-
каў.

8. Назіральнікі павінны мець пра-
ва вольнага доступу да ўсіх даку-
ментоў выбарчай камісіі.

9. Павінны быць зъняты ўсе не-
законныя аблежаваныні свабоды
слова, аблежаваныні на вядзеніне
передвыборнай барацьбы (выпуск
улётак, ладжаныне мітынгах, суст-
рэч — словам, контактай з выбар-
чымі).

Выступы па тэлебачаныні, ра-
дыё, дэбаты кандыдатаў — абавяз-
ковыя для іх усіх. Трэба дамагацца
скасаваныня забарон на мірныя
шэсці, мітынгі, пікеты.

10. Кандыдаты — службовыя
асобы павінны на час выбараў
скласці свае паўнамоцтвы.

На дасягненыні гэтых зъмен у

найбліжэйшыя 12 месяцаў і павін-
на быць засяроджана дзейнасць
апазыцыі.

Сэнс палітычнай дзейнасці ў
канкурэнцыі ідэй.

І працапаную на ролю кандыдаткі ў
прэзыдэнты спн. Красаўскую Ірыну.

Я ніколі ня бачыў яе, але тое, што
я чую па радыё «Свабода», чытаў у
друку, стварае ў мяне такое ўя-
леньне пра яе.

Яна маладая, разумная і прыго-
жая кабета.

Яна на пырскава сълінаю, калі
прамаўляе па-беларуску.

Яна мае дачыненіні ў дзела-
вымі людзьмі.

Яна ведае палітыку, кантактует
зь імі.

Яна не належыць да анікае
партыі.

Яна разумна разгрузіць прэзы-
дэнцкую пасаду, пакінуўши на ёй
прадстаўнічыя, цырыманіяльныя і
гуманітарныя функцыі.

Мне падаецца, вылучэнне кан-
дыдата: жанчыны было б добрым
ходам апазыцыі.

Вось чаму мужчыны-палітыкі па-
вінны быць ў шляхетна папрасіць
спн. Ірыну быць адзінай кансаліда-
ванай кандыдаткай і палітычнай
свайм гонарам зрабіць ўсё, каб яна пера-
магла. Думаю, багата жанок прага-
ласавалі бы за яе з пачынцца гонару і
салідарнасці. Справа тычыцца на-
шей Радзімы, ёнага гонару.

Трэба адкінуць усе асабістыя ам-
біцыі дзеля перамогі.

Надалей трэба думаць пра ўста-
лаваныне ў Беларусі канстытуцый-
най манархіі на чале з вялікім кня-
зем. Радзівілau ў князі — першае, што
прыходзіць па асацыяцыі.

Мікалай Бусел, Светлагорск

Не выпісваў я «СБ»

Вельмі засмуцілі росказыні пра
высокую падпіску на «Беларусь се-
годня», «Рэспубліку» і г.д. Мне ўжо
другі год прыносяць «Беларусь се-
годня», хоць я яе ніколі не выпісваў.

Дазнайуся, што выпісалі па старой

рабоце, а калі пачаў абурацца —
мне адказалі, што іх прымусілі чы-
ноўнікі. Дайсыці да такога абсурду!

Каб прымушаці выпісваць газеты
за кошт падаткаплатнікаў, нават
прыбалшавіках не дадумаліся.

Я многа год рэгуляроваў

свае любімыя газеты — «Наша Ні-
ві», «Народную воля», «Наша сло-
ва», якія чытаю ад першай старонкі
да апошняй. Вялікі дзякую за вашу
высакародную, вельмі цяжкую ў
цяперашні час працу.

Анастас Семяновіч, Бараўляны

У Слуцку не па-людзку

Можна парадавацца за хлопчыцу з
«J_Mors», што іхная кампазыцыя
заняла першае месца па выніках
тыдня ў нацыянальным гіт-пара-
дзе «На скрыжаванынях Эўропы»
(23.01), але сумна ад таго, што гэта
адзінай беларускамоўнай кампазы-
цыя з 22-х.

На перфэрый тыва ж праблемы.
У Слуцку прайшоў канцэрт Палац
культуры «Навагодні сэрпанцін».
Ніводнай беларускай песні. Раней
хочы уключалі адну беларускамоў-
ную кампазыцыю. Няўжо цяпер

нічога няма.

Наадворт, дастаткова паслушаць

радыё! Ці проста прайсцы памясці-
вых музычных крамах, каб знай-
сьці больш за сто адзінак такої
прадукцыі ад клясыкі да рэпу.

Слуцак — горад з вялікай гісто-
рычнай спадчынай, і хадзяліся б, каб
гэта беларускасць на зыніка, каб
яна ўсё ж такі знаходзіла месца на
слуцкай сцэне. У Беларусі ж жывём,
панове, навошта ж народ пакідаць
без уласных песен? Дый Палац

культуры — установа, якая павінна
з'яўляцца съветам культуры. І калі
ужо знайшлося месца для блат-
ных песен, можа, знойдзеца мес-
ца і для беларускіх?

Размайляючы з людзьмі, якія
муюць невялікую дасьведчанасць
у беларускай музыцы, часта даво-
дзілася чуць думку, што патрэбна
пачынаць менавіта з народнага, з
каранёў. Магчыма, у гэтым сакрэт-
вялікага посыпуху «Песьняроў»?

Шмат хто набыў бы запісы народ-
ных полек, народных песен з
прыпеўкамі ў сучаснай апрацоўцы.
Можа, ужо ёсьць такі прадукт, але
ён невядомы шырокаму колу слу-
чачоў. Падкажыце, хто ведае. А па-
куль што народ набывае Верку Ся-
рдзючку. Хоць яшчэ не сваё, але за-
то ўжо і не расейскае.

Сяргуж Кут, Слуцак

ХРОНІКА

тэту **Анатоль Ляўковіч** 19 студзеня ат-
рымаў вымову ад рэктора ВНУ за тое,
што «не зрабіў ніякіх вынікаў з мінула-
гія».

Съледчы па аслабіве важных спраўах
Менскай гарадзкой праукратуры Сяргей
Кухаронак 20 студзеня дапытаваў стар-
шину абласной суполкі АГП **Марыну**
Багдановіч як съведку па крыміналнай
справе з нагоды прэс-канфэрэнцыі на
офісе АГП 14 каstryчніка, дзе прад-
стаўнікі апазыцыі звінаваці ўлады ў
падрыхтоўцы масавых фальсифікацый.

Актыўісты незарагістраванай арганіза-
цыі «Зубр» **Максім Дварэцкі, Мікалай
Ільін, Павал Вугрыновіч** затрыманыя
19 студзеня ў Магілёўскім машынабуда-
ўнічым тэхнікуме падчас распаўсюду газе-
ты «Выбар».

Старшыня БСДП (НГ), дацэнт
Берасцейскага дзяржунага ўніверсі-
тета **Басіль Берасцін** і **Сярг**

ТЫМ, ХТО ЧАКАЕ ДЭМБЕЛЮ

СЯМЁН ПЕЧАНКО

«Хто ў войску не служыў, таму яна быць сапраўдным мужчынам». Гэта спрочнае меркаванне. А вось што, не паспытаўшы на ўласным вопыце вайсковую школу жыцьця, цікка зразумець сэнс звязы, схаванай за абрэвіятурай ДМБ, ці дэмбель, гэтае праўда.

У цывільных сваё разуменыне вайсковыя службы. Матуля прычакала сына — цэлага, здаровага і наўрат пасыщелага, чаго больш жадаць? Сяброўка, якая дарыла табе глыбокія і часам нават каляровыя лісты, некалі трошкі наўру, але й кранальна запрасіла цябе разам пакалядаваць. От жа, нібы гэта так праста ў войску — пайсыці і пакалядаваць. Брат, што ў войску не слу-

жыў і часцяком забыў на ліставанне, матывуючы адсутнасцю часу, так і застанецца ў гэтым пытаныні «цёмным». Хіба што бацька цалкам зразумеў мяне, бо сам мае адпаведныя вопыт і яму нічога на трэба тлумачыць.

Дэмбель — гэта сяятое для тых, хто ўжо адслужыў ці яшчэ чакае свайго.

Дэмбель — гэта тое, пра што пачынаеш думаць зь першых хвілін вайсковага жыцьця.

Дэмбель — пазыцыя №1 у гіт-прадзе думак маладога салдата пасъля каманды дняўальнага «Адбой!». Спачатку салдат падумае пра гэты — недасяжны ці блізкі — дзень, а ўжо потым прыгадае маму з татам, сястру-брата, дзяўчыну, ну і, наўпрышце, хатнія стравы.

ДМБ — гэта тое, чаму пераважна прысьвечены вайсковы фальклёр,

што старанна зьбіраецца і вандруе з нататнікам ў нататнік.

У тых самых нататніках доўгачаканая падзея мае і графічнае адлюстраванне — месяцы службы ў выглядзе сівечкі, што, паступова згасаючы, зядзе час службы. Час да звалінення выміраеца ў колькасці памынак (наведаных лазній), што таксама мае выгляд нейкага малоніку — часцей гэта нейкай геамэтрычнай фігура, элементы якой паступова крэсляцца ці замалёўваюцца. Штопятніцы сівежыя, памытая салдацкія старанні адзначаюць чарговыя візыту лазнію, што мае сымбалізаць набліжэнне сіветлага дня на адзін тыдзень.

Дэмбель быўве сапраўдны — гэта той, пра што праз паўтара году, а таксама «нічэсны» — што прыходзіць па цябе праз год, на

даўшы табе, недарэку, як сълед адчуць службу.

ДМБ, як съведчыць мілітарны фальклёр, — не дзяўчына,ён не падмане і абавязкова прыйдзе, як некалі немінуча прыходзіць па нас съмерць.

Зваліненне часам эксплюацецца як сродак шантажу — старшына можа асадзіць нахабнага «дзеда»: «Глядзі, будзе табе ДМБ «Восень-2008!»!

ДМБ — гэта калі нарэшце ты будзеш галіцца калі захочаш і забудзешся на канцік на карку, які мусіў наводзіць штораніцы. Гэта ляжаныне на ложку, глядзеніе тэлевізара, харчаваныне не па загадзе, а калі захочацца і колкі хочаш.

ДМБ — гэта калі ты ніколі болын не пачуеш загаду «ўпор лежачы прыняць!».

Гэта цікавасць, трывога ці

шчасціце ў позірках сустрэчных дзяўчын.

Дэмбель — гэта калі ў першыя дні твайго ўжо вольнага жыцьця адзіным дзейсным сродкам ранішняга абуджэння ёсьць начала-весны крык: «Батальён, пад’ём!!!»

ДМБ, урэшце, — тое, пра што на выкажаш парай слоў, а таму ўсё прыведзенае вышэй цалкам справядліва можа быць расцэнена як вельмі суб’ектунае і павярхунае апісаныне звязы. Но дэмбель, да ўсяго сказанага, у кожнага свой і зразумелы кожнаму па-свойму.

Зычу ўсім, хто ўжо вызваліўся, хутчай адпавадацца, добра адпачыць і, не адцягваючы на пасыль, знайсці сябе ў бурлівым цывільнім жыцьці, якое, будыць пэўныя, прыгаломшыць вас па першым часе. Хто яшчэ служыць — зычу даслужыць без прыгод.

У каапэратыве «Рамонак»

АЛЕСЬ АРКУШ

Калі працуець у незалежнай рэгіянальнай газэце, якіх толькі гісторыя ў сучаснага жыцьця ні пачуеш ад людзей. Самых неймаверных, самых жахлівых, самых непраўдападобных. Найболыш мяне ўразіла адна пэнсіянэрка, якая скардзілася на свайго старшыню садаводчага каапэратыву.

Спачатку я слухаў яе аповед няўважліва — думаў, нейкай гісторыя пра бытавую ўзаеманепавагу, антаганістычныя чалавечыя дачыненні. Але пачуты рассказ з кожным словам, з кожнай новай падрабязнасцю набываў надзвычай актуальныя алегарычныя зъвесты — своеасаблівая прыгода пра сучасную Беларусь, як быццам бы з прыпавесціяў Быкава.

У 2002 г. у садаводчым каапэратыве «Рамонак» абраў новага старшыню Жураўскага. Чалавек выйшаў на пэнсію, і ў яго зьявілася шмат вольнага часу. Людзі аднагалосна прагаласавалі: няхай папрацуе Хведаравіч, калі мае на тое жаданье.

Актыўны і працавіты, спачь у шапку на будзе. Гэтая была агульная думка дачнікаў.

Знайсці старшыню ня так проста. У аднаго

часу няма, у другога — жаданьня, трэці — на здолыны. Праўда, хадзіла пагалоска па лепіццах, што Хведаравіч, калі пракацуаў на капельні, налева палівам прыгандлёўваў. Але чаго толькі людзі ні кажуць, дый хто толькі з дзяржаўнай кіпіні ні цыагу. Таму тая пагалоска нават і не згадалася падчас агульнага сходу, калі новага старшыню выбіралі.

Жураўскі адразу ўпрыгся ў працу. Прапановы зь ягонага боку праста сипаліся адна за адной — зрабіць асьвятленне дачных вуліц, падсыпаць пяском і выраўнаваць грудзірам дарогі, пачысьціць навакольныя мэліярацыйныя канавы і г.д. Новы старшыня адразу па абранині правёў некалькі сур’ёзных реформаў гаспадарання ў «Рамонку» — найперш закрыў разылковыя рахунак каапэратыву і адмяніў прыходынія квіткі. Усе каапэратыўныя грошы пачалі хадзіць гатоўкай. Жураўскі сказаў, што так прасцей і таньней пракацуаць. За гатоўку можна наніць любых бамжоў, заплацішы пляшкай «чарніла». Можа, і праўда так будзе зручней, пагадзіліся з новым старшынем дачнікі.

Пад кожным праект Жураўскага зьбіраліся грошы. Новы старшыня скарациў былу бухгалтарку праўлення каапэратыву —

грашыма цяпер загадвала жонка старшыні. Прыноспіш ёй узнос — яна ставіць птушачку на супраць твайго прыズывіща, і ўсё — навопака тая блюракратья?..

І вось прайшоў месяц-другі, год, а ніякіх слупоў з асьвятленнем так і не зявіліся на дачных вуліцах, а дарогі ніхто і не сабраўся на праправіць. Людзі шытоўца ў старшыні — ён нешта тлумачыць, кожа пра складанасці і праблемы: маўляў, пачакайце. Людзі пасікаюць плячыма і разыходзяцца.

Адна пэнсіянэрка ўзбунтавалася. «Я ня буду больш плаціць ні капейкі, хопіць нас за дурнія трымыцца», — сказала яна ў вочы Жураўскому. «Твае праблемы», — адказаў той. Увечары ў жанчынкі зьнікла ў доме электрычнасць. Назаўтра яна затэлефанавала ў рэйнія электрасеткі, а там кажуць: «Адлучылі вас за няўплату». «За якую гута няўплату, — узvілася жанчынка, — у мене ёсьць усе квіткі». «Прыяжджайце, разъяснямся». Прыйехала. А там тлумачаць: «Адлучылі з прычыны тэхнічнага стану». «А хто той стан спраўджваў?» — «Старшыня».

Амаль тры гады на дачы жанчынкі не было электрычнасці. Да каго толькі ні зъвярталася. Хадзіла на прыёмы да раённых чыноўнікаў, пісала заявы ў АБЭЗ. Ніхто не

дапамог. И вось зъвярнулася да журналіста апазыцыйнай газэты.

«А чаму вы не аберапе сабе новага старшыню?» — пытается ў жанчынкі. «Ды ён абкружыў сябе нейкімі людзмі. Калі што не па іхняму — караюць. Б’юць вонкі ў дамах, ламаюць плаць, дрэвы ў садзе, топчуць градкі. Ніхто з імі ня хоча звязацца». — «А вы не баіцеся, што будзе, калі ў апазыцыйнай газэце зъявіцца матэрыял пра вашага старшыню? Пэўна ж, разлуцца!» — «Я ўжо нічога не баюся! Пішице!»

Вось такая праўдзівая гісторыя. Гэты Жураўскі вось якімі крокамі ішоў: непразрыстасцю ўсю дзяржаву, калі можна вольна і без кантролю з боку парламэнту распарацца з грашымі; шматлікімі праекты, дэмантрацыя вялікай працы; стварэнні сілавых структур, якія кантралююць сцягніцамі на месцах. І нарадзіўся з былога качагара і «рамонкаўскім» маленькі ўзурпатор. І людзі паслухмяна церпяць ягоны прыгнёт. Амаль як у якім мэксиканскім кіно. Чакаюць свайго Зора. Свайго абаронцу, які адпомысць за ўсё крываў маленікіх чалавечак, што баяцца стацці свае градкі.

Полацак

ВОДГУКІ

Кнігі скаргай

Ад дэкрэту №2 «Аб удасканаленіні работы з насельніцтвам», што ўводзіць «Кнігі скаргай», пасерпяць перадусім адміністраторы ніжэйшага звініцтва, дзяржапарат, дробныя прадпрымальнікі.

Затое органам кантролю будзе чым заніца — на толькі зъбіраньнем штрафа за адсунтасць кнігі, але і арганізаціяй платных сэмінараў па правільнім вядзені «дакумэнту». Антыйюракратычная рыторыка нясе з сабой толькі новыя ўскладненіні жыцьця грамадзянам: от пры канцы сънечніні ўрад дадумаўся, каб апераціўнікі з чэкамі «Жыльлё» рэгістраваліся на валютна-фондавай біржы.

Вольф Рубінчык, Менск

Вясковыя люмпэны

На сяле зъявіўся сацыяльны атрад — вясковыя люмпэны. Прычын, калі чалавек траціць цікавасць да жыцця і коціцца ўніз, шмат — гэта

і адсунтасць нармалёвай працы, і сямейныя праблемы, і шмат іншага. І выйсці з замкнёна гола вельмі цяжкі.

Але кожнаму трэба есці.

Вось і выконаюць разавыя работы.

Даюць гэты «падрад» старыя людзі, якія ня ў сілах займачца цяжкай працай.

Пэнсія ў іх па мерках

вёскі нядрэнная ды выплочваецца стабільна.

А работы розныя:

касьбя, апрацоўка бульбы — ад саджаніні да перавораньня, не складаны

рамонт, нарыхтоўка дроў...

Рэзьлік, апрач сталаваньня,

таксама «па сътуці» —

грашыма, «агнёвай валюта».

Падслікавацца раз-пораз хадзілі да вэтэрана вайны.

Калгасы неяк цягнуць за вушы далей — «падчэпліваюць» да калісціц прадпрыемстваў, якія падаюць прыметы жыцьця. А дзе ж знакамітая «вудачка» для простых людзей?..

NN

Роздум аб Аўгане

Гісторыя вучыць, што нічому на вучыць. Вайна ў Аўганистане — найбольш яскравы прыклад таго. Да Аўгану быў В'етнам, пасыль — Чачнія і Ірак. І ўсё па адной схеме: вялікай краіне не падабаецца лідар малой, уводзяцца войскі, тубыльцы адзін дзень съвятыя ўсіх канацьтвона, а потым бяруцца за зброю.

Кожны раз палітыкі ліцаць, што зробіць лепш за сваіх канкурэнтаў і папярэднікаў, і робяць тое самае.

Пасылькаўца вялікай мінулага і яго імперскіх традыцый, тое мёртвае, што хапае жывое. І часам яно дае самыя пачварныя ўзыходы: успомнім зъбіцьцё «аўганцамі» дзяцей падчас першага «гуканінія вясны» ў Менску. А вось кришку з досьведу найношчага. Мне даводзілася пры

выконвалі свой абав

Айнштайн

чужы для ўсіх

Айнштайна, які 100 гадоў таму стварыў спэцыяльную тэорию адноснасці, лічаць грамадзянінам съвету: на працягу свайго жыцьця ён меў некалькі грамадзянстваў, у тым ліку швайцарскае, нямецкае і амэрыканскае. Вучань-нэздара ў школе, у 26 гадоў Айнштайн робіць адкрыцьцё, за якое пазней атрымае Нобэлеўскую прэмію. Перакананы пацыфіст, Айнштайн у 1939 падпісаецца пад лістом да прэзыдэнта ЗША Рузвельта з папярэджаннем пра небясьпеку стварэння атамнай бомбы ў Нямеччыне, ініцыюючы пачатак амэрыканскага атамнага праекту. Пасля Хірасымы і Нагасакі Айнштайн патрабуе забараніць ядзерную зброю і засыцерагае перад гонкай узбраеньня звышдзяржай. Актыўны ўдзельнік сіяніцкага руху, у 1952 ён адмаўляеца стаць прэзыдэнтам Ізраілю. Да самай сваёй смерці ў 1955 Айнштайн захоўвае пачуцьце гумару і расказвае анекдоты свайму папугаю, каб «вывесці яго з дэпрэсіі». 2005 год у Нямеччыне абвешчаны годам Айнштайна.

Як нацы выкарысталі Айнштайна

«Мой муж увесь час атрымлівае абразыўлівія лісты», — абуразася Эльза Айнштайн 11 красавіка 1933 у лісце да сваёй сябровікі. «Нямецкія габрэі думаюць, што ён насе ім няпісьце».

Пачатак найбольш злавеснай эпохі ў нямецкай гісторыі. 30 студзеня 1933 году Гіндэнбург прызначыў Адольфа Гітлера райхсканцлерам; выбары 5 сакавіка нечакана прыносяць НСДАП большыню месцаў у парламэнце. Тым часам дыскрымінацыя габрэяў набывае пагрозыўлівія маштабы. З асьцярогі за сваё здароўе і жыцьцё Айнштайн у каstryчніку 1933 разам з жонкай выпраўляецца ў эміграцыю ў ЗША. Тоё, што Айнштайн у такі цяжкі небясьпечны для яго час атрымлівае поўныя абавязаваніні лісты акурат ад габрэяў, на першы погляд здаецца парадакальным. Чаму камусыці прыходзіла ў галаву ўскладаць на сусветна вядомага фізыка адказнасць за палітычны падзеі ў Нямеччыне?

Б лістапада 1939 брытанскія астрономы ўпершыню далі неабвержныя эксперыментальні доказы слушнасці тэорыі адноснасці: назіраны падчас поўнага сонечнага зацьмення пацвердзілі гіпотезу Айнштайна аб tym, што прамяні сяяціла ў гравітацыйных палях адхіляючы ў два разы мацней, чым прадказвала клясычная фізыка.

Наступным днём лёнданская «Таймс» гучна абвясціла пра зорную гадзіну тэарэтычнай фізыкі: «Навуковая рэвалюцыя. Новая тэорыя сусвету. Уяўленын Ньютона былі няслушны!» Цягам некалькіх дзён вестка абліцела ўвесі съвет.

Увесень 1919 прэса, якая дагэтуль амаль ня згадвала тэорыі адноснасці і яе творцы,

выбухнула артыкуламі на гэту тэму. У наступныя гады былі надрукованы тысячи артыкулаў, брашур і книжак — амаль усе сумнеўнага навуковага ўзору і звольшага загадзя задуманыя як правакацыя, агітацыя і палеміка.

Фізыка раптам стала часткай палітыкі. На зломе эпохі кайзэрскага райху і Ваймарскай рэспублікі працы Айнштайна апынуліся паміж жорнаў прагрэсіўна настроеных левых з адного боку і нацыянальна-кансерватыўных палірэднікаў фашызму з другога. Тэндэнцыіна асьвятленне ў прэсе было падобнае да перацігвання каната, грамадзтва ўсё больш расколвалася на апантаных прыхільнікаў Айнштайна і яго непрыміримых праціўнікаў.

Некаторым каментарамі сымбалічны трохомф над Англіяй, дзяржавай — пераможцай Першай сусветнай вайны, падаваўся бальзамам на раны нацыянальной душы: нямецкі навуковец паклаў на лапаткі ньютонаўскую фізыку і стварыў цалкам новую карціну съвету; тэорыю навукоўца з Ульму прадстаўлялі як дасягненіне нямецкай нацыянальнай культуры, своеасаблівую кампенсацыю за япчэ съvezжую ў памяці ваенную ганьбу.

Для лібрэалаў і левых ідзі Айнштайна адкрывалі праста дыскучыя перспектывы. Для іх навіна, што няма ніякіх аблісотных крытэріяў для прасторы і часу, зусім ня значыла гібелі хрысціянскага Захаду — яны і так даўно ўжо пахавалі яго. Прэса левай арыентацыі прадстаўляла Айнштайнія як геніяльнага прагрэсіўнага мысліцеля, які нарэшце даў людзям страсна жадае пачуцьцё вызваленія ад устарэлых традыцый.

Для кансерватараў жа съгутація выглядала зусім іначай. Ва ўёнай квінтэсэнцыі навуковай рэвалюцыі — што аблісотных величын больш няма

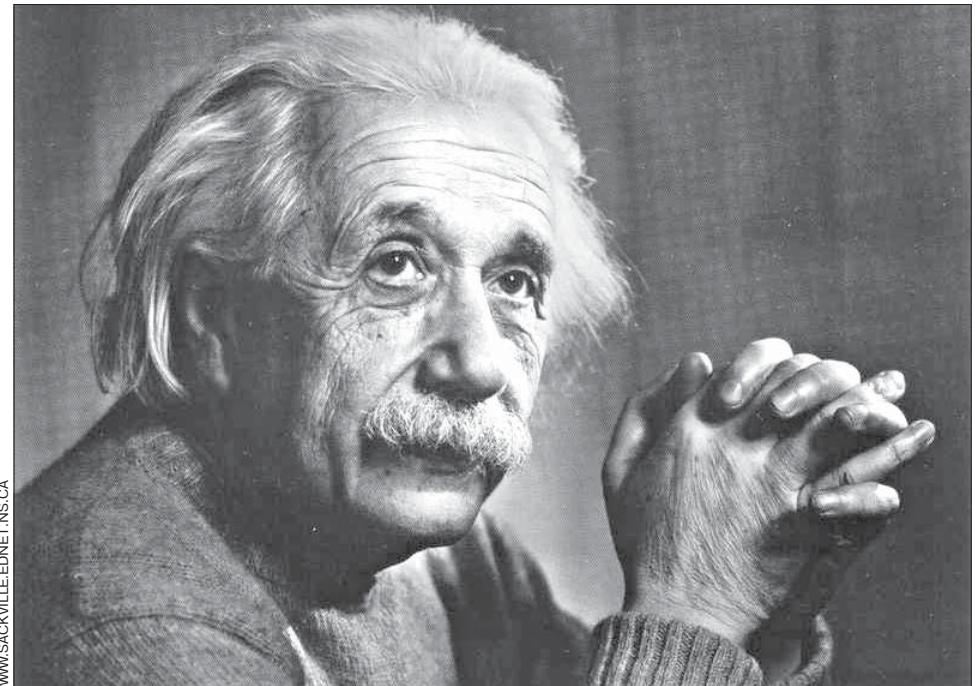
— яны бачылі неймаверны выклік. Той, хто тужыў па геархічных грамадзкіх структурах і строга ўпрадаваным жыцьці кайзэрскага райху, бачыў у Айнштайне прарока ўсеагулінага распаду каштоўнасціяў.

Сучаснікі Айнштайна маваў траплялі ў пастку, зводзячы фізыку да чыста моўнага: у съвеце няма (больш) нічога абсалютнага — так нібыта гучала новая парадыгма науки. Айнштайн давёў, што ўсё «толькі адносна». Для самога Айнштайна велізарны розананс ягоных працаў стаўся поўнай нечаканасцю. «Ціпер кожны рамізьнік і кожны кельнэр дыскутуюць аб tym, ці слушная тэорыя адноснасці», — зьдзіўляўся ён тымі днімі.

Съветапоглядная трывога пасля скідання манархіі адчывалася паўсюдна: людзі адчайна шукалі арыенціру, выйсці з крызісу. А тут з'явілісяца гэны Айнштайна і аўвішчае, што больш няма ніякіх актуальных крытэріяў увогуле. Фатальна га развязвіцца падзея, якія не магуць быті спыніць: розныя зацікаўленыя групы інструменталізівалі Айнштайнія. Прагрэсіўна настроеныя мэды левай арыентацыі спрабавалі прадставіць вядомага фізыка як выдатнага змагара за іх уласную справу, правая прэса разьюшана накінулася на яго. Такім чынам Айнштайн на доўгія гады апынуўся ў цэнтры грамадзкага інтэрэсу, якіх ніхто іншы.

Аднак Айнштайн і сам умешваўся ў паўтычныя дыскусіі. Ён актыўна выступаў за пацыфізм і супраць нацыяналізму, абараняў габрэйскія інтарэсы. Апроч таго, ён публічна заяўляў аб сваіх сымпатыях да Леніна.

Гэта рабіла яго чужынцамі таксама і ў надзвычай кансерватыўнай навуковай супольнасці, што выявілася ўжо не-

Прадказаныні Айнштайна

Альберт Айнштайн апярэдзіў свой час. Зь яго тэорыі вынікалі шматлікія вывады, якія ўсе з якіх магчыма было праверыць пры дапамозе тагачаснай эксперыментальнай тэхнікі. Аднак з цягам часу шмат якія з гэтых прадказаныніў пацвердзіліся. Да найбольш значных належала:

Раўнаныне масы-энэргіі ($E = mc^2$)

Славутая формула, паводле якой маса — гэта канцэнтраваная форма энэргіі, непасрэдна вынікала са спэцыяльнай тэорыі адноснасці. Публікуючы яе ў 1905 годзе, Айнштайн не выключалі магчымасці яе праверкі. «Але ці не съмееца зь яе пан Бог і ці не аўбёў ён мяне вакол пальца — гэта га я не могу ведаць», — прызнаўся Айнштайн сябру.

Раўнаныне масы-энэргіі лягло ў аснову пабудовы ўсіх ядзерных рэактараў і атамных бомбаў.

Чорныя дзіркі

Агульная тэорыя адноснасці прадказавае існаваныне так званых чорных дзірак — кампактных аўкітаў з таким магутным гравітацыйным полем, што нават съяціло ня можа выслізнуць з іхнутра. Пераканаўчым прыкладам з'яўляеца чорная дзірка ў цэнтры Млечнага шляху, якія мае масу, роўную прыкладна тром мільёнам масаў Сонца.

Гравітацыйныя лінзы

Вялікія масы, паводле агульнай тэорыі адноснасці, скрыўляюць прастору і, такім чынам, прымяняюць съяціла. Вялікія скопішчы галактыкі праз гэта могуць нават утвараць так званыя гравітацыйныя лінзы, якія факусуюць съяціла далёкіх аўкітаў за імі. Сёння астрономы карыстаюцца гэтымі натуральными «павелічальнымі шкельцамі», каб пранікнучы глыбей у космас. Адхіленне съяціла ў гравітацыйным полі было даказана ў 1919 годзе праз астранамічныя назірананія краю Сонца падчас сонечнага зацьмення — пасля гэтага Айнштайн вонкамгненна стаў сусветна вядомым.

Пашырэныне Сусвету

Тэорыя пашырэння Сусвету непасрэдна вынікае з Айнштайнавых ураўненняў. Каб карэктна апісаць космас, які лічыўся статычным, Айнштайн съпярша ўвёў у свае ураўненія «касмалагічную канстанту», якая павінна была згладзіць дзэяньні сілы прыцягненія. Пазней Айнштайн адкінуў касмалагічную канстанту як «найбольшасць глупстваў» ў сваіх жыцьці. Аднак Айнштайнава «найбольшасць глупстваў» зноў стала актуальнай, калі астрономы адкрылі, што пашырэнне Сусвету відавочна адбываецца.

Кандэнсат Бозэ-Айнштайна

Пры тэмпэратуре, на некалькі мільярдных градуса вышэйшай за аблісотны нуль ($-273,15^\circ\text{C}$), атамы пэўных элемэнтаў сплаўляюцца ў адно. Разам яны фармуюць своеасаблівыя супэратам. Гэтыя пятыя агрэгатныя матэрыі — побач з цвёрдым, вадкім, газападобным і плязыменным — Альберт Айнштайн прадказаў у 1925 годзе, абаліраючыся на тэорыі індыйскага фізыка Сат'ендры Нат Бозэ. За стварэнне першых кандэнсатаў Бозэ-Айнштайна ў 2001 амэрыканцы Эрык Корнэл і Карл Віман і немец Вольфганг Кетэрле атрымалі Нобэлеўскую прэмію ў галіне фізыкі.

АП; Stern.de

Алесь Пяткевіч; Spiegel.de

Пастухі забаранілі статак: рэйтынг нячэсных карцінаў

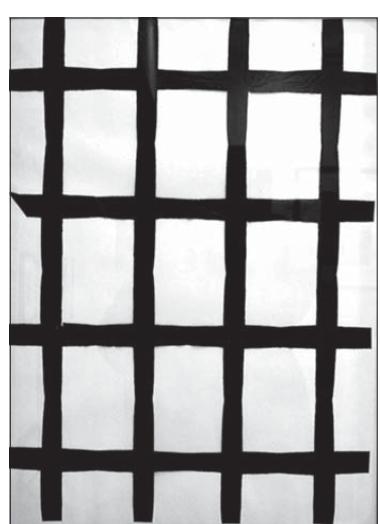
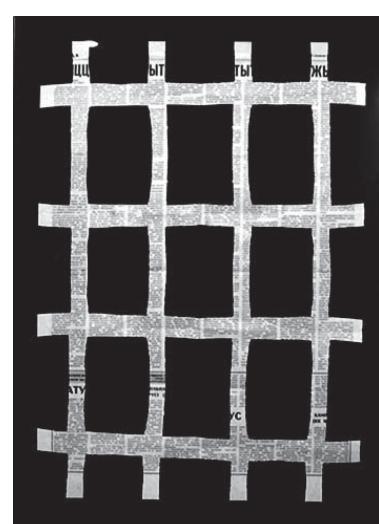
У Віцебску зачыненая выстава ўдзельнікаў Быкаўскага пленэру. Адміністрацыя з палітычных меркаваньняў прыбрала партрэт пісьменьnika, намаляваны Алеsem Пушкіным. На знак салідарнасці з Пушкіним астатнія 26 мастакоў зънялі свае карціны. Якія шчэ карціны забараняліся за 10 лукашэнкаўскіх гадоў? Падсумоўвае Аркадзь Шанскі.

Алеś Пушкін. Фрэска «Страшны суд», царква ў Бабры

У Пушкіна забаранялі перформансы, карціны. Але самая вядомая з забароненага — фрэска «Страшны суд» у царкве ягона га роднага мястэчка Бобр. Пасыля некалькігадовага змагання 8 сакавіка 2004 г. выяву «чалавека, падобнага да беларускага презыдэнта», на фрэсцы ўрэшце замалявалі. Што не перакшкодзіць некалі яе рэстаўраваць.

Зъняты з апошній выставы ў Віцебску партрэт Васіля Быкава — новы артэфакт у вялікім зборы пушкінскіх забаронаў. Перад гэтым былі арыштаваны ў 2002 г. партрэты Усевалада Родзькі й Міхася Вітушкі.

Сам Пушкін лічыць, што сёньня ўладная цэнзура стала больш пільнавацца мастацкага падтэксту. Раней дастатковая было адкрылага пратэсту — карыкатуры на цяперашнія сымбалі і на презыдэнта, выявы «калябарантаў». У партрэце ж Быкава, кажа мас-

ВЫЦІНАНКІ Тацяны Маркавец — эвалюцыя свабоды слова.

так, улады спалохаліся алегарычнага вобразу «калхознага фашызму», выяўленага праз статак на заднім пляніне. Амонаўцы дубцамі заганяюць кароваў на ферму, на якой вісіць чырвона-зялёны сцяг, а зь імі змагаючыя белы-чырвона-белыя анёльчыкі.

Алеś Марачкін. Съляза Міндоўга

Найбольш шчымліва й пяшчотна ставяцца ўлады да ўласцівасці сябе. Алею Марачкіну забаранілі прэзэнтаваць на афіцыйных выставах пяць карцін: «Наши лялькі» (намалявана разам з Алегам Карповічам), «Звычайні націорморт», «Съцяна», а ў 2004-м адразу дзяuze — «Съляза Міндоўга» і «Галасуй, гласіць будзе потым».

Батлейка «Нашых лялек» карыкатурна паказвала кіроўную эліту Беларусі.

Вусаты рысы праглядаюцца ў кучы гародніны, зваленай блізу

Крамлёўскае съцяны («Звычайні націорморт»).

У «Сълязе Міндоўга» — разгул вобразаў: рассейскі рубель, расейскі тыракалёр, Лукашэнкава маска на адным з персанажаў...

Для Марачкіна прэзыдэнцкі вобраз стаў крыніцай натхнення і... турбот: мастак стараецца, а ўсе ягоныя творы з прэзыдэнцкімі матывамі трапляюць пад забарону.

«Мы з Талбузінам рабілі інсталяцыю пад называй «Я жа вас па-харошаму прадупраждал»: лесьвіца, аформленая, як вышка ў зоне. Дык гэту лесьвіцу ня проста выкінулі з Палацу мастацтваў, а нават расьпілавалі на часткі», — апавядае мастак.

Тацяна Маркавец. Вокны друку

У творы Тацяны Маркавец не было ні прэзыдэнта, ні сымболікі. Ейная выцінанка-trysipcih называлася: чорныя краты на белым тле, газэтныя краты на чорным, чорныя краты на газэце. «Перад тым выйшаў нейкі ўказ пра цэнзуру ў друку. І за некалькі гадзін да адкрыцця выставы прыйшлі цэнзоры, сказали: здымайце. Работнікі Палацу мастацтваў адмовіліся здымамаць бяз згоды аўтараў. Тады творы проста перавярнулі перадам да съцяны, каб ніхто ня бачыў. Але ўсе наведнікі паварочвалі да сябе карціны й зазіралі на той бок», — згадвае мастачка. Пазней выцінанку разам зь іншымі карцінамі ўсё ж зънялі з выставы, але на пустыя месцы работнікі Палацу павесілі копіі за гаду, паводле якога былі рэпрэсаваныя карціны.

Уладзімер Крукоўскі. Што ж мы за людзі?

«Незалежніцкія» матывы былі папулярнай падставай для рэпрэсіяў у другой палове 1990-х. Падчас адной з «пагонеўскіх» выставаў была зънятая інсталяцыя Пушкіна з вайсковым «ботам

Што ж мы за людзі?

ВОБРАЗ ЭПОХІ імпічменту і шматтысячных мітынгаў.

акупанта». Летась з выставы суполкі «Пагоні» ў Экалагічным цэнтры ў Менску быў зъняты плякат У.Крукоўскага «Што ж мы за людзі?» з выявай расколата гербу «Пагоні» на ім.

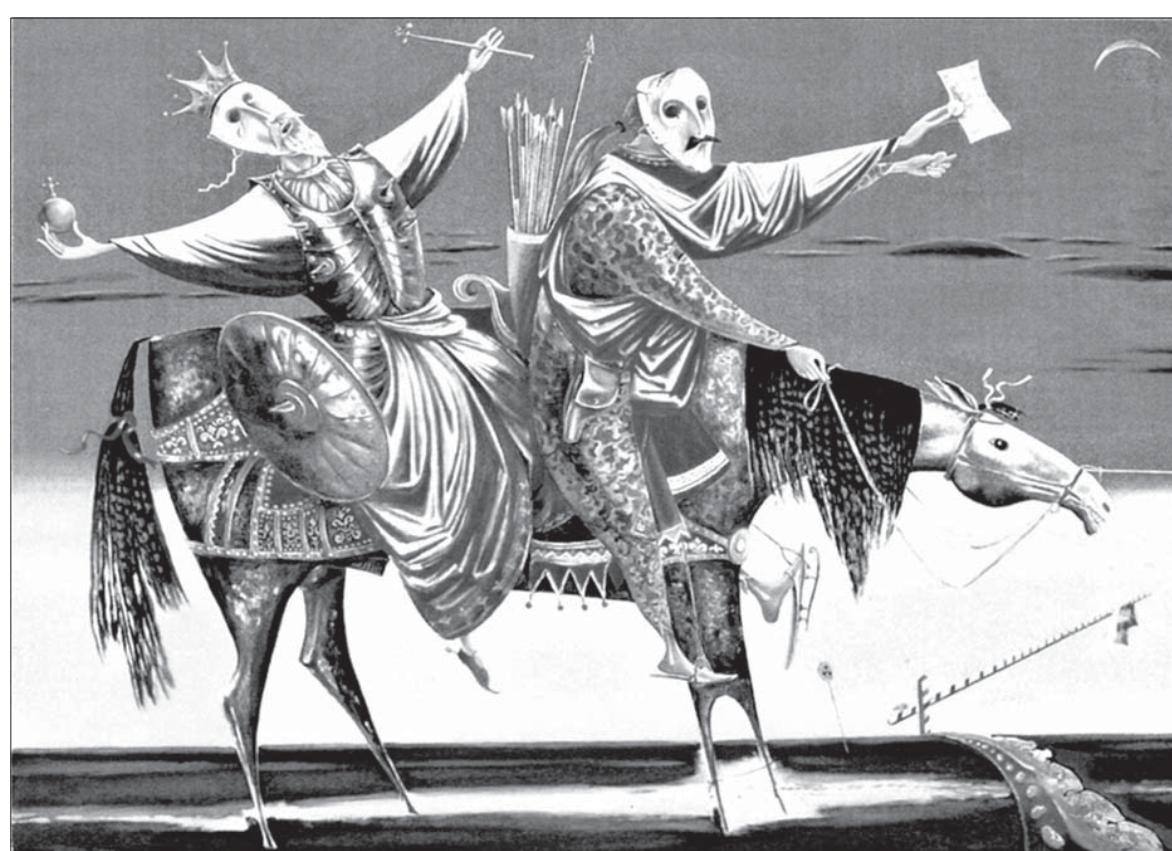
Ідэалагічныя тармазы ў чыноўнікаў спрацоўваюць не толькі на няправільную сымболіку, але і на няправільны ўжытак правільнае. Так, У.Крукоўскуму не дазволілі выставіць плякат «Беларуская мадэль»: пустая кастрюля, побач з якой валяеца накрыўка, зробленая зь цяпешняга гербу.

Марачкін кажа, што ўлада сама правакуе зъўленьне крытычных твораў: «За савецкім часам хоць неяк ускосна можна было крытыкаваць. А сёньня гумар, сатыра цалкам вынішчаныя. Пажартаваў на КВК — преч з інстытуту. Што ж за чалавек, калі ён ня ўмее зь сябе пасъмяцца».

Беларускім мастакам няма патрэбы экспанаваць унітаз альбо дамалёўваць вусы Джакондзе. Бясплатнымі прамотарамі для іх сталі «мастактвазнаўцы ў цывільнім». Самы гучны посыпех у публікі чакае карціны, што зазналі рэпрэсіі.

ПЕКЛА ў Баброўскай цэркве насяляюць распусыніцы і праваслаўныя атэісты.

«Съляза міндоўга» — адрозны ад афіцыйнага погляду на беларуска-расейскую інтэграцыю.

Блуканьне па насалодах

АДАМ ГЛЁБУС

Парадак

Ёсьць рэчы: патрэбныя
і непатрэбныя,
Чужые, свае, залаты і срэбныя...
Навесыці парадак — такая задача:
Пачысыціць, прыбраць
і зрабіць справаздачу.
Наводзіш парадак,
выкідаеш съмецье;
Свабодна і вольна жывеца
на съвеце.

Тры Сярохы

Вышайшай з туману хлопец Сяроха.
Выняй з кішэні востры свой ножык.
Вышайшай насустрач Сяроху Сяроха,
Выняй насустрач ножыку ножык.

Кожны Сяроха мей востры ножык,
Кожны падумаў — Бог дапаможа!
Ножык аб ножык білі Сярохы.
Мачылі-гасілі кожнага кожны.

Рэзаў Сяроха Сяроху бязбожна.
Рэзаў прыгожа Сяроха Сяроху.
На скрыжаваньні, на раздарожжы
Пазаразаліся нашы Сярохы.

На скрыжаваньне, на раздарожжа
Вышайшай з туману трэці Сяроха,
Выцягнуй з трупай нажы асьцярожна
І працягнуй сваё падарожжа.

Свабодны

Сапраўдны мужчына
П'е за Айчыну,
П'е без нагоды,
Бо ён — свабодны.

Вяртаньне

Бяжыш, каб не любіць, ня браць,
ня верыць.
Ляціш, каб не баяцца, не прасіць.
Навокал съвет турэмны, мёртвы,
шэры.
Вяртаешся, бо трэба жыць,
каб жыць.

Полацак

Піў я гарэлку ў полацкіх кватэрах,
На рок-канцэрце вершы прачытаў,
Гуляў у краявідах сънежна-шэрых
І ў ложку паэтэсы начаваў.

Позыні час

Як жа ня хочацца сыходзіць
У безнадзеяна позыні час...
Няўко каханьне не для нас?
Як жа ня хочацца сыходзіць...
Вы на мяне, а я на Вас
Глядзім, глядзім, вачэй ня зводзім...
Як жа ня хочацца сыходзіць
У безнадзеяна позыні час...

АЛЕНА АДАМЧЫК

Паэты

Паэты п'юць бязь меры,
без выходных.
Па-чорнаму, заўжды, як мае быць.
З бутэлек модных
і простанарадных
Пілі і п'юць, як нашы могуць піць.
Паэты п'юць, і гэта нам ня дзіва.
Паэты моцна п'юць, і п'юць даўно.
Цячэ гарэлка. Плёхаецца піва.
Ліецца бел-чырвона-белае віно.
Паэты п'юць да поўнага

зыняменьня,
Сыходзяць у глухую чарнату,
Правальваюцца ў д'яблаву
пустэльню,
Каб засыпываць і зынішчыць
пустату.

Вясна

Вясна. Празрыстае паветра.
Звон птушак. Сыпевы капяжоў.
Ледзь чутны, пацяплелы ветрык
Гуляе. Сакавік прыйшоў.
Дзень падужэй, а noch аслабла.
Цякуць, ліюцца ручай...
Бог мой, тады якога д'ябла
Нам не жывеца на зямлі!?

Вясна зруйнует, нарадзіўши.

Краса імгненняў праміне.

Вясна абновіцца, забіўши

Цябе, яго, яе, мяне,

Усіх.

Запавет

Пахавайце нас «валетам»
Над ракою, пад вярбою,
Самай цёплаю парою,
Спрайце нам хайтуры. Летам,

Згодна з гэтым запаветам,
Пад Святою... пад гарою
Пахавайце нас «валетам».
Над ракою, пад вярбою,
Між агнямі і паветрам,
Між зямлёю і вадою,
Добра, як сама з сабою,
Муз будзе спаць з паэтам.
Пахавайце нас «валетам».

Валодзі

Так павялося ў нашым народзе:
Калі ты ня Слава, тады ты —
Валодзі.
З прыродай, радзімай і Богам у
згодзе
Жылі і жывуць беларусы Валодзі.
Мінаюць стагодзьдзі
і тысячагодзьдзі,
На нашай зямлі застаюцца Валодзі.

Наступніку

Змаганьне зь цемраю — такі твой
будзе шлях
Самаахварыні і самазынішчальны.
Твой час зямны зъядаецца
фатальна,
Таму адкінеш преч жывёльны
страх.

Ты пойдзеш біць маланкай залатой
Тых, хто гніе ў засымечаным
балоце.
Тых, хто скавыча ў гнойнай бруднай
слозе,
Ты пераможаш, мілы вучань мой.

Пытаньні

Скрыня з дыханьнем Хрыста,
Дзе яна, наша рэліквія,
Наша рэлігія, съветная прастата?
Стаю прад съвятымі лікамі...

Дзе любоў да Хрыста? Спачуванье?
Нічога ня бачу, нікога ня слухаю,
На пытаньні грувашчу пытаньні.
Шкло на абразах заседжана мухамі.

Блуканьне па насалодах

Уночы гуляю, блукаю па Вільні
У добрым настроі, апрануты стыльна.
Рэкламныя панны мяне спакушаюць,
Вясёлыя цэлы настрой уздымаюць.
Каханка-бляянка на тонкіх абцасах
Прыязней усьмешкай цугляе Пагаса.
Пэгас, зацугляны
распушынцай съмелай,

Заносіць мяне на духмянае цела.
Мы скачам натхнёна

да самай вяршыні

І падаем разам на сінія прасыні.
Разылік за інтym дужа цешыць
бляянку.

Блукаю па Вільні, да самага ранку.

Мужыкі і бабы

Мужыкі падоўгу не жывуць.
Іх жыцьцё, прапахлае гарэлкай,
Жорстка падкарочана вайнай.
Мужыкі вядуць заўсёдны бой
Між сабою і з самім сабой.
Доўгае жыцьцё належыць бабам —
Як ні паварочвай, будзе так.
Бабы нараджаюць і гадуюць,
Любяць, лашчаць, песьцяць
і шкадуюць,
І хаваюць родных мужыкоў.

Лірыка пра п'янства, каханьне
і съмерць

АДАМ ГЛЁБУС
(сапр. Уладзімер
Адамчык) нар.
1958 у
Койданаве. Сын
празаіка
Вячаслава
Адамчыка. Паэт,
празаік, мастак,
выдавец. Сярод
яго апошніх
кніг — зборнік
выбранага
«Эксты» (2000),
сімейны раман
«Дом» (2004).

Жаданьні

«Можна?» — «Можна!» —
«Асьцярожна?» —
«Асьцярожна,
можна, можна...
Божа, Божа, дай нам розум
нарадзіць дзіця прыгожым...»

Залатая

Мая жанчына маладая,
Бялюткая і залатая.
Цоке абцасамі
Мая жанчына маладая.
Што захацела — тое мае
У жыцьці плястмасавым
Мая жанчына маладая,
Бялюткая і залатая.

Дэбаты

Аты-баты, йшлі дэбаты —
Тралі-валі пра вайну.
Некта ціха, хтосьці матам
Абміркоўвалі салдатаў,
Тэрарыстай і штрафбаты,
Несылі поўную муйню.

Вышайшай хлопец з аўтаматам
І паклаў канец
Дэбатам.

Суцяшэнне

Калі сады любові адцвітуць,
Калі да кроплі вып'еца ўся слодчы
І ты памрэш, прачнунца не забудзь
І пабудзі таго, хто будзе побач.

Усё толькі пачынаецца

Працяг са старонкі 8.

Твор гэты ў пэўнай меры аўтабіографічны. Возьмем хоць бы радкі: «Аж бацьку гора з ног зваліла, — пайшоў на той съвет без пары; у год капай зноў трывагі: зылёт брат і дзівзе зляглі сястры». А вось крыху раней:

...Сваго жыцьця пазнаў
я марнасць,
Аж на сябе я руки ўзыняў.

Але ня суджана было мне
Душой бяз часу загавець,
І сам ня знаю ўжо сягоныня —
Жалець таго ці не жалець.

Ведама, паэма — не аўтабіографія, але яе герой — Незнамы, — выкладаючы свой жыцьцяпіс, бярэ факты зь біографіі Паэты (бацька, брат, сёстры і інш.). Адчуваныя марнасці жыцьця і наведаныне, шкадаваць ці не шкадаваць, што застаўся жывы... Луцкевіч канстатуе: «Сумна мne, Божа», — паўтарае Купала за Славацкім. Сумна, што шчасльца ў гэтым новым сваім жыцьці на бруку вялікіх мест ён ня бачыць, што наагул ня знаю ўшасцьця ніколі. І ня верыць паэта, каб для яго «ўзышло калі сонца». Пэсымізм пануе ў ягонай душы...

Пра другі «крытычны мамант», другую вядомую нам спробу сучыду сёньня маеца пасярод літаратуры. На гэты раз Паэта ня мог даверыцца паперы, каб задаць пытаныне: «жалець таго ці не жалець»?

Луцкевіч, які лічыў трагедыяй Паэты ўжо адны цяжкія сны аб Беларусі, думаў, што ў момант другое спробы самазабойства «счэзла колішняя разбежнасць між Янам Луцкевічам і Янкам Купалам: *Купала — перамога*», што «казённым» пяўцом паэта стацца ня хочаў ня можа». Крытык памыліўся, ды не памыліўся ён у іншым: «...тая «іскра Божая», якая так чудоўна звязала ў душы Паэты, тухне з дня на дзень, і Купала ўжо нічога новага ня творыць». Удакладнім: нічога новага для Бацькаўшчыны, для вечнасці (як мы ведаем, Бацькаўшчына вечная). Пачынаецца трагічны пэрыяд жыцьця Купалы, калі «таго, што крыеца ў глыбіні ягонае душы», нельга «голосна гаварыць». І выкласці на паперы.

І калі размаўляюць пра съмерць Янкі Купалы, я пытаюся: ці можна выключаць трэцюю спробу сучыду? Як на гэтае пытаныне адказвае псыхалёгія?

Купалазнаўства: затрымка ў развіцці

Купалазнаўства знаходзіцца ў дзіцячым узроўніце. Гэтак я сказаў і напісаў два гады таму. Віталь Скалабан, заняўшыся архіўнымі роспушкамі, больш пэсэмістычны ў сваёй высынове: купалазнаўства яшчэ ў кашульцы ходзіць.

Ня выкананы запавет Паэты. Пішучы ў вершы «Мой цень», што пасялька ягонае съмерці «з імглы адвечнасці паўстане і кри-

жам стане на кургане майго жыцьця бясьмертны ценъ», Янка Купала як бы выказаў спадзяваныне, што дасыледчык ягонага жыцьця і творчасці «сачыць пачне ўвесе ад пачатку мой шлях, якім шоў да астатку, які мне толькі кінуў жаль». Гэты дасыледчык павінен высьветліць, «чаму з жыцьцём ня ўмей я жыць», і ён «наракаць, клясьці ня будзе, што я, што мне зрабілі людзі, ня будзе плакаць ён і выць».

Навуковае купалазнаўства ў БССР скончылася ў 1927 г. выхадам кнігі «Янка Купала ў літаратурнай крытыцы» пад рэдакцыяй Зымітра Жылуновіча і Міколы Байкова. Развагі Жылуновіча пра тое, як «Янка Купала ня ўхільна падаваўся ў бок сымбалізму», як

най меры клясавага падыходу». Гэту шляхетную выдумку Гарэцкага зь сярэдзіны 1930-х будучы мусоліць усе кандыдаты і дакторы ажно да канца БССР.

Купалазнаўства ў БССР стала заідзялігізаваным, вульгарна-сацыялігічным, пропагандысцкім. Эмігранцкае купалазнаўства па вайне, ведучы палеміку з бэзсэсэраўскім, будзе таксама заідзялігізаваным і пропагандысцкім.

Пэўнае ажыўленыне ў купалазнаўстве пачынаецца пасля XX і ХХII з'ездаў КПСС. Але да яго стану стасуюцца высыновы Райнера Лінднэра і Андрэя Катлярчука, зробленыя ў дачыненіні да гісторычнае науки. Адзін сэцвярджае, што бальшавікі правінцыялізувалі гэту науку ў

Купала паказвае футурафобію беларуса, яго пасіўнасць. «Стайм мы перад будучынай нашай і ўсё варожым, сочым ейны ход...» Ня робім будучыню, не змагаемся за яе.

«сымбалізм беларускай літаратуры... нёс службу рамантызму»; паўтораная Байковым думка Міхайлы Петуховіча пра нацыянальны рамантызм як асноўны кірунак паэтычнай творчасці Тараса Шаўчэнкі і Купалы; тэзіс Петуховіча пра богазмаганыне ў вершах Купалы, а Івана Замоціна — аб «Раскіданым гняздзе» як драме настрою; ягонае ж выказваныне пра тое, што Купалу як драматургу «мала ўдаліся і спраба даць умоўную сымбалічную драму, і спраба пабудаваць сатырычную камэдыю»; сцьверджаные Аляксандра Вазнясенскага, што рамантычныя паэмы Паэты нараджаюцца паэмамі эпохі байранізму і творы польскіх паэтаў украінскай школы — Славацкага, Гашчынскага і Залескага... У заходнебеларускай крытыцы Луцкевіч піша аб трох этапах мастацкай эволюцыі Купалы (натурализм, рамантызм і нэарамантызм), ягоным сымбалізме, першы паказае ўплывы Высыпянскага, Каспрова, Пішбышэўскага і прапануе вывучаць апазыцыю «Луцкевіч—Купала».

Усе гэтыя ідэі засталіся па-за полем купалазнаўства ў наступныя гады, калі Паэту спачатку лаялі як нацдэма, а потым рабілі зь яго выключна паэта-рэаліста, паэта-змагара, арыентаванага выключна на ўсход, на Нікрасава і Горкага, зь першасю хвіліны савецкага. Дарэчы, саветызаўца Купалу (вядома, з найлепшымі намерамі) яшчэ ў 1920-х гадах пачалі ці не Жылуновіч з Максімам Гарэцкім. Апошні ў 1926 годзе на Акадэмічнай канферэнцыі па проблемах беларускага правапісу казаў, што Купала «спаткаў каstryчнікавую рэвалюцыю зь вялікім уздымам рэвалюцыйнага пачуцця». І да праўбальшавіцкіх адносіць «жменю вершай, пісаных у 1918 годзе», зрабіўшы, аднак, агаворку: «Але, праўда, ён яшчэ ня мае ў належ-

БССР, а другі кажа, што яе «ў строгім сэнсе гэтага слова не было». Назавём такі стан паўнавуко.

Трэба сапраўды быць аптымістам, каб казаць пра паўнацэннае купалазнаўства ў той час, калі былі забаронены дзясяткі ягоных твораў і калі нельга было згадваць сотні імёнаў людзей, зь якімі Купала кантактаваў, якія пісалі пра яго. Пішучы нават пра такія нявінныя рэчы, як рыфма і рымтіка ў творах Купалы, дасыледчык мусіць абыходзіць тэксты, на якія наклалі табу.

«Выніковымі дакументамі» бэзсэсэраўскага купалазнаўства сталі бібліографічныя паказальнік «Янка Купала: Да 100-годдзя» з днія нараджэння, выдадзены Дзяржаўнаю бібліятэкаю БССР і Літаратурным музэем Янкі Купалы пад рэдакцыяй Янкі Саламеўіча (1984), і энцыклапедычны дадзенік «Янка Купала» (ЭДЯнК; 1986).

Мусіць, няма патрэбы казаць, што ўкладальнікам бібліографічнага паказальніка было дазволена ўпісаць толькі савецкія і толькі незабароненія публікацыі Паэты і пра Паэту. Як быццам угадаўшы, што ў Менску выйдзе няпоўная Купалава бібліографія, Вітаўт і Зора Кіпелі падрыхтавалі і выдали ў 1985 г. том «Янка Купала і Якуб Колас на Захадзе», які ахоплівае і заходнебеларускі друк і ў якім паказана 1061 пазыцыя. Гэты дадзенік таксама няпоўны, але ўжо зь іншых прычын (недаступнасць пэўных выданін) і г.д.).

ЭДЯнК надта уражвае. Гаворка не пра тое, што ў дадзеніку адсутнічае артыкул пра галоўнага дабрадзея Пішбышэўскага, ягонага выдаўца Вацлава Іваноўскага, не пра тое, што няма артыкулаў пра Антона Адамовіча, Адама і Станіслава Станкевіч, ды іншых аўтараў (няхай бы іх аблаялі, як Ластоўскага, але хоць згадалі), — гаворка пра тое, што ўм няма такіх арты-

кулаў, як «Архітэкtonіка» і «Кампазыція», «Стылістыка» і «Стыль», «Фоніка» і «Эўфанія»... І натуральна, што няма артыкулаў «Імпрэсіянізм», «Нэарамантызм», «Мадэрнізм», «Рамантызм», «Сымбалізм»... Каб ня весыці размовы аб рамантызме як пыні ў нашай літаратуры, у даведніку зъміяцілі артыкул Івана Навуменкі «Рамантызм у творчасці Купалы», але вы ня ўбачыце ў ім імянай прадстаўніцтвой украінскае школы польскага пэзі, пра якіх пісаў А. Вазнясенскі, нават Славацкі не згаданы. І наагул рамантызм у Купалы выступае «толькі ў асобных элемэнтах, момантах, эпізодах». Праўда, пад канец артыкулу аўтар пярэчыць сам сабе, але нават ня згадвае пра нэарамантызм Паэты, а пагатоў пра Высыпянскага, Каспрова і Пішбышэўскага. Замест артыкулу «Сымбалізм» маецца артыкул Уладзімера Конана «Сымбалізм у творчасці Янкі Купалы», але відаць, што аўтар быў аблежаваны ідэялігічнымі рамкамі.

З вядомых прычын савецкага купалазнаўства ня здолела стварыць нават прыстойнага жыцьця пісуру Паэты.

А пэрспектывы?

Мне ўжо даводзілася пісаць, што Пойны збор твораў Купалы — не акадэмічнае, ня цалкам навуковае выданыне. Ад яго вее духам бэзсэсэраўскага купалазнаўства пасля 1927 г. Стаўшы рэцэнзентам 8-га тому і ўбачыўшы «кухню», я жахнуўся ды міжволі паспачуваваў выдавецкаму рэдактару Натальі Семашкевіч, якая «віла» ўсе дзесьць кніжак. Як на добры лад, ёй належыцца мэдаль «За адвагу» або штодзённы літар малаць за шкодны ўмовы працы. Пішаш камэнтатару, што Мікаяна звалі Анастасіям Іванавічам, а ў тэксце чытаецца: «Апанас Іванавіч. І съмех і сълёзы.

Купалу чулі і да Купалы прыслухоўваліся, пакуль ён быў у апазыцыі. Прарок царам ня служыць... Купала надламаўся. І мы ведаем год ягонага злому: 1926.

Купалазнаўства яшчэ ня стала сапраўды міжгалінова дысцыплинаю. Гэты збор быў аддадзены на водкуп Інстытуту літаратуры. І нават не згададзілі да «дзяячатаў» з Інстытуту падключыць лінгвісту, гісторыку, філэзафу, рэлігіязнайца ды інш. І даваць каментары на рэцэнзію ім.

Мне лёгка было бы наракаць на «дзяячатаў», якія ня выявілі ўсіх тэкстаў у беларуск- і расейскамоўным друку (многае дадалі Вітаўт Скалабан і Янка Саламеўіч), якія так і ня вывучылі польскамоўных і ідышскіх выданій БССР, калі б ня трывалі акаличнасці. У нас няма ніводнага вучонага, які б усё жыцьцё аддадзіў вывучэнню Купалы. Усе — купалазнаўцы «патроху». У нас маецца сэктар тэксталёгіі і публікацыі Інстытуту літаратуры, а не Інсты-

ту Купалы. Сённяня «дзяячатаў» рыхтуюць Збор твораў Купалы, заўтра — Коласа... Па-трэцяе, у нас ёсьць адмысловая ўстанова — Літаратурны музэй Янкі Купалы, якому летасць споўнілася 60 гадоў. Але выяўляеца, што музэй — не навуковая ўстанова.

Раней, калі музэй уваходзіў у систэму Акадэміі навук, у яго абавязак уваходзіла і дасыледчыцкая праца, прынамсі, складаныне даведніку. А тым часам колькасць купалазнаўчых прац у параўнаныні з 1981 г. павялічылася ці не ўдвай. Вярнулася імёны і творы — патрабуецца ўдакладнінне старых даведнікаў. «Рэабілітаваны» рамантызм і нэарамантызм, сымбалізм і імпрэсіянізм — дасыледчыкі вярнуліся да ідей, якія з канца 1920-х трапілі пад забарону, і пераасэнёўваюць спадчыну Паэты. Крытык Георгі Колас, гісторык Расціслаў Платонаў, Уладзімер Міхнюк, В. Скалабан ды іншыя апублікавалі не адзін архіўны дакумэнт, датычны Купалы, — па-новаму асэнсоўваеца яго жыцьцёвы шлях. Але ў музэі, пераведзеным пад крыло Міністэрства культуры, ніхто бібліографіі не складае, на кампутарныя дыскі зьвесстак не заносіць.

Дарэчы, пра кампутары. Я быў упранены, што поўны збор твораў Купалы — не акадэмічнае, ня цалкам навуковае выданыне. Ад яго вее духам бэзсэсэраўскага купалазнаўства пасля 1927 г. Стаўшы рэцэнзентам 8-га тому і ўбачыўшы яго ў сеціве. Я памыліўся: ні інстытут, ні выдавецтва пра гэта нават не падумалі. Не падумаў і музэй. І дарма шукаць у сеціве «Янка Купала».

Зрэшты, за 60 гадоў ніхто ў музэі не падумаў скласці і лепапіс жыцьця ды творчасці Купалы: па гадах, месяцах і дніх заносіць на карткі, на дыскі зъвесткі пра тое, што Купала напісаў, апублікаваў, дзе быў і выступаў, з кім сустракаўся... Снапчатку для ЭДЯнК, а потым для

Поўнага збору гэта рабіў Я. Саламеўіч. І хоць я маю не адзін закід да гэтага лепапісу, нічога не застаецца, як падзякаваць аўтару, бо ён гэта рабіць у дадатак да працы ў энцыклапедычным выдавецтве.

Наступны — поўны і акадэмічны — З

Санька

ЛЕАНІД МАРАКОЎ

Вось дык скарапіў дарогу — пайшоў напрасткі, праз парк, не захадзеў аўтобуса пачакаць. Вось дык скарапіў дарогу... Праўда, дваццаць чацвёрты даваў кругала, так што быццам і правільна зрабіў, ды лепей было б яго пачакаць... І наўгэці пусціўся рана! Да выхаду з парку яшчэ сотня — ні мене! — мэтраў, і мужчына з прылізанымі, бы мокрымі, власамі, які прыстай да яго, можа дагнаць. І што дзядзьку трэба? Зявіўся, быццам фокуснік. Не было нікога на дарожцы — і на табе, ёсьць. Нібы зпад зямлі вырас. Заўсіміхаўся, адразу пахвалиў:

— Які харошы хлопчык, які харошы хлопчык! Мо ўспеў і выдатнік? Угадаў? Паважаю выдатнікаў. Асабліва паглядных.

«Чаму толькі выдатнік? — устэртыўся Санька. — І чаму паглядных асабліва?»

Прылізаны мужчына, апрануты ў нянтнны карычневы касцюм, сьветла-бэжавую сарочку з широкім модным галіштукам, выглядаў прыстойна і съяточна, але нешта Саньку ў ім насыцярожвала. Што? Пах! Мужчына нібы ўвесь, з галавы да ног, быў аббліты адэкалёнам. І ўспеў — позірк: вочы неспакойна бегаюць, нібы ловяць каго ці шукаюць.

— Хлопчык! — па-бацькоўску паклаў руку на Санькава плячо незнаёмец. Азіруўшыся па баках і пераканаўшыся, што яны на дарожцы адны, дадаў: — Як ведаў, што цябе сустрэну. Гледзі, што ў мяне ёсьць! Шакалядка! З архамі, порыстая, нянша. Акурат табе. Бяры-бяры, не саромеяся. Каштаваў такую? Смачная — язык праглынеш! — рука незнаёмена, сылізгануўшы па Санькавым племчуку, апнулася на шыі. — Бяры, пакаштуй...

І вось тады, спалоханы прадчувањнем нечага страшнага, Санька,

не прамовіўшы ні слова, кінуўся наўгэці. І правільна зрабіў. Гэта быў адзіны шанец вырваша з рук гвалтаўніка і забойцы хлопчыкаў. Яго ўжо даўно шукалі ў горадзе. Санькава мама чытала ў газэце, што злачынец па спэцыяльнасці, хутчэй за ўсё, пэдагог (так меркавалі ў міліцыі) і валодае здольнасцямі гіпнатаўзаўца дзіця, ласкаўым словамі ўсыпіць яго пільнасць. І калі хлопчык даверліў ішоў на контакт зь незнёмы, але добрым дзядзькам, злачынец наносіў удар — нечаканы, розкі і, як правіла, ззаду. Аднёшы ахвяру ў кусты, учыніў свой гнісны зьдзек-гвалт. Аднаго ў міліцыі не маглі зразумець: навошта злачынец забіраў у сваіх маленых ахвяр трусікі? Гэта ж рэчавы доказ супраць яго самога! Адказ быў неверагодна просты: памятка аб чарговай ахвяре! Кожны свой выхад маняк старана прадумваў, рабіў аналіз паводзін ранейшых ахвяр. І ўспеў ні разу не пакінуў сялядоў.

Ня думаў ён пакінуць іх і цяпер, як і Саньку жыцьцё.

Да агароджы, што акружала парк культуры і адпачынку імя Чалюскінцаў, заставалася ўсяго чучу-чучу, калі ўчэпістая рука незнаёмца дацигнулася да хлопчыка і схапіла яго за каўнер. Санька рвануўся з апошніх сіл і адчуў, што вырваўся, а той, хто даганяў яго, гримнуўся, па ўсім відаць, на зямлю, закашляўся — няйнакш, ад пылу — і брудна мацюнкуўся.

Усё ж дарма людзі празвалі яго настаўнікам.

Страх звычайна скоўвае цела. Саньку ж наадварот — прыдаў сілы. Ён сігунуў праста на высокую дашчанку агароджу і ўхапіўся за востра зачасаны штыкеціны. Пякучы боль працяў далонь — пэўна, у яе ўпіўся незагнуты цвік. Перамагаючы боль, Санька ўсё ж змог падцягнуцца на руках угору і перакінуць правую нагу на другі бок агароджы.

Але і незнаёмец не марудзіў.

Спрытна падхапіўся зь зямлі і паспрабаваў зноў дагнаць вёрткага хлопчuka, які ўжо быў на агароджы і вось-вось мог скокнуць уніз.

На ўсё жыцьцё слова «сэкунда» будзе азначаць для Санькі нешта іншае, чым для большасці людзей на зямлі. Сэкунда для яго стане не імгненьнем, а нечым вельмі значным, вартым кошту жыцця. Злачынец дапяў да агароджы якраз праз секунду пасля таго, як і другая Санькава нага апнулася на тым баку. Агароджа загайдалася, і хлопчык ледзь не кульнуўся назад. Выратавала сіла цяжару, бо Санька быў ужо на тым баку і агароджа, гайдануўшыся, скінула яго ў невялікі роў, выкананы ўздоўж яе дзеля таго, каб ня так праста было трапіць у парк.

Да агароджы, што акружала парк культуры і адпачынку імя Чалюскінцаў, заставалася ўсяго чучу-чучу, калі ўчэпістая рука незнаёмца дацигнулася да хлопчыка і схапіла яго за каўнер...

Санька ўпаў няўдала: падвярнуў левую нагу, а з правай зваліўся новы кітайскі кед. Хлопчык даўно марыў пра такі абудак (лёгкі, носкі, зручны), і ўрэшце мame неік удалося, прастаяўшы паўдні ў чарзе, купіць жаданую абоноўку. Санька хацеў быў памкнуща падніць кед, але падалося, што агароджа на проста гайдеца, а — падае на яго. Абапёршыся на зямлю каленкамі вывіхнутай нагі і адштурхнуўшыся здарова, ён выкаціўся з канавы і ўсхапіўся зь зямлі. Падскокі вячыні, чыкільгаючы, рушыў да аўтобуснага прыпынку. Треба

навэла

Леанід Маракоў — навэліст, даследчык сталінскіх рэпрэсій. Пляменынік паэта Валер'я Маракова, замардаванага ў 1937-м.

было б пакліаць на дапамогу — там стаялі людзі, яны начулі б, але вусны яго нібы склеліся, анямелі, і Санька, хныкаючы і шморгаючы носам, набліжаўся да прыпынку моячкі.

Зблялелы ад болю і страху Санькаў тварык раптоўна пас্বятлеў: на прыпынку стаяў знаёмы хлопец з суседняга двара, студэнт універсітэту і да ўсяго самбіст. Санька матлянуўся да яго, як да паратунку, — і не асьцярогся, ступіў на вывіхнутую нагу. Ад рэзкага болю ў вачах патымнела. Трацячы прытомнасць, Санька ўсё ж пасльпей сказаць:

— Памажыце!

Да студэнта-самбіста голас гэты далаць. Ён павярнуўся і ўбачыў, як хлопчык, бы падкошаны, упаў на зямлю.

«Спатыкнуўся? Чаму ж не ўстае? — падумаў з трывогай. — Нешта з малым ня тое», — і кінуўся да Санькі.

А за плотам бег задыханы злачынец. Лепш сказаць, уцякаў. Гэта была яго першая няўдача. А за першай можа быць і другая, і трэцяя — не выходзіла з галавы. Значыць, рана ці позна яго зловяць! Гэты шчанюк уключыў яму лічыльнік. Не спакусіўся на салодака. Нейкім недзічным чучыцем адчуў небясьціць і даў дзёру. І ўспеў — ад сэкунды, ўсяго адна! Яе якраз і не хапіла. З гэтага моманту час паляціць для яго — у які бок? Хлопчук апіша яго выгляд, рост, голас, дасльпей мянятам зачэпку. А гэтым гіцлям нічога больш і на трэба —

размотваць клубок яны ўмеюць.

Ён набліжаўся да другога краю парка. Тут алея мінала агароджу і вяла да прахадной заводу.

— Ф-у-у, — на ўсю силу выдыхнүў, стараючыся супакоіць дыханье.

Над прахадной стрэлкі гадзінніка пераскочылі зь лічбы 16.29 на 16.30. І тут жа празвінеў званок, які абвяшчаў канец зымены. Народ валам паваліў на вуліцу. Гвалтаўнік пачакаў, пакуль пярэдняя пынь міне дзівье амаль зрослья ўнізе таполі, за якім ён затаіўся, і, непрыкметна далучыўшыся да людзей, пайшоў разам з усімі, згубіўшыся ў натоўпе. Як зайдёды, пасльпей. Толькі раней пасльпяваў на толькі вярнуцца да канца зымены. Пасльпяваў зрабіць галоўна. Сёньня ж яз змог. «Пракляты шчанюк! Ніяначай, ён недзе педалёка жыве. Можа выпадкова сустрэць ды пазнаць... Трэба апярэдзіц! Абысьці двары, вылавіць яго, пакуль ня познаць...»

Санька апрытомнеў на руках у суседа-самбіста.

— Жывы? — начуў знаёмы вясёлы голас. — Куды ляцеў, як ад шалёнага сабакі? Здаецца, тут такіх не было.

— Цяпер завёўся, — адказаў Санька і, мацней абняўшы свайго ратоўца, зноў адклочыўся.

Калі сусед занёс Саньку ў кватэру, хлопчык не адразу начуў прыкры, знаёмы яму пах адэкалёну. Не адчуваў яго і сын «настаўніка» — ён да яго прывык.

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Антысёры Д. Ліберальныя прынцыпы / Пер. з італьянскай. — Менск: Руно, 2004. — 100 с. 1000 ас.

Пытайцеся ў незалежных распавісюднікай.

Карона Вітаўта Вялікага: раманы, апавяданні, аповесці / Уклад. У. Січыкаў, А. Січыкава. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 510 с. 2500 ас.

У зборнік уключаны крымінальныя апавяданні, дэтэктывы і трэйлеры М. Адамчыка, А. Глебуса, В. Праўдзіна, Л. Рублеўскай, М. Чаргінца і інш.

Цена калі 8000.

Наддзівінне: Альманах сяброў літаратурнага аб'яднання «Наддзівінне» / Прадм. Л. Сом, рэд. Л. Сом. — Віцебск: Віцебская абласная друккарня, 2004. — 160 с. 300 ас.

Чарговы альманах полацкіх літаратараў аўтаднаўтв 25 аўтараў — ад вядомых прафэсійных пісьменнікаў (Герман Кірылаў, Надзея Салодкай, Лера Сом) да вучняў-печаткоўцаў (Анжэла Ліпко, Наталья Барадзіна).

Палітычнае сферы: Навуковы часопіс. 2004. №3. — 124 с. 299 ас.

У нумары: А. Казакевіч «Паліталаёгія паліталаёгі»; Н. Вацілевіч «Генэзіс беларускай паліталаёгі»; Ю. Чавусай «Свабода мэтадалёгія — мэтадалёгія свабоды»; Б. Рэз «Славенцы і іх нацыянальныя пазыцыі ў XX ст.»; інтэрвю з акадэмікам Яўгенам Бабосавым ды ўладзімерам Гельманам ды шматчаго іншага. У часопісе дамінует беларуская мова.

Сяргей Лескец

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Магнітола — самая надзеяная частка аўтамабіля.

Майсей — чалавек, вядомасць якому прынеслы дзесяць афарызмаў.

Макіяж — спроба адпостраваць на сваім твары аблічча больш прыгожай жанчыны.

Маладосьць — калі хочаш жыць вечна і покуль удаеща.

Маладосьць бурная — гэта калі ёсць што прыгодаць, але няма чаго расказаць дзесяцям.

Малевіч Казімір — мастак, які так і не пасыпей дамаляваць шахматную дошку.

Мара амэрыканская — жыць дойтага і памерці маладым.

Маразм — гэта калі старавасць прыходзіць бяз мудрасці.

Мараль — систэма доказаў

уласнае рацы.

Масква — горад, з усіх бакоў аточаны Рәсей.

Мастацтва — здольнасць зрабіць што-нічога і працягнуць гэта.

Матэрыялізм — перакананыне, што гной, без якога ня вырастуць кветкі, і складае іх мэту і сэнс.

Маці — чалавек, які пасльпявае там, дзе не пасльпявае Бог.

Машына пасудамайная — тое, што зьяўляецца пасля просьбы да мужчыны памыць посуд.

Міndoўг — першы і апошні кароль рэспублікі.

Міністар фінансаў — чалавек, здоль

Падарылі надзею

Беларуская мужчынская зборная прайшла першы этап кваліфікацыі да гандбольнага чэмпіянату Эўропы-2006. Ці адродзіцца легендарны беларускі спорт? Ці стане ручны мяч нацыянальным відам спорту, як у Літве баскетбол? Артыкул Алега Раёўца.

У шасьці гульнях беларусы заваявалі сем пунктаў — троі перамогі, адна нічыя, дзве паразы. Заняўшы другое месца ў падгрупе, наперад яны прапусцілі зборную Вугоршчыны. У суботу 22 студзеня ў сваім апошнім матчы гадаванцы Спартака Мірановича ў Менскім палацы лёгкай атлетыкі перайграў зборную Кіпру з лікам 36:26, трима днімі рабей кіпрыёты ў Нікасіі былі абыграныя з лікам 42:21.

А яшчэ на пачатку студзеня, да старту кваліфікацыйнага раўнду, шанцы беларусаў на посыех разглядаліся як невялікія. Зборная Кіпру — адвечныя аўтсайдеры — пад увагу ня браліся. Першое месца загадзя аддавалася паўфіналістам Алімпіяды-2004 — вугорцам.

Постсцяляльствычная Вугоршчына, сувымерная з намі па колькасці насельніцтва, у адрозненьні ад Беларусі здолела захаваць і моцную зборную, і някепскі клубны гандбал.

У зборнай Беларусі надвор’е рабяць легіянёры, а клубны гандбол слабаваты. У Лізе чэмпіёнаў БГК імя Мишкова ў сваёй падгрупе спрэвядліва заняў апошніяе месца. У іншых эўракубках большасць беларускіх клубаў павышалі на першым этапе.

На другое месца ў нашай падгрупе ставілі італьянцаў. Да таго ж згадвалася мінулая кваліфікацыя да чэмпіянату съвету — калі ў родных съценах беларусы пера-

Матч трэцяга туру са зборнай Італіі стаў для беларусаў вырашальным. На здымку: адзін з лідэраў зборнай Іван Броўка адчайна змагаецца за мяч з італьянскім візаві.

маглі, але ў гасціях саступілі патрэбную розыніцу ў ліку. І тады, і цяпер зборная Італіі разглядалася ў якасці галоўнага суперніка беларусаў.

Але ў менскім матчы, што прайшоў у Палацы лёгкай атлетыкі 12 студзеня, беларусы пераканаўчы перамаглі «скуадру адзуру» — 35:24. Вырашальны ўнёсак у перамогу зрабілі акурат легіянёры — Іван Броўка ды Сяргей Гарбок з запароскага ЗТР, якія закінулі па дзесяць і сем мячоў адпаведна. Цяпер заставалася не прыграць з розыніцай у 11 мячоў у матчы ў адказ. Бела-

русы ў Сан-Віта-дэ-Тольямэнта вытрымалі — 20:20.

Цяпер айчынную зборную ў чэрвені чакае стыкавы матч, дзе і вызначыцца канчатковая, здолеюць ці ня здолеюць беларусы трапіць на кантынэнтальнае першынство. Шэсць камандаў вызначыліся загадзя — Швайцарыя (гаспадар першынства), Нямеччына, Данія, Славенія, Харватыя, Расея. А вось за астатнія дзесяць пущёвак пазмагаюцца ў матчах плэй-оф 20 камандаў. Цяпер заслацца маліца, каб нам ня трапіліся зборныя Францыі, Гішпаніі, Нарвегіі ці Ісляндыі, аб'ектыўна

максімальная за беларусаў.

Непажадана таксама атрымаць суперніка ў асобе зборнай Сэрбіі: ёсьць немалы досьвед — і ў гандболе, і ў футболе, — як судзьдзіня раз спраўлялі хайтуры па беларускіх камандах на Балканах. Супраць астатніх рэальная высталяць.

Даўно мы не выходзілі ў фінальную стадыю якіх-кольве-чы чэмпіянату Эўропы і съвету — цэлых дзесяць гадоў.

А было ж каліс... Менскіе СКА — шасьціразовы чэмпіён СССР і лідэр кантынэнту. Памятаю, як я дзіцем адмовіўся ад па-

ездкі на піянерскі зыёт на Нарач, каб не прапусціць трансляцыі матчу СКА з бухарэскай «Сыцяй-ай». Як я вёў шыткі з запісамі, колькі забіў Каршакевіч, колькі — Тучкін... Гэта былі куміры!

Ёсьць варыянт разьвіцца гандбулу, таньнейшага за футбол, тым больш за хакей, як нацыянальнага каманднага віду спорту. Такога спорту патрабуе камандны дух нацыі. Футболу і хакею Беларусь не пацягнула. А ў гандбол можна гуляць і ўзімку, і ў летку, і не патрэбна дарагая амуніцыя. А пляцоўка знайдецца ў кожнай школе.

СЪССЛА

Залаты гол Амельянчука

Футбольны клуб «Лякаматыў» (Масква) заваяваў XIII Кубак чэмпіёнаў Садружнасці. У фінальнім паядлыку чэмпіёны Рәсей перамаглі бакінскі «Нэфчы» — 2:1. Пераможную кронку на 71-й хвіліне паставіў беларус Сяргей Амельянчук, які некалькі тыдняў таму перарабраўся ў маскоўскі клуб з кіеўскага «Арсэналу».

Брыльянтавая гульня Глеба

Мінулы тур нацыянальных футбольных топ-чэмпіянатуў быў пасыпаховы для беларускіх легіянераў. Форвард

«Сампдоры» Віталій Кутузau забіў ужо на першай хвіліне гол у вароты рымскага «Ліяцыё» — генуэзцы выйграў з лікам 2:1.

«Штутгарт» перамогу гасціях «Майнца» — 3:2. Аляксандар Глеб ня толькі забіў мяч, але і паспрыяў яшчэ двум галам. Нямецкія журналісты матчу назвалі гульню беларуса брыльянтавай — напрыклад, на рахунку Аляксандра 79 контактакт зъ мячом, ці болей, чым у любога іншага ўдзельніка сустэрчы.

Перамаглі легіянераў
22 студзеня ў сталічным Палацы спорту прайшоў «Матч усіх зорак». Адкрылага чэмпіянату

беларусі па хакеі. Хакеісты — беларусы паводле пашпарту — гулялі супраць легіянараў, што выступаюць за беларускія клубы. Беларусы перамаглі з лікам 3:2. Шайбы на рахунку Сяргея Задзяленава («Юнацтва» Менск) ды двух Зымітрову зъ менскага «Кераміну» — Мялешкі і Панкова.

Кацюга — віцэ-чэмпіёнка съвету

Канькабежка Анжаліка Кацюга заваявала срэбны мэдаль на чэмпіянате съвету па спрынгэрскім шматбор’і, што прайшоў у амэрыканскім Солт-Лэйк-Сіті (ЗША). Першое месца ў амэрыканкі Джэніфер Радрыгес, трэцяе

заявала Сабіна Фелькер (Нямеччына). Беларуска заявала таксама дзве ўзнагароды — на дыстанцыі 500 і 1000 мэтраў.

Трава кепская

Кіраўніцтва мадрыдзкага «Рэалу» прыняло распэньне памяняць пакрыццё газону на стадыёне «Сант’ягу Бэрнабэў». Новую адмысловую траву замовілі на адной зь нідэрляндзкіх фэрмаў. 5 лютага ў матчы супраць «Эспаньёлу» мадрыдцы будуть ужо бегаць-лётаць па новым газоне. Гульцы «Рэалу» часцяком наракалі на кепскую траву на «Бэрнабэў», назначаючы, што лепей

гулялі б пры лепшым пакрыцці. Адставаньне мадрыдцаў ад «Барсэлёна», якія ідзе на першым месцы ў гішпанскім футбольным чэмпіянате, складае сем пунктаў. Пры нармальнай траве, відаць, былі б у лідзорах.

Горад Моцарта прэтэндуе на Алімпіяду

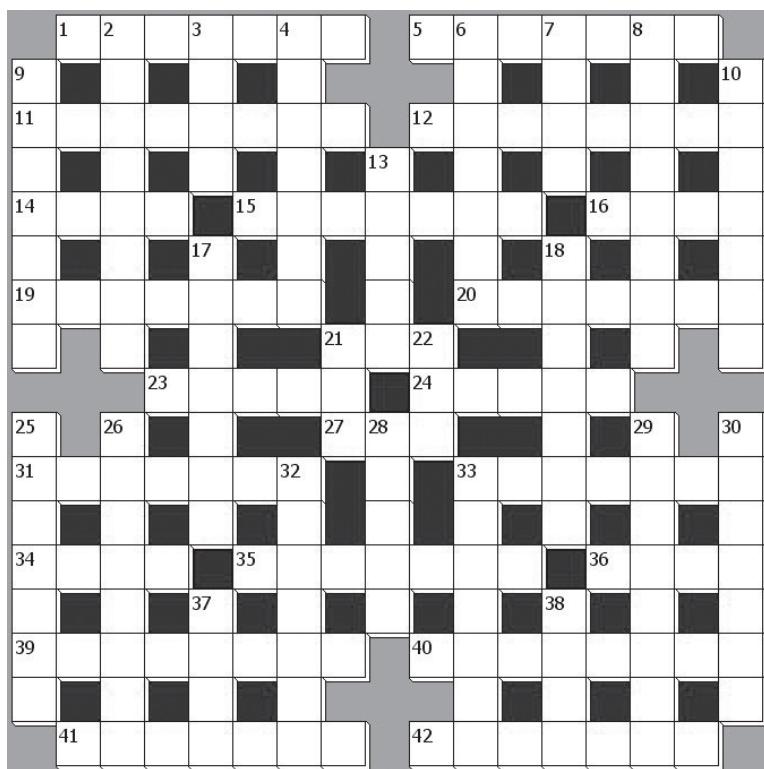
Аўстрыйскі Зальцбург будзе змагацца за права прыняць зімовую Алімпіяду-2014. Горад ужо выстаўляў кандыдатуру на права правядзення Алімпіяды-2010, але саступіў канадзкаму Ванкуверу. Разам з аўстрыйцамі

змагацца за права правядзення Гульня-2014 будзе паўднёвакарэйскі Генгчанг, швэдзкі Эстэрсунд і Орэ, а таксама Сафія і Мюнхен. Тэрмін прыёму заявак завяршаецца 28 ліпеня, таму ў беларусаў ёсьць яшчэ шанец заяўіць Лагойск.

Лукашэнка перабіраеца ў Берасьце

Былы паўбаронца футбольнага клубу «Гомель» Фёдар Лукашэнка будзе гуляць за берасьцейскія «Дынама». Гомель ён пакінуў яшчэ ў пачатку лістапада, але контракт падпісаў толькі на гэтым тыдні.

КРЫЖАВАНКА

Па гарызанталі:

1. Вынаходніцтва няшвэдзкага Карлсана. 5. Съязніця ў хадзе настайніка Рагошы з Ракава. 11. Дастане ўсіх. 12. Вельмі ўмеркаваны лад жыцьця. 14. З-за, дзеля, цераз, скроэзь. 15. Зброя, якую крыжакі канфіскавалі ў сарацынаў. 16. Тэрмін старажытнагрэцкай філязофіі. 19. Пачнецца з тваім голасам, калі будзеши многа паліць. 20. Фармацўт. 21. Любімае дрэва Фрэдзі Кругера. 23. Грузавое судна. 24. Месца ахвярапрынашэння. 27. Мужчынскі, жаночы ды ніякі. 31. Пратэкцыя. 33. Самалёт малой магутнасці. 34. Ён што бачыць, то пие. 35. Да яе зручна прыкацаць кайданкамі. 36. Пажаданае сэці лыжкамі. 39. Водзіцца ў Місісипі. 40. Карэнны жыхар гораду Бетка. 41. Захворваньне скуро. 42. Разам з «валочнай паме-

рай» прыдумаў Жыгімонт Аўгуст.

Па вэртыкалі:

2. У же час-пораз трапляеш. 3. Агяд. 4. Сядзіць за касай. 6. Носьбіт інфармаціі. 7. Малая цеплая коўдара. 8. Адчуваўшы прыгожага. 9. ЛАХ!... 10. Выдатны кампазытар. 13. Яна, як Здыхлік Незыміручы, ніколі не памрэ. 17. Спэцыяліст па звязаныні ад усіх. 18. Любімая атрут-алькалід у Агаты Крысыці. 21. Кіпень. 22. Адвартная частка. 25. Барадаты чалавек. 26. На галаве ў занадта разумных. 28. І частка арганізму, і пэрыёдк. 29. Удзельнік нападу. 30. Рэўматызм ба-гатыра. 32. Травяністая расыліна зь ярка афарбаваным лісцем, аксамітнік. 33. На яго партызаны вешалі фашысты. 37. Парода папугаяй. 38. Што яднае Латыпава і Чапаева.

Адказы

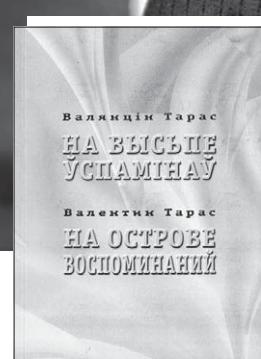
La rapprisathari: 1. Kscapakc, 5. Aparatap, 11. Aktribicit, 12. Akrabiteka, 14. Uppas, 15. Apgrader, 16. Gpaha, 33. Abietika, 34. Kacipka, 6. Ljubiketa, 7. Unefa, 8. Cctrapika, 9. Ljatuna, 2. Ctryauhpia, 3. Pbbio, 4. Maufira, 17. Kanaegok, 18. Atakobet, 21. Bap, 22. 34!, 25. Ba-za, 10. Maccapra, 13. Maufira, 28. Ophar, 29. Atakobet, 30. Ljaarpas, 32. Amapahet, 33. Aupatap, 37. Kaco, 38. Vpan.

La bapthikai: 1. Kscapakc, 5. Aparatap, 11. Aktribicit, 12. Akrabiteka, 14. Uppas, 15. Apgrader, 16. Gpaha, 33. Abietika, 34. Kacipka, 6. Ljubiketa, 7. Unefa, 8. Cctrapika, 9. Ljatuna, 2. Ctryauhpia, 3. Pbbio, 4. Maufira, 17. Kanaegok, 18. Atakobet, 21. Bap, 22. 34!, 25. Ba-za, 10. Maccapra, 13. Maufira, 28. Ophar, 29. Atakobet, 30. Ljaarpas, 32. Amapahet, 33. Aupatap, 37. Kaco, 38. Vpan.

Валянцін Тарас

На высьпе
Ўспамінаў

Кніга мэмуараў

Пытайцеся ў «Акадэмкнізе»
(пр. Скарыны, 72)

КАІСА

Што чыталі шахматысты Беларусі летась

Калісці шахматная літаратура была дэфіцитам нароўні з дэтэктывамі. У наш час маладога чалавека цяжка ўяўіць сабе з кніжкай альбо з часопісам, поўнымі чорна-белых дыяграм. Амбітныя разраднікі навучаюцца розным тонкасцям на практицы, турбууюць трэнэраў, урэшце, знаходзяць інтелектуальную спажыву ў сеціве.

Кніжак і часопісаў на шахматную тэму выдаеца жменька: пра-

дукцыя завозіца, галоўным чынам, з Рәсей.

У Менску не адзін год распаўся юджэвія шахматную літаратуру Леанід Шацко, які мае асыстэнтаў і ў рэгіёнах.

Рэйтынг леташніх продажаў, складзены паводле ягоных звестак, сведчыць аб tym, што беларускія шахматысты захавалі цікаўасць да «раскрученых імянаў».

Дыхтоўна выдадзены шматтомік

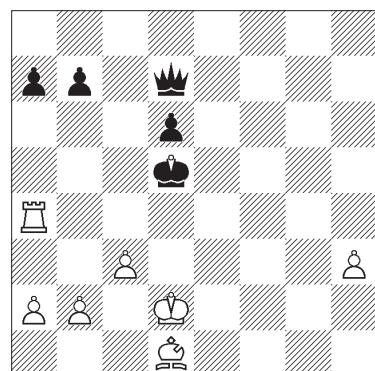
Гары Каспарава «Мае вялікія папярэднікі» — як так падручнік шахмат, як асабісты погляд на гісторыю гульні.

Аднак найвышэйшым застасенцам пашырэнію на навучальную літаратуру. У 11-й сталічнай спартшколе навучаюцца шахматам каля тысячы вучняў, а кожнаму з будучых чэмпіёнаў трэба хоць раз ды зазірнуць у кніжку.

ВР

Як бы вы згулялі?

Пазыцыя з кнігі
Р. Капабланкі
«Падручнік
шахматнай
гульні» (Менск,
1997). Белая
пачынаюць і
выйграюць.

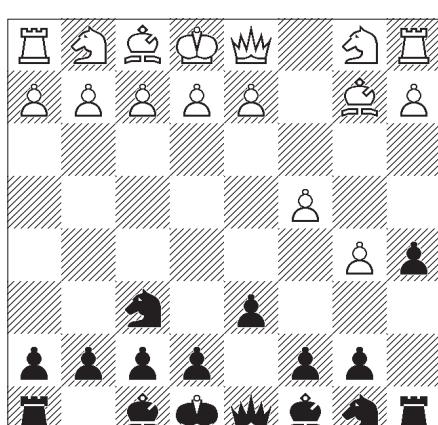

CF5 3. Cf5+ Kpe4 (1... b5! Cf5 3. Cf4+!) 2. Tf5!!

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

З 29 студзеня па 6 лютага ў менскай СДзЮШАР-11 (вул. Ракаўская, 24) пройдзе адкрытае першынство сталіцы па шахматах (U-20). Паводле палажэння аў турніры, пазмагацца з майстрамі ў дзвеяці турах можа любы шахматыст незалежна ад узросту, абы сплаціць унёсак. Тэл./факс (017) 203-48-42.

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

3. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

Роўная колъкасць галасоў была аддадзена чытачамі за 3...d6 і 3...d5, астатнія галасы падзяліліся паміж 3...g6 (ход з даведніка), 3...e6 і 3...b6. Мы кінулі манэтку і выбрали 3...d7-d6, на што сп. Лыбін адказаў 4. c2-c4. Партыя аддаляеца ад тэарэтычных узоруў, але абрэсы дэбюту Сакольскага пакуль захаваныя. Чакаем Вашых варыянтаў да панядзелка, 19:00 (nn@romedia.by з пазнакай «Каіса»). Можна даслаць ход праз сайт bychess.narod.ru або як SMS-паведамленье на нумар 754-04-53.

Ступак блішчыць у бліцы

Традыцыйны блішчунір, што кагадзе праішоў у Палацы шахмат і шашак, скончыўся сэнсацыяй. 14-гадовы кандыдат у майстры Кірыла Ступак набраў 10 балаў з 10, абыграўшы такіх майстроў, як Мікіта Маёраў, Юры Ціханай, Мікола Аляўдзін... Нават славуты бліцор Уладзімер Куцанкоў ня даў падлетку рады. Запомнім гэтае імя.

11 лютага
19.00

Клуб РЭАКТАР

Даведкі па тэл.: (029) 649 08 88

СТАРАДАЎНЯЯ МУЗЫКА І ТАНЦЫ

ТЭАТРЫ

Балет

28 (пт) — «Лебядзінае возера».
30 (недз) — «Страсьці».

Опера

27 (чц) — «Аіда».
29 (сб) — «Чароўная флейта».

Купалаўскі тэатар

28 (пт) — «Іона, прынцэса Бургундзкая».
29 (сб) — «Ромул Вялікі».
30 (недз) — «Падступства і ханьне».
31 (пн) — «Хананье ў стылі барока».

Тэатар беларускай драматургії

27 (чц), 28 (пт) — «Валянціна».
29 (сб) — «Адвечная песня».
30 (недз) — «Песні ваўка».
2 (ср) — «Адэль».
3 (чц) — «Понці Пілат».
4 (пт) — «П'емонці звевер».
6 (недз) — «Чорны квадрат».
Малая сцэна
5 (сб) — «Нязваны госьць».

Тэатар імя Горкага

28 (пт) — «На залатым возе-

ры».

29 (сб) — «Опера жабракоў».

30 (недз) — «Вольны шлюб».

Малая сцэна

28 (пт) — «Сон на кургане».

30 (недз) — «Перпэтум-мобіле, або Вечар габрэйскай показкі».

Музычны тэатар

27 (чц), 28 (пт) — «Арфей і Эў-рыдка».

29 (сб) — «Каралева чардаш».

30 (недз) — «Дарагая Памэла».

ДК МТЗ

2 (ср) — Маскоўскі габрэйскі

тэатар «Шалом» прадстаўляе

спектакль «Мая кашэрная

лэдзі».

ІМПРЭЗЫ

Мастацтва Індый

Да 16 сакавіка ў Мастацкім музэі працуе выставка «Мастацтва Індый».

Jazz

30 студзеня ў Тэатры юнага глядча выступае джаз-квінтэт Цімафея Хазанава і Аляксандра Разенбаума. Пачатак а 19-й. Квіткі: 12 500—30 000.

Элвіс

Да 5 лютага ў музычным сэктары аддзелу мастацтваў Нацыянальнай бібліятэкі працуе выставка, прысьвечаная 70-годдзю з дня нараджэння

Элвіса Прэсль.

Пэргалезі

Да 28 студзеня ў музычным сэктары аддзелу мастацтваў Нацыянальнай бібліятэкі — выставка, прысьвечаная творчысці італьянскага кампазытара Д. Б. Пэргалезі.

Высокія тэхналёгіі — будучыня краіны

Да 11 лютага ў Нацыянальнай бібліятэцы праходзіць кніжная выставка «Высокія тэхналёгіі — будучыня краіны», прымеркаваная да Дня беларускага на-
вукі.

Высокая рэклама

З 26 да 28 студзеня ў Палацы мастацтваў (Казлова, 3) адбудуцца Дні высокай рэкламы.

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Bronx

(288-10-61)
27 (чц), 22.00 — dj Laurel.
29 (сб), 23.00 — Christmas паводле Грынвічу: «Narcotic Thrust» (Вялікабрытанія), dj & mc «The Bhangra Knights» (Вялікабрытанія), dance show (Москва).

Белая вежа

(284-69-22)
27 (чц), 23.00 — «White Tower Party»: dj Top, dj Grizzly.

28 (пт), 23.00 — «Personality Identification: / Part 2: Body»

29 (сб), 23.00 — dj Mihel, dj Dee

30 (недз), 23.00 — dj Alex

Ізюм

(206-66-18)
27 (чц), 21.30 — «Chill-out Zone»

28 (пт), 21.30 — dj night.

29 (сб), 22.00 — dj night.

Гудвін

(226-13-06, 626-13-03)

27 (чц), 20.00 — жывая музыка: квартэт «P.S. Jazz».

28 (пт). 21.00 — прэзэнтацыя новага альбому «Аміна» гурту «Мадэра Хард Блюз», шоў-балет «Angel Dance».

29 (сб), 21.00 — жывая музыка: Аркадэз Эскін і яго джаз-квартэт.

31 (пн), 22.00 — жывая музыка.

Блінджак

(219-00-10)

27 (чц), 23.00 — dj Egor.

28 (пт), 22.00 — dj Egor.
30 (недз), 23.00 — dj Egor.

X-Ray

(223-93-55)
28 (пт), 22.00 — dj-bar.
29 (сб), 23.00 — dj-bar.

У МЕНСКИХ КІНАТЭАТРАХ

«Аўрора»

(253-33-60)
«Скарб нацыі» (прэм'ера): 28 (пт) 16.00, 18.30, 21.00; 29,

30 (сб, недз) 13.30 (іл), 16.00,

18.30, 21.00.

«Брыджыт Джонс: межы разумнага»: 28—30 (пт—недз)

16.30, 21.10.

«Начная варта»: 28 (пт) 18.50;

29, 30 (сб, недз) 14.00 (іл), 18.50.

«Берасьце» (272-87-91)

«Брыджыт Джонс: межы разумнага»: 28 (пт) 17.00 (іл),

21.00; 29, 30 (сб, недз) 13.00,

17.00, 21.00.

«Вам заданыне»: 28 (пт) 19.10 (іл); 29, 30 (сб, недз) 15.10, 19.10.

«Гарфілд»: 28 (пт) 15.00; 29,

30 (сб, недз) 13.00; 15.00.

«Перамога» (223-77-66)

«Паглядзі на мяне»*** (прэм'ера): 28 (пт) 16.30, 21.00; 29,

30 (сб, недз) 19.00; 21.10.

«Дзяўчына з жамчужнай завушніцай»*** (прэм'ера): 28 (пт) 19.00; 29, 30 (сб, недз) 15.00 (іл), 17.00.

«Піянер» (227-64-87)

«Трое ў каное»: 28—30 (пт—недз) 15.30, 17.20, 21.00.

«Рамасантан: паляваныне на ваўкалака»***: 28—30 (пт—недз) 19.10.

«Прадвеснікі буры»: 28—30 (пт—недз) 13.40.

«Цэнтральны» (220-34-16)

«Аляксандар»***: 28 (пт)

17.00, 20.10; 29, 30 (сб, недз)

13.00 (іл), 18.00.

«Лемані Сынікет: 33 няш-

часыці»: 28 (пт) 11.00, 13.00,

15.00; 29, 30 (сб, недз) 11.00.

«Прафэсіяналы» (прэм'ера):

29, 30 (сб, недз) 16.00, 21.10.

«Ластаўкі».

5 (сб), 14.00 — «Маленькі лорд

Фаўнлерой».

6 (недз) — «Паліана».

«Тэатар беларускай драматургії

6 (недз) — «Воўк-мараплавец».

«Опера

6 (недз) — «Кот у ботах».

«Музычны тэатар

30 (недз) — «Бураціна.by».

«Цырк

29 студзеня ў цырку пачына-

еща новая праграма: «Уніаль-

ныя жывёлы з Аўстраліі».

«Кіно

«Аўрора»

«Алёша Паповіч і Тугарын

Зьмей» (прэм'ера): 28 (пт)

14.30; 29, 30 (сб, недз) 12.00.

«Берасьце»

«Маленькі ўцекачы»: 28 (пт)

15.00; 29, 30 (сб, недз) 11.00.

«Дружба»

«Таемная крэпасць»: 28 (пт)

12.00; 29, 30 (сб, недз) 11.00.

«Піянер»

«Нязнайка і Барабас»: 28—30

(пт—недз) 12.00.

«Лебядзінае возера»: 29, 30

(сб, недз) 10.30.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Адзінаму кандыдату – адзінью расыліну

Выбарчая кампанія 2006 году фактычна стартавала. Палітыкам самы час вызначыцца з расылінай культурой, якая будзе сымбалем нашай аксамітавай рэвалюцыі, мяркуе левы радыкал **Лёлік Ушкін**.

Адным з галоўных фактараў посыпеху апошніх аксамітавых рэвалюцыі (у Грузіі і Украіне) стаў моцны бранд. У аснову быў пакладзены вобраз расыліны. Для Шэварднадэ самая ненавісная сёньня песня — «Мільён пунсовых руж». На Майдане, калі, скандуючы «Кучму геть!», вы рагтам сарвалі голас, дастаткова было ўзяць у руکі апэльсін, каб выказаць сваю думку.

Беларускай апазыцыі варта было б апэратыўна заняцца пошукамі свайго аналагу грузінскай ружы і ўкраінскага апэльсіну.

З чутак, якія даходзяць зь нетраў паліткүхні, можна зразумець, што ў фінал кастынгу на расыліну-2006 выйшлі дэльце культуры-кандыдатуры — бульба і васілек.

Давайце разгледзім канкурсантаў дэталёва, вызначыўши пазытыўныя і негатыўныя вынікі іх абраньня ў якасці бранду.

Бульба

Плюс: расыліна, без якой цяжка ўяўіць экзыстэнцыю беларусаў. Рух бульбапоў (так аўтаматычна будзе называцца апазыцыйны блёк) дзяякоўчы назыве захаплея кожнага жыхара Беларусі.

Мінус: агародніна задае не толькі назуву рэвалюцыі (у нашым выпадку бульбяной), але і вызначае фарбы кампаніі. Паколькі колер у бульбі звычайна карычневы, байцы «бульбяной рэвалюцыі» маюць выкарыстоўваць сымболіку з карычневай афарбоўкай. І вожыку зразумела, які будзе рэакцыя на першы пікет «карычневых». Выклічуць Азаронка і даручаць яму забадзяць новую «кансьпіралёгію» аб гістарычнай сувязі паміж «карычневымі» апазыцыянарамі і карычневымі «штурмавікамі» Рэма.

Васілек

Плюс: неўміручы твор Багдановіча

забяспечыў «цьвяцьку радзімы» стабільна пазытыўны імідж у народнай сывядомасці. Зь невялікай карэктурой радкі можна выкарыстаць для палітпраганды: «І голас аддае рука. За адзінага ад «Блёку васілька!»

Мінус: зноў фарбы. Гэтым разам уласцівы васільку сіні колер. Як сведчыць украінская кампанія, адным з галоўных правалаў піяршчыкаў Януковіча стала афарбоўка яго кампаніі «Хто, калі не я» ў сіні. Аранжавыя не прапусцілі моманту, каб прысвоіць апанентам агідную мянушку «блакітныя». І гэта мае плён. У грамадстве з патрыярхальнай сэксуальнай культурой запісвача ў «блакітныя» ахвотнікай няшмат.

Такім чынам, апазыцыйныя палітэхнолагі павінны хутка вызначацца: каго больш ня любяць беларусы — фаныстаў або гомасексуалістаў? На іх месцы я б ужо ціпер замовіў Манаеву сарапытанье.

Між тым, цалкам магчыма, што нейкай агароднінай ці садавіна будзе прысутнічаць і ў брандзе кампаніі праўладнага кандыдата. Падчас той жа ўкраінскай рэвалюцыі палітэхнолягі

«сіне-блакітных» нечакана зразумелі, што апэльсінавы бранд Юшчанкі больш крэатыўны. У адчай яны спрабавалі давесыці, што злouжыванье апэльсінамі выклікае прыступы мэнінгіту.

Паралельна быў арганізаваны мазгавы штурм на тэму, якую садавіну ці агародніну сінага колеру можна супрацьпастаўіць апэльсіну. Акрамя баклажанаў, нічога ў галаву прыйшло. Аднак відавочна, што ні пазытыўных, ні мабілізацыйных эмоцый баклажан не выклікае. Затое вядома, што ў баклажанавых гурманаў вечныя праўлемы са стулам.

Ня выклічана, што у рамках разборкі ўкраінскіх палётаў (хіба ня гэтага патрабаваў бацька?) улады таксама зымуцца пошукамі сваёй садавінай сымболікі.

Мяркую, што такім брандам павінен быць рагис. Выкарыстаныя падчас выбараў 2006 году рагису як сымбалю рэжыму паспрыяле раскрутцы рагисавага алею. А рагисавы алей, калі меркаваць па рэкламе на БТ, у плянах па татальнym імпартазамашчэніі павінен замяніць для беларусаў замежны сланечнікавы.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Віншаем Натальлю ды Аляксандра Стральцовых з нараджэннем дачушки Марыі. Посьпехаў ва ўсіх спраўах. Вялікаліцвіны

КАНТАКТЫ

Маю гонар запрасіць на сольны канцэрт Лявона Вольскага, які адбудзеца 15 сакавіка ў Rehoboth Beach, Delaware. Уваход вольны! Треба толькі прысьці рэгістрацыю на сایце: www.usa.slytar.com

Шточачвера 18-й на Румянцева, 13 зьбіраеца фан-клуб беларускай музыкі. Цікавыя сустэречы, новыя знаёмствы, новіны, акцыі ў падтрымку айнынай музыкі, магчымасць набыць музыку па самых танных цэнзах і шмат іншага!

Андрэй Мельнікав з радасцю сустране ўсялякую творчую чалавечнасць у клубе песні, прозы і пазі «Радзімка». Т.: 0232-54-30-40, 522-91-97; melnikaw@inbox.ru

Андрэй Мельнікав дапаможа вандраваць з Гомелю на камфартабельным аўтобусе. Т.: 0232-54-30-40, 522-91-97; melnikaw@inbox.ru, melnik@tut.by

Прыходзіце тэставаць: <http://forum.skaryna.net> Наведайце новы беларускамоўны WAP-сайт <http://vkl.wab.ru>. Можна праз WAP-эмулятар на <http://www.siemens-club.ru/wap>

Вільня. Фатадзымкі старога гораду. <http://vkl.fastbb.ru> Прыхільнікі беларускай хрысціянскай дэмакраты! Час гуртавацца! 516-08-61 (Павал), 651-26-65 (Аляксей)

ПАКОЙ

Студэнтка Акадэміі мастацтваў тэрмінова здыме пакой. Чысьціну і спакой гарантую. Т.: 01773-68-013, 563-27-05. Алена

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўны рэдактары «Нашай Ніве»:

З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч, У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцый Ганна Бакшанская

галоўны рэдактар Альфрэд Дынко

фотарэдактар Арцём Ліва

карэктарка Настася Мацяш

нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

тэхнічны рэдактар Андрэй Чык

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Фонд выдання газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, а/в 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая, 12 палос фармат A2, 6 друкар. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Редакцыя не нісе адказнасць за змісты рэкламных аўбестак. Кошт свабодны. Пасыпачаные аб регистрацыі пэрсыдзячнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзеное Міністэрствам інфармації Рэспублікі Беларусь. Ўрэдчычны адрес: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а/Р/р 301521200012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764. Наклад 3495. Газэта выдаеца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друк 21.00 26.01.2005. Замова № 480.

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/2а

Выбар-2006

ІДЭАЛЬНЫ КАНДЫДАТ мусіць мець непакорныя Лябедзькаў чуб, Мілінкевічаву бараду, машэрайскі чуйны носік, вочы Коласа, цвёрдые генэральскія зубы, высокі лоб Краўчанкі, калякінскія вусы, Статкевічай гарнітур — як гэты фатаробат. Апазыцыйныя дактрынёры дагэтуль бачаць прэтэндэнта-2006 сярэднім арфметычным кандыдатам, які зынікае ў нікуды пасъля выбараў. Старонка 3.

НЯ РЭЖЦЕ ГАЗЭТУ!

Увага! Цяпер прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайнім лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на adres nn@promedia.by або разъмісьціць на форуме сайту www.nn.by. Дык скарыстайцеся!

Запрашаем у падарожжа

30 студзеня (нядзеля) па маршруце:

Менск — Клецак — Радзівілімонты — Янавічы — Страйкава — Грушавічка — Мілавіды — Ястрэмбін — Менск.

6 лютага (нядзеля): Дукора — Блонь — Свіслоч — Бабруйск — Жылічы — Чырвоны Бераг.

Цена квітка 21 тыс.

T.: 232-54-58, 622-57-20 (Зыміцер)

264-12-38, 776-24-35 (Павал)

Беларускі турыстычны клуб запрашает да сяброўства. btclub@tut.by